

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

IT-forensiikan tutkintaoppaan kehittäminen CAM-rikostutkinnan avuksi

Marttila, Juuso

2017 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

IT-forensiikan tutkintaoppaan kehittäminen CAM-rikostutkinnan avuksi

Juuso Marttila
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2017

Marttila Juuso

IT-forensiikan tutkintaoppaan kehittäminen CAM-rikostutkinnan avuksi

Vuosi 2017

Sivumäärä 117

Informaatioteknologia on tuonut mukanaan lukuisia uusia rikollisuuden alalajeja. Rajat ylittävät rikokset ovat muuttaneet muotoaan ja teknologian kehitys on mahdollistanut verkoissa tapahtuvien rikosten helppouden, kansainvälisyyden sekä selvittämisen vaikeuden muun muassa suurten volyymien johdosta.

Opinnäytetyössä esitellään lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan materiaalin rikostutkinnan vaiheita ja keskeisiä asioita. Opinnäytetyössä kuvaillaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan materiaalin, eli Child Abuse Materialin kehittymistä lähihistorian aikana, Child Abuse Materialia koskevia keskeisiä rikosnimikkeitä, tutkintaan liittyviä haasteita ja tulevaisuuden näkymiä sekä opinnäytetyön yhteydessä laaditun IT-forensiikan tutkintaoppaan vaiheita, joka aloitettiin opinnäytetyön kehitystyönä. Digitaalinen IT-forensiikan tutkintaoppas on suunnattu Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen taktisille rikostutkijoille Child Abuse Material rikostutkinnassa. Kehitystyöstä hyötyvät Child Abuse Material tutkintaa suorittavat tutkintayksiköt, informaatioteknologia-rikostutkintayksiköt, yksittäiset rikostutkijat sekä syyttäjät.

Opinnäytetyö keskittyy Child Abuse Materialin rikostutkintaan keskeisesti informaatioteknologian näkökulmasta. Opinnäytetyö toteutettiin kehitystyönä sekä määrällisenä että laadullisena tutkimuksena. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin aiheeseen liittyvää lähdekirjallisuutta, oikeustapauksia, lainsäädäntöä sekä lain esitöitä, aiheeseen liittyvien asiantuntijatahojen omia foorumeja, kyselyjä sekä haastatteluja.

Opinnäytetyön keskeinen tarkoitus on kehitystyön avulla vähentää Child Abuse Materialin rikostutkinnasta aiheutuvaa työkuormaa, tehostamaan tutkintaa, vähentää tutkinnan vaatimia henkilöstöresursseja sekä luoda taktiselle rikostutkijalle rautalankamalli tutkinnan läpivientiä varten tietotekniikan saralla. Kehitystyön toimeksiantajana toimi Itä-Uudenmaan poliisilaitos.

Marttila Juuso

The development of an IT-Forensics guide to assist CAM Investigation

Year 2017 Pages 117

Information technology has brought in different subforms of criminality. Cross-border crimes have changed shape and the evolvement of technology has made it possible to commit crimes more easily, internationally online and in different networks. Due to the large volumes of crimes committed via information technology, criminal investigation has become more and more difficult.

This Bachelor's thesis focused on criminal investigation concerning Child Abuse Material. It was implemented as a development project commissioned by the Eastern Uusimaa Police Department with the aim to reduce the work burden in Child Abuse Material investigation, to enhance the investigation processes, to reduce current personnel resources in Child Abuse Material investigation, and to create a framework for tactical criminal investigators to carry out the criminal investigation regarding the information technology forensics phase.

The thesis provides the reader with information on the backgrounds and fundamentals of Child Abuse Material, how Child Abuse Material has developed over the recent years, what types of crime are behind Child Abuse Material, the investigation processes, challenges and future insights regarding Child Abuse Material investigation, as well as a description of the phases of the implemented development project.

The development project was a digital IT-forensics guide for tactical criminal investigators of the Eastern Uusimaa Police Department involved in Child Abuse Material investigations. The beneficiaries of the forensics guide are investigators in the police units who are responsible for performing tactical criminal investigations and criminal investigations through information and communications technology and prosecutors. This thesis focused on Child Abuse Material investigations primarily from an information technology point of view. The thesis was carried out as quantitative and qualitative research as well as a development project. Sources used for this thesis were literature and other studies conducted on the subject, legal praxis, legislation, and different forums of professional institutes that are involved in tackling Child Abuse Material. Questionnaires and interviews were executed as methods of collecting the unwritten data.

Keywords: CAM, criminal investigation, child pornography, information technology

Laki- sekä kansainvälisten sopimusten luettelo

Convention on Cyber-crime (Budapest Convention) CETS No. 185
Esitutkintalaki (805/2011)
Hallituksen esitys (HE 34/2004 vp)
Hallituksen esitys (HE 99/2006 vp)
ILO:n yleissopimus (SopS 16/2000)
Laki lapsipornografian levittämisen estotoimista (1068/2006)
Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)
Lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991)
New South Wales Consolidated Acts - Crimes Act 1900
Norjan rikoslaki: LOV 1902-05-22 nr 10: Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven)
Pakkokeinolaki (806/2011)
Perustuslakivaliokunnan mietintö (PeVM 20/2006 vp)
Poliisilaki (872/2011)
Puitepäätös lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta (2004/68/YOS)
Rikoslaki (39/1889)
Ruotsin rikoslaki: Brottsbalk (1962:700)
Saksan rikoslaki: Strafgesetzbuch (StGB)
Suomen perustuslaki (731/1999)
Tanskan rikoslaki: Bekendtgørelse af straffeloven 2012
Tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimuksen selvitysraportti CETS No. 185 (Explanatory Report)

Oikeustapaukset

Helsingin HaO 11/0403/3
Helsingin HO R 10/2622
Helsingin HO R 16/137881
KHO:2013:136
KKO:2010:32
Supreme Court of Arizona, State v. Berger No. CR-05-0101-PR, May 10, 2006
Vantaan KO 10/3924
Vantaan KO 13/103395
Vantaan KO 16/148706
Vantaan KO 16/126619

Lyhenneluettelo

AO: Asianomistaja
ARPA: Advanced Research Projects Agency
CAM: Child Abuse Material
CERN: The European Organization for Nuclear Research
CIRAMP: COSPOL Internet Related Child Abusive Material Project
CRC: Cyclic Redundancy Check
CSA: Child Sexual Abuse
CSAI: Child Sex Abuse Images
DARPA: Defence Advanced Research Projects Agency
DNS: Domain Name System
ETL: Esitutkintalaki
EU: Euroopan Unioni
EMDR: Eye Movement Desensitization and Reprocessing
EMPACT: European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats
Europol: European Police Office
EXIF: Exchangable image file format
FBI: Federal Bureau of Investigation
FTP: File Transfer Protocol
HaO: Hallinto-oikeus
HTML: HyperText Markup Language
HTTP: HyperText Transfer Protocol
ICAID: Interpol Child Abuse Image Database
ICSE: International Child Sexual Exploitation (kuva- ja videotietokanta)
ICSE: International Conference on Software Engineering
ICT: Information and communications technology
IM: Instant messenger
Interpol: International Criminal Police Organization
IWOL: Interpol Worst of List
IP: Internet protokolla
IT: Information technology
IWF: Internet Watch Foundation
JR: Järjestäytynyt rikollisuus
KHO: Korkein hallinto-oikeus
KKO: Korkein oikeus
KO: Käräjäoikeus
MD5: Message Digest 5
MIT: Massachusetts Institute of Technology
NRL: United States Naval Research Laboratory
ONR: Office for Naval Research
PeL: Suomen perustuslaki
PL: Pakkokeinolaki
Poha: Poliisihallitus
PolL: Poliisilaki
POP-3: Post Office Protocol 3
P2P: Peer-to-peer
RL: Rikoslaki
SHA: Secure Hash Algorithm
SMTP: Simple Mail Transfer Protocol
TCP: Transmission Control Protocol
Tor: The Onion Router
UDP: Universal Datagram Protocol
URL: Uniform Resource Locator
VKSV: Valtakunnan syyttäjävirsto
WWW: World Wide Web

Sisällys

1	Johdanto.....	9
2	Tutkimuksen tausta ja tarkoitus.....	10
	2.1 Tutkimuksen rajaus	11
	2.2 Terminologia	11
3	Child Abuse Material.....	16
	3.1 Child Abuse Materialin kehittyminen.....	17
	3.2 Tekijän profiili ja motiivit	19
	3.3 Lapsipornografian kriminalisoinnin vaiheet	20
	3.4 Internet protokolla.....	22
	3.4.1 Internet protokollan viiden tason malli	22
	3.4.2 Anonymisoimistekniikat.....	22
	3.4.3 Instant Messengerit, chat-huoneet ja Peer-to-Peer	24
	3.5 Child Abuse Materialin yleisyys.....	24
	3.5.1 Estotoimet	26
	3.5.2 Korkeimman hallinto-oikeuden päätös	29
	3.5.3 Child Abuse Material -sivustojen alasajo.....	31
	3.6 Rangaistavuus	32
	3.6.1 Rikосnimikkeet ja rangaistavuus Suomen rikoslaisssa.....	33
	3.6.2 Rangaistavuus muissa Pohjoismaissa ja Saksassa	34
	3.6.3 Menettämisseuraamus	37
	3.6.4 Oikeustapauksia CAM-rikoksissa	38
4	Child Abuse Materialin tutkinta.....	41
	4.1 Uhrin ja tekijän tunnistus.....	42
	4.2 Child Abuse Material -tutinnan käytännön vaiheet	43
	4.2.1 Peer-to-Peer Child Abuse Material -rikostutkinnassa	44
	4.2.2 Tutkittava laitteisto.....	46
	4.3 Forensiikkatyökalut	47
	4.4 Child Abuse Material -tutkintaan liittyvät haasteet.....	48
	4.5 Kumulatiivinen stressi	51
	4.6 Hash-tietokanta.....	53
5	Tutkimusasetelma.....	54
	5.1 Tutkimusmenetelmät	55
	5.2 Validiteetti ja reliabiliteetti.....	56
6	Child Abuse Material -tutkintaoppaan laadinnan vaiheet.....	57
	6.1 Tutkintaoppaan hahmottelu	58
	6.2 Tutkintaoppaan tarpeellisuus	60
7	Tutkimustulokset.....	61

7.1	Tutkijoille suunnatun kyselyn tulokset.....	61
7.2	Tutkinnanjohtajille suunnatun kyselyn tulokset.....	64
7.3	Tutkimustulosten analysointi	65
8	Yhteenveto, johtopäätökset sekä kehitysideat.....	66
	Lähteet	69
	Kuviot.....	73
	Taulukot.....	74
	Liitteet	75

1 Johdanto

Opinnäytetyön kirjoittaja on työskennellyt päätoimisesti Itä-Uudenmaan projektitutkinta - nimisessä rikostutkintayksikössä sen perustamisesta 1.1.2015 lähtien. Projektitutkinnan perustamisen tarkoitus oli keskittää projektiluontoiset, aikaa sekä tutkintaresursseja vaativat törkeät väkivalta- ja omaisuusrikostutkinnat yhteen tutkintaryhmään. Projektitutkinta perustettiin väkivaltarikos- sekä paljastavan omaisuusrikosyksikön pohjalle. Opinnäytetyön kirjoittaja suoritti viiden kuukauden työkierron tietotekniikka (ICT) -rikostutkintayksikössä 2016–2017 aikana. Projektitutkintaa ennen opinnäytetyön kirjoittaja on työskennellyt lukuisissa eri poliisiyksiköissä valmistuttuaan Tampereen poliisiammattikorkeakoulusta huhtikuussa 2008.

Opinnäytetyön aihe on IT-forensiikan tutkintaoppaan kehittäminen CAM-rikostutkinnan avuksi. Aihe tuli Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen projektitutkinnan sekä ICT-rikostutkintayksikön johdolta. Child Abuse Material (CAM) tutkinta on havaittu aikaresursseja vaativaksi sekä työn henkisen kuormittavuuden vuoksi raskaaksi rikostutkinnan lajiksi. Linjaukset sekä työmäärän vaatimukset ovat etenkin valtakunnallisesti hyvin vaihtelevia. Suuri osa taktisista rikostutkijoista, jotka tutkivat CAM-rikoksia, eivät ole erikoiskoulutettuja kyseiseen rikostutkintaan. Informaatioteknologia (IT) -forensiikan työkalut ovat entuudestaan tuntemattomia ja ymmärrys siitä, mitä tulee ottaa CAM-tutkinnassa huomioon on usein epäselvää.

CAM-rikosten pohjalla on aina vakava henkeen ja terveyteen kohdistunut rikos, jossa rikoksen uhrina on lapsi. Opinnäytetyössä esitellään kyseisen rikoslajin piirteitä, kehittymistä lähihistoriassa, sen syntyhistoriaa Suomen rikoslaissa (39/1889), oikeuskäytäntöä ja rangaistavuutta Suomessa sekä ulkomailla sekä aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä. Tätä ennen kuvataan opinnäytetyön tausta ja tarkoitus, käsitellään tutkimuksen rajausta sekä esitellään opinnäytetyöhön liittyvät keskeiset käsitteet. Opinnäytetyössä kuvaillaan CAM-rikosten tutkintaa ja siihen liittyviä keskeisiä asioita sekä CAM-rikosten tutkintaan liittyvää tämän hetken problematiikkaa sekä haasteita. Opinnäytetyössä esitellään opinnäytetyön kehitystyönä aloitetun tutkintaoppaan laadinnan vaiheita. Tutkimustuloksia analysoidaan opinnäytetyön yhteydessä tehtyjen kyselyiden tuloksien ja päätelmien pohjalta. Opinnäytetyön lopussa käsitellään johtopäätöksiä sekä kehitysehdotuksia opinnäytetyöhön liittyvään tutkintaoppaaseen sekä yleisesti opinnäytetyössä tutkittuun aiheeseen.

Opinnäytetyön tarkoitus on perehdyttää lukija CAM-rikosten luonteeseen sekä niiden vakavuuteen ja laajuuteen. Opinnäytetyön yhteydessä, poliisien ja syyttäjien yhteistyössä aloitetun IT-forensiikan tutkintaoppaan tarkoitus on luoda taktiselle rikostutkijalle selkeä rautalankamalli, jolla tutkija selviää CAM-tutkinnasta itsenäisesti mahdollisimman tehokkaasti ja joka parantaa rikostutkinnan laatua ja yhtenäistää kyseisen tutkintalajin toimenpiteitä. Oppaan

tarkoitus on myös perehdyttää taktinen rikostutkija oleellisiin asioihin, jotka liittyvät IT:aan CAM-tutkinnassa.

2 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Tässä luvussa käsitellään tutkinnan taustaa sekä sen tarkoitusta. Alaluvuissa käsitellään tutkimuksen rajausta sekä opinnäytetyössä käytettyä terminologiaa.

CAM-tutkinta on koettu, kuten opinnäytetyössä osoitetaan, hyvin kuormittavaksi, raskaaksi, aikaavieväksi sekä epämieluisaksi rikostutkinnan lajiksi. On koettu, että linjaukset tutkinnan läpiviennin osalta ovat usein epäselviä ja vaihtelevia juttukohtaisesti. Moni taktinen rikostutkija kokee, että heidän osaamisensa IT-forensiikan välineistön sekä -ohjelmistojen käytöstä on puutteellista, eivätkä he ymmärrä IT:aan liittyviä elementtejä CAM-tutkinnan osalta. Moni on kritisoinut tutkinnan automatisoinnin puuttumista.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen ICT-rikostutkinnan sekä projektitutkinnan johto koki, että taktisten rikostutkijoiden työskentelyn helpottamiseksi sekä IT-välineistön ja -ohjelmistojen käytön oppimiseksi tulisi laatia CAM-tutkintaan kohdennettu IT-forensiikan tutkintaopas. Tutkintaopas on oletusarvoltaan omiaan helpottamaan rikostutkijan työskentelyä, vähentämään avun tarvetta sekä tehostamaan tutkintaa. Tutkintaoppaan tarkoitus on luoda selkeä malli suoritettavien toimenpiteiden ja yleisten linjausten osalta, ottamalla kuitenkin huomioon juttukohtaiset erityispiirteet sekä vaihtoehtoiset toimintamallit.

Tutkintaoppaan tarkoitus on myös perehdyttää taktinen rikostutkija CAM-rikoksissa yleisesti käytettyihin ohjelmistoihin ja vertaisverkkoihin sekä siihen, kuinka CAM:ia saadaan haltuun ja levitetään. Oppaan tarkoitus on olla riittävän informatiivinen rikostutkinnan koko elinkaaren osalta, jotta digitaalisen todistusaineiston turvaaminen olisi mahdollisimman hyvin toteutettu.

Opinnäytetyössä käsiteltävän aiheen haastavuuden vuoksi katsottiin tarpeelliseksi, että opinnäytetyön alussa lukija perehdytetään CAM:n keskeisiin asioihin, kuten lainsäädäntöön, CAM:n kehittymiseen sekä itse rikostutkintaan. Tutkintaoppaan tarpeellisuutta selvitettiin opinnäytetyön tutkielman kautta. Suuressa arvossa, tutkintaoppaan tarpeellisuuden määrittämiseksi, oli opinnäytetyön yhteydessä suoritettujen kyselyiden sekä haastattelun tuottama informaatio. Tutkielmassa selvitettiin myös CAM-tutkintaan liittyvien oletusten todellisuusperää. Nämä oletukset, kuten työkuorman suuruus, henkinen rasittavuus, sairaspoissaolojen määrä, koulutuksen ja ammattitaidon puute sekä puutteellinen työvälineistö toimivat tutkielman tutkimuskysymyksinä sekä pohjana opinnäytetyön yhteydessä aloitetulle kehitystyölle.

2.1 Tutkimuksen rajaus

Tutkittavan aiheen parissa työskentelee lukuisia tahoja kuten poliisi, syyttävivirastot, tuomioistuimet sekä oikeudenkäyntiavustajat. Tutkimus on rajattu lainsäädäntö- sekä oikeusprosessin osalta esitutkintavaiheeseen. Näiden asioiden ymmärtämisen tueksi on esitelty muutama oikeustapaus. Tutkimuksen alussa esitellään CAM ilmiönä ja kuvaillaan ongelman laajuutta.

Tutkimuksen rajaamista käsitellään yksityiskohtaisemmin aihe kerrallaan opinnäytetyön edessä, sillä kunkin yksittäisen aihealueen osalta rajauksen yksityiskohtainen ilmoittaminen tässä luvussa ei tee rajauksen hahmottamista kovin selkeäksi. Tutkimuksen ulkopuolelle on jätetty CAM-uhrien laaja tarkastelu, kuten mistä oloista selvitettyt uhrin pääsääntöisesti tulevat, miten hyväksikäyttö on vaikuttanut heidän elämäänsä, kuinka he ovat kokeneet hyväksikäytön ja siitä tehdyn materiaalin valmistuksen ja levityksen, ovatko he itse nähneet kyseistä materiaalia sekä minkälainen jälkihoito uhreille on järjestetty maakohtaisesti. Tutkimuksen ulkopuolelle on myös jätetty tekijöiden taustojen ja toiminnan tarkempi tarkastelu, yksittäisten rikollisten ja rikollisryhmien toiminnan laajuus sekä rikosten uusimisen selvittely.

Rikostutkinnan osalta tutkimus on suoritettu IT:n forensisesta näkökulmasta, eikä taktisen rikostutkinnan muihin toimenpiteisiin ole kovin tarkasti pureuduttu. CAM:ia käsitellään opinnäytetyössä pääasiassa digitaalisen ajan ajanjaksolta. Muun muassa CAM-aineiston ilmiön muoto, hyväksyttävyys, rangaistavuus, yleisyys ja laajuus jäävät vähempään tarkasteluun ennen internetin aikakautta.

CAM:n hankinnan ja levityksen osalta tarkastelun pääpaino on paikallispoliisissa käytettävissä menetelmissä. Tor-verkossa levitetty CAM, jonka interventio liittyy pääasiassa keskusrikospoliisin suorittaman tiedustelun alaan, ei ole opinnäytetyössä laajasti käsitelty.

2.2 Terminologia

Tässä alaluvussa käsitellään opinnäytetyössä käytettyä terminologiaa. Tarkoitus on perehdyttää käsiteltävään aiheeseen entuudestaan perehtymätöntä lukijaa erikoissanaston merkityksiin. Osa sanoista selitetään tarkemmin sanojen käytön yhteydessä eri luvuissa.

CAM: Child Abuse Material (CAM) on materiaalia, jossa esiintyvä henkilö on tai voidaan päätellä olevan lapsi ja joka on kidutuksen, väkivaltaisen toiminnan tai fyysisen hyväksikäytön uhri, joka esiintyy materiaalissa seksuaalissävyytteisesti tai joka on seksuaalisen toiminnan kohteena. CAM:na pidetään materiaalia, jossa kuvauksen kohteena voidaan päätellä olevan lapsen sukuelimet tai naispuolisen lapsen rinnat. Materiaalia arvioidessa tulee huomioida materiaalin käytön sekä tuottamisen tarkoituksiperä; materiaalin tulee olla paheksuttavasti tehty tai pa-

heksuttavaan käyttöön hankittu ollakseen CAM:ia. (Australasian Legal Information Institute 2017.)

CAM:sta käytetään eri kirjallisuuksissa erilaisia termejä. Muun muassa Yvonne Jewkes ja Majid Yar (2010) käyttävät teoksessaan Handbook of Internet Crime:ssä termiä Child Sex Abuse Images (CSAI). Kyseistä termiä ei käytetä tässä opinnäytetyössä, sillä termi "material" on kaikenkattavuudeltaan kuvaavampi termi kuin "images."

CAM:ia tutumpi ja käytetympi termi etenkin arkikielessä on "lapsipornografia." Kyseistä termiä käytetään paikoittain opinnäytetyössä vaikka termin käytöstä on ristiriitaisia mielipiteitä.

Darknet: Darknet on piilotettu osa internetiä, johon päästään käyttäen esimerkiksi Tor-ohjelmistoa (Internet Watch Foundation 2015, 23). Alun perin darknetin kaltaisten verkostojen tarkoitus oli antaa valtiovallan toimesta alistetuille ihmisille mahdollisuus vapaaseen saamaan sekä -kommunikointiin anonymisti (Akhgar, Staniforth & Bosco 2014, 130).

Forensiikka: Oxford tietosanakirjan mukaan forensiikalla tarkoitetaan tieteellisiä testejä tai tekniikoita joita käytetään rikoksen selvittämisessä (Oxford dictionaries). Opinnäytetyössä forensiikalla viitataan (tieto)tekniseen rikostutkintaan.

Hash: Hash-arvo on matemaattisilla algoritmeilla rakentuva digitaalisen datan osan, pääsääntöisesti numeroista sekä kirjaimista koostuva arvo. Se on matemaattinen esitysmuoto, jolla kuvataan individuaalisia bittejä, tekstiä, yksittäistä tiedostoa, tiedostoryhmiä, osiota tai kokonaista kovalevyä. Lopputulos on pituudeltaan kiinteä arvo. Yleisesti käytetty analogia on verrata tiedoston hashia ihmisen sormenjälkeen. Täysin samanlaisella kuvalla tai tekstillä on sama hash-arvo mutta tarkasteltavaan kohteeseen tehty pienikin muutos muuttaa hash-arvon kokonaan. Forensiikassa kolme yleisintä käytettyä algoritmia ovat Cyclic Redundancy Check (CRC), Message Digest 5 (MD5) sekä Secure Hash Algorithm (SHA). (IACIS 2013, 602.)

Kuvion 1 ja 2 esimerkeissä voidaan nähdä eri algoritmien arvot kahdelle samanlaiselle merkkijonolle, joissa on käytetty eri välimerkkiä ("," ja "!") merkkijonon lopussa:

Results	
Original text	Tämä on hash.
Original bytes	54:c3:a4:6d:c3:a4:20:6f:6e:20:68:61:73:68:2e (length=15)
Adler32	3a1b067f
CRC32	cab7a28f
Haval	165cd68ae6f9284470cfd367d0cc4014
MD2	595c58e829cad48fa615b94aa981f90b
MD4	8b9fe621ff91c78bc784920079085a57
MD5	4dae97271feb41f80e528c67a8cee182
RipeMD128	8d8d419930babbc46087ac97f855c4e
RipeMD160	0a29acf4a0a7339b20fe6471b3dbd5e670c653e7
SHA-1	9101c43f8f95c89a1548f82c5211e30e9962c331
SHA-256	3d486725996390d1d235915eb28dc4d51646c6e86d9a6871f49902921f24bc0a
SHA-384	3695d1dcf78baa9ad2292fd8770bd8ee69a9ea311d67504b0624c97433a81dd1fd2970de4f575ae106c68f82ed2699e7
SHA-512	46dac721228c08d098a15dd7e9bc5311a0bf1cb751c7a784586c595fe2a1b3fcbdbf78a0df82819af77cdf456006351bd2ebd3ef92b953f01a9eba275576f82
Tiger	ca591e5c86c5afbcbcf679a13f933c06482d7f394d4bb803f
Whirlpool	90a8b08ca09c9ebbff602f040bfe538e7a30c3ee1b57c7db4410ec0577872e08c6905b92967fc52ba1eb25cef7161fa2acb73a61f3794c58f1a4a9047f19f2d

Taulukko 1: Hash-arvo 1 (Hash-laskin)

Results	
Original text	Tämä on hash!
Original bytes	54:c3:a4:6d:c3:a4:20:6f:6e:20:68:61:73:68:21 (length=15)
Adler32	3a0e0672
CRC32	5a08bf1e
Haval	240d2bbcdca5a9c5e6cbc6030f245e6
MD2	b35a632ff66e377463d9921b914dd5bc
MD4	848254a5200e61ede655cefa43d7b414
MD5	1a72977d5f229bdd5ddbba200b916eb
RipeMD128	3f8c61a71cae280e1d664546d0b32327
RipeMD160	b2a2efb8748a7fdac716cfed207b4098a63ae7e
SHA-1	98170795cc7ec8c1b10d857b194c014ea84a32be
SHA-256	4f2fdcf871860d59ce13bd9047e326456f0038d2676f77f506e14cff4b95a813
SHA-384	35c88e435b6045cfb6acdc6ee3d73e297a798bf6d0b8e0bce44d87efb9346eb0520cdccb37a4ff4c5bfffbbfd1ce7093
SHA-512	144018e9c2754996d8cd0b536262435760aa8cc328995ed7ba92a367334809ae4bccf8eb11e236cd5a33dd0023541eb588df7ae08a9289bddd447d4fb330c98
Tiger	6419bf989b3bdf3453ed1231b396e567cb2014c0fc04fcc6
Whirlpool	7b8a79edd0df7ed41bae106edae1886a496973469b012de44a809e9f74226828f2b999c6337e6f1968d482ee68a7c5d14fa5a00d2e8687b1191c7df9e524ea96

Taulukko 2: Hash-arvo 2 (Hash-laskin)

ICT-/IT-rikostutkinta: Opinnäytetyötä kirjoitettaessa information and communications technology (ICT)- tai information technology (IT)-rikostutkinta on Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tietotekninen rikostutkintayksikkö, jonka päävastuualueena on avustaa taktista rikostutkintaa IT:n osalta. Avustustoimenpiteet ovat muun muassa pakkokeinolain (806/2011) 8:20 §:ssä määritellyn laite-etsinnän suorittaminen, mediansiirtovälineistä saatavan tiedon ja tiedostojen kopiointi, kotietsinnöissä avustaminen sekä tietoteknisen rikostutkintaraportin laatiminen. IT-rikostutkinta suorittaa myös tietoverkko- sekä tietoverkkoliikenteessä tapahtuvien rikosten torjuntaa ja tutkintaa. Opinnäytetyössä kyseiseen tutkintayksikköön viitataan pääsääntöisesti nimellä IT-rikostutkinta.

Lapsipornografia: Lapsen hyväksikäyttöä esittävän materiaalin eli CAM:n tutumpi ilmaisumuoto "lapsipornografia" (child pornography) on termi, jota käytetään kansainvälisesti oikeuskäytännössä sekä linjausdokumenteissa kun materiaalin kohde, eli lapsi, on seksuaalisen toiminnan kohteena tai esiintyy materiaalissa seksuaalissävyytteisesti. Ethel Quaylen mukaan kyseisen termin käyttö on aiheuttanut jonkin verran kyseenalaistusta, sillä termi itsessään heijastaa yhteisymmärryksessä tapahtuvaa toimintaa eikä kuvaa riittävästi sitä mitä materiaali tosiasiassa sisältää, eli lapsen hyväksikäyttöä. (Clough 2010, 255; Jewkes & Yar 2010, 343.) Voidaan katsoa, että pornografia on maailmanlaajuisesti hyväksytty asia mutta lapsen hyväksikäyttö ei ole. Nähdään, että lasta seksuaalissävyytteisesti kuvattaessa, tarkoituksena käyttää materiaalia seksuaalisiin päämääriin, kyseessä ei ole yhteisymmärryksessä tapahtuvaa vaan päinvastoin pakotettua toimintaa. (Greijer & Doek 2016, 50-51.)

Tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen eli Convention on Cyber-crime (tai Budapest Convention) CETS No. 185 9. artiklan 2. kohdan mukaan lapsipornografia määritellään seuraavalla tavalla: pornografista materiaalia, jossa visuaalisesti esitetään alaikäisen, alaikäisen näköisen henkilön tai realistinen kuva henkilöstä, jonka tarkoitus on edustaa alaikäistä, osallistuvan seksuaalisesti epäsoveliaaseen toimintaan. Yleissopimus astui voimaan 1.7.2004. (Euroopan neuvosto 2001, 5.)

Lapsen tai alaikäisen määritelmässä voi olla maakohtaisia eroja. Tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen selvitysraportin (Explanatory Report) 104. kohdan mukaan lapsipornografian tapauksissa alaikäiseksi, eli lapseksi, katsotaan alle 18 vuotta vanha henkilö ja eri kansallislainsäädännöt huomioon ottaen muut ikäraajat voidaan myös huomioida, ei kuitenkaan alle 16 vuoden. (Euroopan neuvosto 2001, 17.)

Tässä opinnäytetyössä kyseessä olevaan materiaaliin tullaan viittaamaan lyhenteellä "CAM" sekä paikoittain, sanan ristiriitaisuudesta huolimatta, termillä "lapsipornografia" kyseisen sanan vakiintuneen käytön vuoksi.

Luokittelu: Luokittelulla viitataan 15.8.2014 päivättyyn keskusrikospoliisin sekä valtakunnansyyttäjänviraston yhteistyössä laatimaan Lasta esittävien sukupuolisiveellisyyttä loukkaavien kuvien luokittelu luokkiin 1–3 -poliisiorganisaation sisäiseen ohjeeseen, jossa materiaali tulisi luokitella esitutkinnassa seuraavalla tavalla:

- "1. Kuvat tai videot, joissa lapsi/lapset poseeraavat, mukaan myös kuvat jotka tarkennetaan sukuelimiin.
2. Kuvat tai videot, jossa on lapseen kohdistuvaa seksuaalista toimintaa, tekijänä aikuinen tai toinen lapsi. Myös kuvat, joissa lapsi on yksin ja laittaa omat sormet tai esineen omaan sukuelimeen.

3. Kuvat tai videot, jossa lasta raiskataan, pakotetaan, uhataan yms. (esim. si-dontakuvat). Myös kuvat, jossa lapsi sekaantuu eläimeen. Kuvat/videot, joissa lapsi vaikuttaa olevan alle 6- vuotias ja kuvissa täyttyy 2 kategoria."

Ohjeen mukaan 1.6.2011 tehdyn lainmuutoksen vuoksi kategorioihin kuuluvat kuvat ja kuvataallenteet, joissa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti esitetään lasta. (Keskusrikospoliisi & Valtakunnansyyttäjävirosto 2014.)

Paikallispoliisi: 11:stä poliisilaitoksesta ja niiden pääpoliisiasemasta, poliisiasemasta tai -asemista, poliisin palvelupisteistä sekä yhteispalvelupisteistä koostuva paikallispoliisi tarjoaa kunkin poliisilaitoksen erikseen määritellyn vastuualueen poliisipalvelut, kuten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen, rikostutkinnan, lupapalvelut, rikosten ja häiriöiden ennalta estämisen, liikenneturvallisuuden edistämisen sekä muut poliisille erikseen säädetyt tai määrätyt tehtävät (Poliisi.fi). Esimerkiksi Vantaan alueen paikallispoliisi on Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen Vantaan pääpoliisiasema.

Pedofiili: Pedofiili viittaa henkilöön, jonka seksuaaliset preferenssit suuntautuvat tavallisesti esimurrosikäisiä tai nuorempia lapsia kohtaan. Pedofilia on kliininen, mentaalisen terveyden diagnoosi pedofiilistä. (Greijer & Doek 2016, 86.)

Peer-to-Peer (P2P): Tässä opinnäytetyössä P2P:llä tarkoitetaan P2P networking:iä eli vertaisverkkoa, jossa tiedostonjakoapplikaation avulla ladataan ja jaetaan muiden lataajien kesken tiedostoja (Schollmeier 2002). Ensimmäinen iso tiedostonjakopalvelu oli vuosituhannen vaihteessa perustettu Napster, joka disruptiivisesti muutti musiikkiteollisuuden (Waldfoegel 2011).

Perusrikostutkintayksikkö: Opinnäytetyötä kirjoitettaessa perusrikostutkintayksikkö on poliisilaitoksen rikostutkintayksikkö, joka tutkii laajalta osin eri rikoksia, joista rikosilmoitus on tehty Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella. Perusrikostutkintayksiköitä Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueen toimipisteissä on Vantaalla, Porvoossa, Hyvinkäällä sekä Järvenpäässä. Perusrikostutkinta ei pääsääntöisesti tutki laajoja talousrikoksia, pimeitä henkirikoksia, järjestäytyneen rikollisryhmien tekemiä rikoksia, kuten törkeitä huumausainerikoksia sekä laajoja pitkäkestoisia rikossarjoja. Perusrikostutkintayksiköt tutkivat CAM-rikoksia projektitutkinnan lisäksi Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella.

Projektitutkinta: Opinnäytetyötä kirjoitettaessa projektitutkinta on Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen rikostutkintayksikkö, jonka vastuualueeseen kuuluvat Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella tapahtuvien, muiden tutkintayksiköiden kanssa erikseen sovitut yksittäiset jutut tai laajat juttusarjat, jotka pääsääntöisesti katsotaan ajallisesti, tutkintaresurssillisesti sekä erityisosaamista vaativiksi. Kyseeseen tulee törkeiden väkivalta-, kuten pimeiden henkirikosten

tutkinta sekä Vantaan alueella tapahtuvat palosyyntutkinnat. CAM-rikkokset kuuluvat perusrkkostutkintayksik6iden ohella projektitutkinnan toimialaan.

Taktinen rikostutkija: (Taktinen) tutkija on esitutkintalainen (ETL, 805/2011) 3§:ssä määritelty viranomainen, joka kuulusteluilla, muilla esitutkintatoimenpiteillä sekä tutkinnanjohtajan johdon ja valvonnan alaisena toteuttaa tutkinnanjohtajan antamat tutkintaa koskevat määräykset ja suorittaa muut tutkijalle lain mukaan kuuluvat toimenpiteet. Esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja, jonka tarkemmat tehtäväkuvat sekä pätevyden toimia tutkinnanjohtajana määritellään esitutkintalain 2 ja 4§:ssä sekä pakkokeinolain (PL, 806/2011) 2 luvun 9§:ssä.

Tekninen rikostutkija: Kimmo Himberg on määritellyt teknisen rikostutkinnan Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjassaan Tekninen rikostutkinta - Johdatus forensiseen tieteeseen - seuraavalla tavalla: "rikospaikkaan rikosentekovälineisiin, tekijäksi epäiltyyn, uhriin tai muuhun asianosaiseen kohdistuva dokumentointi sekä näytteenotto ja käsittely, joka edeltää forensisia laboratoriotutkimuksia" (Himberg 2002, 11). Opinnäytetyössä käytetty termi "tekninen rikostutkija" on tutkija, joka suorittaa edellä mainittuja toimenpiteitä esitutkinnassa ja avustaa toimenpiteillään taktista rikostutkintaa. Tietoteknisellä rikostutkijalla viitataan nimenomaisesti IT-forensiikkaan erikoistuneeseen IT-rikostutkijaan.

Tor: The Onion Router eli Tor on anonymisointisohjelmisto, jolla vaikeutetaan käyttäjän verkkokäyttäjytymisen seurantaa (Internet Watch Foundation 2015, 23). Tor-verkkoa operoi Tor Project Inc. sekä maailmanlaajuinen vapaaehtoisten muodostama verkosto (CERT-SE 2015, 1).

Virtuaalinen lapsipornografia: Digitaalisella teknologialla laadittua lapsipornografiaa, joka on luotu manipuloimalla kuvaa aikuisesta, joka osallistuu seksuaaliseen toimintaan. Kuva on manipuloitu niin, että kohdehenkilö näyttää lapsenomaisemmalta tai niin, että kohdehenkilön ruumiinosat kuten kasvot on siirretty tai muutettu näyttämään lapselta. (Clough 2010, 271)

3 Child Abuse Material

CAM on osa kyberrikollisuutta. Kyberrikollisuus voidaan määritellä sähköisiä viestintäverkkoja ja tietojärjestelmiä hyödyntävänä tai niihin kohdistuvana rikollisuutena (Peltomäki & Norppa 2015, 34). Suomen kyberturvallisuusstrategian taustamuistiossa on viisi kategoriaa, joihin kyberuhat jaetaan:

1. kyberaktivismi; kybervandalismi, haktivismi
2. kyberrikollisuus; johon muun muassa CAM-rikkokset kuuluvat
3. kybervakoilu
4. kyberterrorismi

5. kyberoperaatiot; painostus, sotaa alempi konflikti tai sotaan liittyvä kyberoperaatio (Peltomäki & Norppa 2015, 45).

Tässä luvussa käsitellään CAM:n kehittymistä, internetin ja World Wide Webin (WWW) kehittymistä ja niiden suhdetta CAM:iin, tekijän profilointiin liittyviä tutkimustuloksia sekä mahdollisia motiiveja, aiheeseen liittyviä kansainvälisiä sopimuksia ja päätöksiä sekä CAM-rikosten kriminalisointia suomalaisessa lainsäädännössä. Luvussa käsitellään myös CAM:n yleisyyden arviointia siinä laajuudessa, kun sitä on voitu mitata, lapsipornografisiin sivuihin pääsyn esto-toimia, CAM:n rangaistavuutta suomalaisella ja kansainvälisellä tasolla, CAM-tutkintaan liittyviä rikoslain yleisimpien rikosten pykälien tunnusmerkistöjen avaamista sekä tilastoja lähihistoriasta nykypäivään. Osa tunnusmerkistöistä on avattu tarkemmin lain esitöiden sekä oikeuskirjallisuuden kautta.

Tässä luvussa esitellään myös internet protokollan (IP) viiden tason mallin kautta kaksi anonyymiteettitekniikkaa sekä Tor. Luvussa selvennetään CAM:n levitykseen liittyvien foorumien ja applikaatioiden kuten Instant Messengerien (IM), chat-huoneiden ja P2P:n toimintoja.

3.1 Child Abuse Materialin kehittyminen

Lapsipornografia ei ole ilmiönä uusi, mutta teknologian kehittyessä voidaan huomata selkeää kasvu materiaalin saatavuuden ja sitä myötä kysynnän osalta. Huomattava syy-yhteys tähän on tietokoneen sekä internetin yleistymisessä. (Jewkes & Yar 2010, 344.)

Ensimmäinen elektroninen tietokone ENIAC50 valmistettiin Yhdysvalloissa vuonna 1946 (Peltomäki & Norppa 2015, 37). Tietokoneen rahoitti Yhdysvaltojen armeija (Jewkes & Yar 2010, 18). Tietokonekieli kehittyi 1950-luvulla ja ohjelmistot 1960-luvulla. Internetin synty ja evoluutio juontaa juurensa Yhdysvaltojen hallituksen tahtotilaan saada teknologista etumatkaa Neuvostoliittoon nähden kylmän sodan aikana. (Jewkes & Yar 2010, 10). Internetin synty oli osa niin sanottua Dr. Strangelove-projektia (Jewkes & Yar 2010, 17).

Kun Neuvostoliitto laukaisi ensimmäisen avaruussatelliitin 1957, US Defence Department vastasi tähän perustamalla Advanced Research Projects Agencyn (ARPA), jolla mobilisoitiin amerikkalaisia yliopistoja sekä tutkimuslaboratorioita mukaan kylmään sotaan. Monien projektien rinnalla ARPA:n tarkoitus oli kehittää interaktiivista tietojenkäsittelyä, ja tämä tapahtui ARPANET:n, maailman ensimmäisen kehittyneen tietokoneverkoston myötä. (Jewkes & Yar 2010, 17.)

ARPANET:iin kehitettiin pakettikytkentäteknologia ja nopeasti laajentuva tietokoneverkosto, jotka toimivat internetin synnyn keskiöissä. US Defence Department rahoitti kyseistä projek-

tia, joten voidaan katsoa, että Pentagon toimi internetin yhtenä luojana. Tietotekniikkajätti AT&T:n pyydettiin ottamaan vastuu ARPANET:n kehittämisestä 1972 mutta AT&T kieltäytyi tästä tuottopotentialin puutteen vuoksi. (Jewkes & Yar 2010, 17–18.)

Lapsipornografia ja sen jakelu alkoi lisääntyä tavanomaisten valokuvien muodossa hetkellisen lainsäädännöllisen puutteen vuoksi; Euroopassa oli noin 10 vuoden ajanjakso kun kaikenlainen pornografinen materiaali oli dekriminisoitu. Tanskassa kumottiin antipornografiset lait 1969, Ruotsin seuratussa perässä vuonna 1971. Tämän seurauksena syntyi lapsipornografisen materiaalin kaupankäynnin räjähdysmäinen lisääntyminen. Lapsipornografiaa oli havaittavissa mediassa sekä tavanomaisissa kaupoissa. Tuotannon ja jakelun helpottuminen oli omiaan lisäämään kysyntää ja ohjaamaan mieltymysten suuntaa lapsiin seksuaalisina objekteina. Pääsääntöisesti materiaali oli tuotettu kotimaisessa kontekstissa ja materiaalia lähetettiin sitä julkaiseviin lehtiin rahaa vastaan. (Jewkes & Yar 2010, 343.) Kyseinen ala koki radikaalin muutoksen internetin ja WWW:n tulon myötä.

1980-luvulla Yhdysvaltojen hallitus rahoitti yksityisiä tuottajia kehittämään uudet tietokoneet niin, että ne voisivat toimia perustana sisäiselle verkostotyöskentelylle (inter-networking). Vuosien 1991 ja 1995 aikana, internet sai niin sanotusti selkärangan yksityiselle käytölle. Internetistä tuli valtionsponsorioima kaupallinen järjestelmä. (Jewkes & Yar 2010, 18). Jo vuonna 1986 Yhdysvaltojen "Attorney General's Commission on Pornography" totesi, että tietokoneverkkoja käytetään pedofiilien toimesta verkostojen luomiseen sekä tietojen vaihtoon ja tämän kaltaisen toiminnan estämiseen tulisi laatia asianomaisia lakeja (Clough 2010, 247–248). Näkemykset lapsipornografian kehityssuunnasta olivat jo siis 1980-luvulla tiedossa.

WWW sai juurensa 1980-luvulla mutta kaupallistuminen ja yleinen käyttö yleistyivät 1990-luvulla (Jewkes & Yar 2010, 10). WWW kehitettiin CERN:ssä (European Organization for Nuclear Research) Sveitsin Genevessä 1989 brittiläisen fyysikon Tim Berners-Leen toimesta. Alkuperäinen tarkoitus oli kehittää järjestelmä, jossa dokumentit pysyisivät ajan tasalla isossa jakeluorganisaatiossa. WWW:n oleellisimmiksi komponenteiksi tulivat HyperText Markup Language (HTML), jossa määritellään muun muassa sivuston sisältö ja tyyli, sekä HyperText Transfer Protocol (HTTP), jonka pääkomennot GET, HEAD, POST ja PUT mahdollistavat tiedonsiirron sekä -lataamisen. (Marshall 2008, 96.)

Lapsipornografia ja väkivaltaisen materiaalin, kuten snuffin (kuva tai video, jossa näytetään henkilön tappaminen), siirtyminen verkkoon tapahtui 1990-luvulla internetin yksityistymisen aikana. Väkivaltamateriaalin on katsottu yleistyneen ensimmäisen Irakin (Persianlahden) sodan, terrorismin vastaisen sodan sekä YouTuben myötä. (Ross 2010, 84–86.) Esimerkkejä CAM:n siirtymisestä verkkoon ilmenee seuraavissa esimerkeissä; Yhdysvaltojen liittovaltion poliisin eli Federal Bureau of Investigationin (FBI) CAM-tapausten nousu oli 2026 % vuosien

1996–2005 aikana. Nousu tapahtui FBI:n "Innocent Images National Initiative" hankkeen aikana. Iso-Britanniassa vuonna 1995 the Greater Manchester Police Abusive Images Unit takavari-koi 12 kappaletta epäsoveliaista kuvaa lapsista, joista jokainen oli fyysinen kuva.¹ Vuonna 1999 luku oli peräti 41 000, joista vain kolme olivat fyysisiä, muualta kuin internetistä saatuja kuvia. (Clough 2010, 248)

1990-luvun aikana korkean profiilin lapsipornografiaan liittyvien tuomioiden myötä pedofiileille sekä lapsipornografiasta kiinnostuneille alkoi selvetä, että anonymiteetti internetissä ei ole taattua. Tämän seurauksena rikoksen tekijät alkoivat panostaa anonymiteettiin sekä tiedoston salauksiin, tehden viranomaisten työskentelyn huomattavasti vaikeammaksi kuin aikaisemmin. (Taylor, Fritsch, Liederbach & Holt 2011, 165.)

Teknologian nopea kehittyminen toimii edelleen voimakkaana kasvualustana CAM-rikosten lisääntymiseen. Laajakaistan yleistyminen ja tiedonsiirron nopeutuminen on omiaan, yhdessä lapsipornografian valmistuksen helpottumisen ja edullistumisen myötä, lisäämään CAM:n saatavuutta, tarjontaa sekä kysyntää. Nykyään digitaalisia kuvia pystytään valmistamaan edullisesti ilman ulkoisen tahon prosessointia ja kopioimaan ilman, että laatu heikkenisi. Materiaalia pystytään siirtämään reaaliajassa webkameroiden ja IM:ien kautta. Joskus näin toimitaan tapauksissa, joissa asiakkaat maksavat erikseen teoista, joita he haluavat nähdä tehtävän lapsille. Kaiken tämän lisäksi virtuaalisen lapsipornografian tuottamisen mahdollisuus on helpotunut. (Clough 2010, 249.)

3.2 Tekijän profiili ja motiivit

Empiiristä tutkimusta internetissä toimivien, lapsiin kohdistuvien seksuaalirikollisten osalta on tehty suhteellisen vähän. Tony Ward ja Richard Siegert ovat tehneet psykometrisiä testejä ymmärtääkseen CAM:iin liittyvien rikosentekijöiden psykologisia sekä motivaatioon liittyviä tekijöitä. David Middleton esittelee Wardin ja Siegertin "polkumallin" (Pathways Model), jossa käsitellään erilaisia lapsiin kohdistuneita seksuaalirikollisten piirteitä, taustoja sekä emotionaalisia tasoja. Polkumalleja ei esitellä tarkemmin tässä opinnäytetyössä. Roger Hopkins-Burken mukaan ei ole olemassa sen tarkempaa demografista profiilia internetin kautta tapahtuvien seksuaalirikollisten osalta, muuta kuin että he ovat miehiä. Havainnot osoittavat tekijöiden olevan yleensä 25–50 ikäluokan välillä. Heillä ei ole aikaisempia rikostuomioita ja he ovat keskivertoista älykkäämpiä ja korkeammin koulutettuja ja ovat useimmin parisuhteessa verrattuna rikollisiin, jotka syöllistyvät fyysisesti lapsiin kohdistuneisiin seksuaalirikoksiin. (Jewkes & Yar 2010, 322–323)

¹ Fyysisellä kuvalla tarkoitetaan kuvaa, joka ei ole digitaalisessa muodossa.

Lapsen hyväksikäyttöä tapahtuu joka yhteiskunnassa ja yhteiskuntaluokassa, mutta aiheen sosiaalisen tabunomaisen luonteen vuoksi keskustelu aiheen ympärillä on suhteellisen vähäistä. Suurinta osaa seksuaalisesta hyväksikäytöstä ei dokumentoida millään tavalla ja hyväksikäyttöä tapahtuu yleensä "suljettujen ovien sisällä", kuten kotioiloissa. Hyväksikäyttäjää on yleensä lapsiuhrin tuttu tai läheinen, kuten vanhempi, setä/eno, naapuri tai lastenhoidon ammattilainen. CAM:ia tehdään yleensä motiivina saada tehdystä hyväksikäytöstä seksuaalista tyydytystä, jonka seurauksena laadittua materiaalia voidaan käyttää myöhempää seksuaalista tyydytystä tai uuden, muiden henkilöiden tekemän, materiaalin jakoa tai vaihtoa varten. (Interpol 2017.)

Yhdysvaltalaisen Crimes Against Children Research Centerin vuoden 2006 tiedotteen mukaan lapsipornografian tai alaikäisen kanssa seksin harrastamisen rahallinen tuotto toimii myös palveluiden sekä materiaalin tarjonnan motivaattorina. Usein taloudellisesti materiaalista hyötyvät ovat järjestäytyneiden prostituutio- tai ihmiskauppajärjestöjen tai -ryhmien jäseniä. (Mitchell & Jones 2013, 1.) Taustalla toimii myös järjestöjen tai ryhmien yhteisöllisyys ja yhteisön sisällä toimiva kontribuutio. Yksi mainittava kansainvälinen lapsipornografiarinki oli "W0nderland Club", jonka liittymiseen yksilön vaadittiin toimittavan omasta takaa 10 000 lapsipornografiaa sisältävää kuvaa (Clough 2010, 250).

3.3 Lapsipornografian kriminalisoinnin vaiheet

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) yleiskokouksessa vuonna 1989 hyväksyttiin lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991). Sopimus tuli yleisesti voimaan vuonna 1990, Suomessa vuonna 1991. Sopimuksen 1. artiklan mukaan mukaan lapseksi katsotaan jokainen alle 18-vuotias henkilö, ellei lapsen soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin. Yleissopimuksen 34 artiklan tarkoitus on suojella lasta kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta. Kyseisen artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee ryhtyä tarkoituksenmukaisesti kansallisiin sekä kahden- ja monenvälisiin toimenpiteisiin estääkseen lasten hyväksikäyttö pornograafisissa esityksissä tai aineistoissa, lapsen houkuttelemisen tai pakottaminen osallistumaan laittomiin seksuaalisiin tekoihin sekä lasten hyväksikäyttö prostituutiosta tai muussa laittomassa seksuaalisen toiminnan harjoittamisessa. Yleissopimukseen liittyy kaksi valinnaista pöytäkirjaa vuodelta 2000, joista toinen on pöytäkirja lasten myynnistä, lapsipornografiasta ja lapsipornografiasta. (Hallituksen esitys 2004, 47.)

Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksyttiin vuonna 1999 ILO:n yleissopimus, jonka Suomi ratifioi vuonna 2001 (SopS 16/2000). Yleissopimus koskee lapsityön pahimpien muotojen kielämistä sekä välittömiä toimia niiden poistamiseksi. Lapsityön pahimmat muodot ovat 3 artik-

lan mukaan lapsen käyttö, välitys tai tarjoaminen prostituutioon, pornografian tuotantoon tai pornografisiin esityksiin (kohta b). (Hallituksen esitys 2004, 48.)

Pornografiaa koskeva rikosoikeudellisen sääntelyn kokonaisuudistus tuli Suomessa voimaan vuoden 1999 alussa. Tuolloin rangaistavaksi pornografian alueeksi rajattiin lapsi-, väkivalta- ja eläinpornografia. Tätä ennen Suomessa oli ollut voimassa epäsideellisiä julkaisuja koskenut erityislaki, joka kumottiin sijoittamalla edellä mainitut pornografiaa koskevat säännökset rikoslakiin. (Hallituksen esitys 2004, 46.)

Vuonna 2001 Euroopan neuvostossa on tehty tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus (Convention on Cyber-crime), jonka 9 artiklan 1 kappaleen mukaan kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin kriminalisoidakseen kansallisessa lainsäädännössä tahallisen ja oikeudettoman:

- "a) lapsipornografian tuottamisen tietojärjestelmän välityksellä tapahtuvaa levittämistä varten;
- b) lapsipornografian tarjoamisen tai saataville asettamisen tietojärjestelmän välityksellä;
- c) lapsipornografian levittämisen tai siirtämisen tietojärjestelmän välityksellä;
- d) lapsipornografian hankkimisen omaan tai toisen käyttöön tietojärjestelmän välityksellä;
- e) lapsipornografian hallussapidon tietojärjestelmässä tai tietovälineellä."

(Hallituksen esitys 2004, 48–49.)

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi joulukuussa 2003 puitepäätöksen (2004/68/YOS) lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta, jossa käsiteltiin muun muassa rikosoikeudellisesta vastuusta vapauttamista, yritystä, osallisuutta, yllytystä ja avunantoa, rangaistuksia sekä raskauttavia asianhaarjoa sekä oikeushenkilöiden vastuuta. Rangaistusten osalta puitepäätöksen 5 artikla määrittää lapsipornografian tuottamisen, jakelun, levittämisen, välittämisen, tarjoamisen, saatavilla pitämisen, hankkimisen tai hallussapidon sekä näiden yrityksen, osallisuuden, yllytyksen tai avunannon sekä enimmäisrangaistusasteikon, jonka tulee olla vankeutta 1–3 vuotta. Artiklan mukaan jos jokin edellä mainituista rikoksista, pois lukien hallussapito, sisältää yhden tai useamman raskauttavan asianhaaran, rikoksesta on voitava tuomita vankeusrangaistus enimmiltään 5–10 vuotta. Raskauttavia asianhaaroja ovat lapsen hengen vaarantaminen tahallisesti tai piittaamattomasti rikoksen tekijän toimesta, rikoksen teossa on käytetty törkeää väkivaltaa tai rikoksesta on aiheutunut lapselle vakavaa vahinkoa tai rikos on tehty osana rikollisjärjestön toimintaa. (Hallituksen esitys 2004, 49–50.)

3.4 Internet protokolla

Seuraavissa alakappaleissa esitellään lyhyesti internet protokollan (IP) viiden tason malli, joka on hyvä ymmärtää, kun puhutaan IP-osoitteista. Lisäksi esitellään kaksi eri anonymisoimistekniikkaa, joita käytetään muun muassa CAM-rikosten yhteydessä. Lopuksi esitellään IM:ien, chat-huoneiden sekä P2P:n toimintaperiaatteet.

Kun puhutaan lapsipornografian digitalisoitumisesta on hyvä ymmärtää, kuinka digitalisaatio on tapahtunut, millä tavalla tekijät voivat suorittaa rikoksia anonymisti ja mitä kanavia tekijät käyttävät. Nämä tiedot ovat oleellisia CAM-rikostutkinnassa, sillä ne auttavat tutkijaa ymmärtämään ja selvittämään, kuinka rikoksesta epäilty on mahdollisesti saanut haltuunsa ja/tai levittänyt CAM:ia.

3.4.1 Internet protokollan viiden tason malli

IP:n kehittyminen 60-luvun lopulla sekä 70-luvulla on yksi merkittävimmistä tapahtumista ihmishistoriassa (Marshall 2008, 90). IP voidaan esitellä viiden tason mallilla:

1. Ylimpänä toimii applikaatio taso, johon kuuluvat muun muassa HyperText Transfer Protocol (http), Simple Mail Transfer Protocol (SMTP), Post Office Protocol 3 (POP-3) ja File Transfer Protocol (FTP) (Marshall 2008, 90).
2. Toiseksi ylin taso on kuljetustaso, johon kuuluvat Universal Datagram Protocol (UDP) sekä Transmission Control Protocol (TCP) (Marshall 2008, 91).
3. Kolmanneksi ylin taso on verkko- tai internettaso. Tähän tasoon kuuluvat IP-osoitteet, jonka jokainen kone, joka käyttää internetiä pystyäkseen lähettämään tai vastaanottamaan dataa tarvitsee. Käytössä ovat olleet IPv4 sekä myöhemmin tulleet IPv6 osoitteet. (Marshall 2008, 92.)
4. Seuraava taso on siirtokerros, joka toimii ikään kuin siltana alimman (fyysisen tason) sekä ylempien tasojen tietoliikenteen välillä (Marshall 2008, 93).
5. Viimeinen eli fyysinen taso muuntaa siirtokerroksen kehykset oikeanlaiseksi singaaliksi tiedonsiirron fyysisen median, kuten valokaapelin avulla (Marshall 2008, 94).

IP-osoite on siis osoite, jolla yksittäisen koneen toiminta internetissä, kuten viestien lähettäminen chat-huoneissa ja kirjautumiset palveluihin, voidaan yksilöidä. Internetin ja internetiin yhdistettävien laitteiden räjähdysmäisen nousun myötä vapaat IPv4-osoitteet vähenivät nopeasti ja tähän ongelmaan vastattiin IPv6:lla. (Marshall 2008, 92.)

3.4.2 Anonymisoimistekniikat

Kaksi IP-osoitteiden anonymisoimistekniikka ovat:

1. Proxy: monissa verkoissa liikennöinti suoritetaan "proxy serverin" kautta, joka sijoituu paikallisverkon ja internetin väliin. Proxyt voivat suodattaa ei-haluttua sisältöä sekä toimia isoina paikallisvälimuistina (cache) materiaalille, joita toistuvasti haetaan useiden käyttäjien toimesta, nopeuttaen tiedon saatavuutta. Jopa 200 eri konetta voivat operoida proxyn kautta, paljastaen vain yhden IP-osoitteen paikallisverkon ulkopuolelta tarkasteltaessa. Jos dataa siis haetaan proxyn kautta, jäljet voidaan jäljittää proxyyn mutta harvemmin varsinaiseen lähteeseen. (Marshall 2008, 105.)
2. Onion skin routing: proxyt toimivat yksittäisinä välittäjinä, jotka käyttävät internetissä olevia protokollia kommunikoimiseen ja ainakin teoriassa on mahdollista kaapata ja monitoroida viestintää, jotka käyttävät näitä protokollia. Onion skin routing on toinen tapa anonymisoida viestintäkanavia. Tunnetuimpia "sipulinkuori-välityspalveluita" on Tor-verkko. Onion skin routing metodi käyttää välittäjäketjuja ja viestin tai datan lähettäjä voi määrittellä, mitkä erilliset solmut toimivat välittäjinä. Jokaiselle välittäjälle luodaan viestiin oma salaus ja eri salausavaimet lähetetään oikeassa järjestyksessä eri välittäjäsolmukohdille. Jokainen välittäjäsolmu poistaa sille osoitetun salauksen, paljastaen seuraavan salaustason sekä seuraavan välittäjäsolmun osoitteen. (Marshall 2008, 105–106.)

Yksittäinen solmu on siis tietoinen ainoastaan siitä solmusta, joka viestin kyseessä olevalle solmulle lähetti sekä solmun jolle viesti lähetetään seuraavaksi. Välittäjäsolmut eivät pysty lukemaan viestiä, koska viestissä on salaus salauksen päällä ja vain viimeisellä vastaanottajasolmulla on viestin lopulliseen dekryptaukseen soveltuva avain. Onion skin routing on analogia sipulin kuorinnalle; sipulin ydin on siirretty data ja joka sipulin kerros on erillinen salaus sekä reititysosoite. (Marshall 2008, 105–106.)

Tor sai alkunsa osana United States Naval Research Laboratory (NRL) anonyymin reitityksen tutkimusprojektia vuonna 1995. Tor sai rahoituksensa NRL:lta Office for Naval Researchin (ONR) sekä Defence Advanced Research Projects Agency (DARPA) kautta vuoteen 1999 asti. Lokakuussa 2003 otettiin käyttöön moderni Tor-verkko, jolloin Tor siirtyi NRL:n sisäisestä projektista omaksi tuottoa tavoittelemattomaksi organisaatioksi. Tor-verkon koodista tuli avoin lähdekoodi Massachusetts Institute of Technology:n (MIT) lisenssin alla. Tor Project, Inc. on kehittänyt yhdessä vapaaehtoisverkoston kanssa Tor-verkkoa siitä asti. 2003–2004 loppuun mennessä Tor-verkon solmut kasvoivat yli 100:aan ja vuoteen 2015 välittäjiä oli jo yli 6000 maailmanlaajuisesti. Yhteyksiä Tor:ssa muodostetaan arviolta yli 200 000:n käyttäjien toimesta vuorokausitasolla. (CERT-SE 2015, 1–2.)

Tor-verkkoa käytetään sen anonymiteettimahdollisuuksien vuoksi muun muassa laittoman materiaalin kuten huumeiden ja lapsipornografian välitykseen sekä levitykseen. Freedom hosting oli iso webhotellipalvelu (web hosting) Tor:ssa, joka ajettiin alas sen toimittua pesänä CAM:lle. Vuonna 2013 FBI ajoi alas suurimman sen ajan verkossa toimivan huumeiden sekä muun laittoman materiaalin markkinointipaikan nimeltä Silk Road. Arvion mukaan sivustolla välitettiin 200 miljoonan dollarin edestä laitonta materiaalia. (CERT-SE 2015, 7.)

3.4.3 Instant Messengerit, chat-huoneet ja Peer-to-Peer

IM:t kuten AOL messenger, GoogleTalk, MSN messenger, ICQ, IRC ja Jabber operoivat yleensä samankaltaisesti kuin P2P tiedostonjako-ohjelmistot. Client-server (asiakasohjelma) -tyylisessä IM-keskustelussa kun yksi keskustelun osapuolista lähettää reaaliaikaisen viestin toiselle, asiakasohjelma voi saada lokitietoa keskustelun osapuolista sekä parhaimmassa tapauksessa lähetetyn viestin dataa. Kyseisessä tapauksessa on epätodennäköistä, että muun kuin keskustelun porttina toimivan serverin IP-osoitetietoja olisi tämänkaltaisessa keskustelussa mahdollisuus saada. (Marshall 2008, 104.)

Chat-huoneet ovat verkkoalustalla toimivia keskustelufoorumeja. Jokaisen viestin lähettämisestä jää jälki muun muassa sisäänkirjautumisajasta sekä IP-osoitteesta josta viesti on lähetetty. (Marshall 2008, 104.)

P2P-tyylisessä keskustelussa yksi tai useampi kone voi toimia "puhelinluettelona" jota kutsutaan myös nimellä "supersolmu." Supersolmut listaavat sillä hetkellä verkossa olevat käyttäjät sekä resurssit, jotka kyseiset käyttäjät tarjoavat P2P-yhteisölle tiedostonjaossa. Kun asiakasohjelma konsultoi luetteloa niin suora keskustelukontakti luodaan osapuolten välille, jolloin osapuolten IP-osoitteet ovat tiedossa datan vaihtoa varten. Ohjelmisto pitää monesti kirjaa aktiviteetin yksityiskohdista kuten IP-osoitteista. (Marshall 2008, 104–105.)

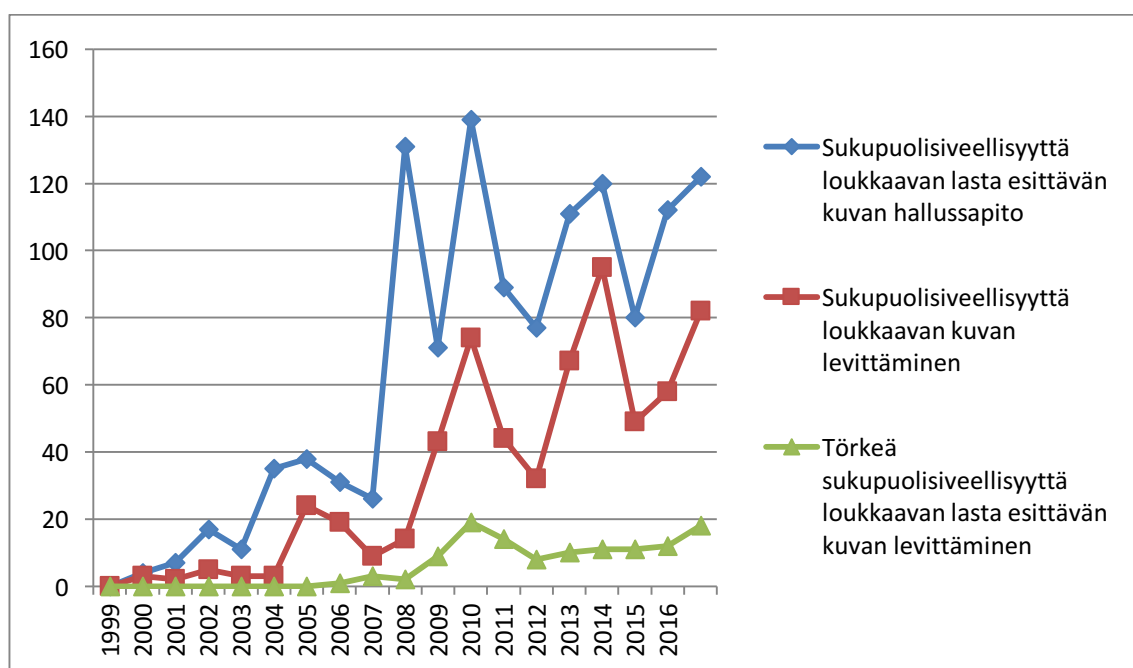
3.5 Child Abuse Materialin yleisyys

Muun piilorikollisuuden tavoin ei ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka yleistä internetiin liittyvä lapsipornografia tosiasiassa on. Jonkinlaista kehityksen suuntaa voidaan tarkastella annetuista tuomioista sekä selvitetystä rikoksista, mutta tämäkin tarkastelumittari tulee kyseeseen vain niiden maiden osalta, joissa hallussapito ja levitys on kriminalisoitua, tilastointi on asianmukaisella tasolla sekä selvittämisesurssit ovat "riittävän laajat." (Jewkes & Yar 2010, 355.)

Jos tarkastellaan lukuja lapsipornografian yleisyyteen liittyen voidaan todeta, että ilmoitukset ja tilastot ovat lähivuosina olleet jyrkässä nousussa. Tähän syynä voi olla materiaalin tar-

jonnan sekä kysynnän lisääntyminen, eri tahojen valvutuneisuus asiaan liittyen sekä resursien suuntaaminen ja kohdentaminen kyseiseen ongelmaan. (Jewkes & Yar 2010, 344.) Statiistikasta voidaan vetää johtopäätöksiä mutta niihin tulee suhtautua kriittisesti.

Kuviossa 3 oleva kuvaaja esittää CAM:iin kolmeen eri rikosnimikkeeseen liittyvät tilastot valtakunnallisesti vuosittain 1999–2016 aikana. Kuten aikaisemmin todettiin, CAM-aineisto kriminalisoitiin rikoslaisissa vasta vuonna 1999. Kuvaajassa on poliisin selvittämien rikosten lukumäärä eli jutut, jotka ovat edenneet syyttäjälle syyteharkintaan. Kuvaajassa ei ilmene syyttämättä jätettyjen juttujen lukumäärää.

Kuvio 1: Kolmen rikosnimikkeen tilastot (PolStat 2017)

Kyseisessä kuvaajassa ei ilmene ilmoituksiin liittyviä mahdollisia oheisrikoksia, kuten lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tai törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. On myös huomioitava, että saman jutun yhteydessä tutkittavaksi on saattanut tulla esimerkiksi sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito sekä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen. Kyseiset rikokset näkyvät kuvaajassa omina erillisinä merkintöinä, sillä vaikka rikokset tutkittaisiin saman ilmoituksen yhteydessä, kyseeseen tulee kaksi erillistä rikosnimikettä.

Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen sisältää myös eläinpornografiaan liittyvän materiaalin levittämisen, mutta tilastojen luokittelupuutteen vuoksi näitä ei ole voitu rajata tilastokyselyssä. Useimpien kyseessä olevien rikosilmoitusten tarkasteluun sekä ammatilliseen kokemukseen perustuen voidaan todeta, että pelkän eläinpornografian levittäminen

ilman lapsipornografisen materiaalin levittämistä on lukumäärällisesti suhteellisen vähäistä, joten suurta vääristymää kuvaajassa ei ole.

Vuosia 2006 ja 2016 verrattaessa voidaan huomata, että selvitettyjen rikosten lukumäärä on liki nelinkertaistunut sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidon kohdalla. Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen on vuosiin 2004 ja 2014 verrattuna lähes 32-kertaistunut ja törkeän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen on vuosiin 2006 ja 2016 verrattuna 12-kertaistunut.

Poliisin tietojärjestelmän Rikitripin mukaan keskusrikospoliisin ensimmäinen tutkintapyyntö sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidon osalta, joista on kirjattu rikosilmoitus, tehtiin vuonna 2005. Vuonna 2007 tutkintapyyntöjä tehtiin kolme kappaletta, vuonna 2008 neljä kappaletta ja vuonna 2011 jo 21 kappaletta. Keskusrikospoliisin tutkintapyyntöt perustuvat usein ulkoimailta saatuun viranomaistietoon. Keskusrikospoliisin rooli CAM-tutkinnassa tiedustelevana sekä kansainvälisesti tiedon eteenpäin välittävänä tahona on ollut nousussa vuoden 2005 jälkeen. (Rikitrip 2017.)

3.5.1 Estotoimet

Laki lapsipornografian levittämisen estotoimista (1068/2006) tuli voimaan 1.1.2007. Laki lapsipornografian levittämisen estotoimista (estotoimilaki) sallii teleyritysten estää käyttäjien pääsyn ulkomailla ylläpidettäviin lapsipornosivustoihin. Laki sallii poliisin laatia, ylläpitää ja päivittää luetteloa sivustoista, jotka sisältävät lapsipornografiaa tai joissa on toimiva linkki lapsipornografiaa sisältävään sivustoon. Kyseiset tehtävät on osoitettu keskusrikospoliisin hoitettavaksi. (Innanen & Saarimäki 2012, 228–229)

Suomen poliisi saa valtaosan luetteloon merkittävien sivustojen tiedoista ulkomaalaisilta poliisiviranomaisilta sekä lastensuojelujärjestöiltä. Poliisi pyytää ja vastaanottaa näitä tietoja myös eri kansalaisjärjestöiltä, yksityisiltä henkilöiltä, teleyrityksiltä sekä muilta viranomaisilta. Toimijat eivät kuitenkaan ole velvoitettuja luovuttamaan tietoja poliisin tietojenluovutuspyyntöön kyseisen säännöksen nojalla. Poliisi tarkistaa jokaisen ilmoitetun sivuston ja tekee arvion, tuleeko sivusto merkitä listaan. Kun poliisi on saanut tiedon ja tarkistanut, että luetteloon merkitty sivusto ei enää sisällä laitonta aineistoa, poliisin tulee poistaa kyseinen sivusto estolistalta. (Innanen & Saarimäki 2012, 228–229)

Poliisilla on oikeus antaa tiedot luetteloon merkityistä sivustoista teleyrityksille, jotka ovat siis viestintämarkkinalain mukaisia verkko- ja palveluyrityksiä. Luettelot sekä sen täydennykset ovat aina salassa pidettäviä laki lapsipornografian levittämisen estotoimista 6.2 §:n sekä laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) mukaisesti. Teleyritykset

eivät ole velvoitettuja ottamaan poliisin luovuttamaa luetteloa käyttöönsä, vaan estotoimet ovat suositeltavaa toteuttaa hallituksen esityksen HE 99/2006 vp. mukaan niin, että niillä on todellista vaikutusta. Teleyritysten tekniset keinot jäävät teleyritysten itsensä harkittaviksi. Merkittävä osa suomalaisista teleyrityksistä ottivat suodatuslistan (estolistan) käyttöönsä lain tultua voimaan mutta listan aiheuttamien teknisten ongelmien vuoksi osa teleyrityksistä ovat luopuneet sen käytöstä. Perustuslakivaliokunnan mietinnön PeVM 20/2006 vp. mukaan asiaan voidaan puuttua säätämällä teleyrityksiä velvoittavia säännöksiä jos seurannassa havaitaan, että vapaaehtoisilla toimilla ei saavuteta toivottua lopputulosta. (Innanen & Saarimäki 2012, 229–230.)

Luettelon lisäksi poliisin on laadittava tiedote sivuston pääsyn estymisestä. Tiedotteessa tulee ilmetä sivustolle pääsyn estyminen, perusteet pääsyn estämiselle, tiedot tahoista, joihin voidaan tarvittaessa olla yhteydessä sekä näiden tahojen yhteystiedot. (Innanen & Saarimäki 2012, 230.)

Keskusrikospoliisin asiantuntijan vanhemman rikoskonstaapeli Mikko Veijalaisen haastattelun (liite 6) mukaan Suomen estolista pohjautuu International Criminal Police Organizationin (Interpol) "Interpol Worst of List (IWOL)" -listaan. Kansallista luetteloa on täydennetty edellä mainittujen tahojen antamien tietojen perusteella. (Veijalainen 2017, henkilökohtainen tiedonanto.) Vuonna 2012 keskusrikospoliisin luettelossa oli noin 1500 verkko-osoitetta (Innanen & Saarimäki 2012, 229). Veijalaisen mukaan 21.3.2017 luettelossa oli noin 3500 domain-osoitetta. (Veijalainen 2017, henkilökohtainen tiedonanto). Kuvio 4 on kuvankaappaus sivustosta, johon estolistalla olevan sivuston pääsy-yritys ohjautuu. Ohjaussivuston osoite näkyy kuviossa näkyvästä osoitekentästä.

195.197.162.245

POLIISI POLISEN POLIISI POLISEN POLIISI POLISEN POLIISI POLISEN POLIISI POLISEN POLIISI POLIISI

PÄÄSY ESTETTY • INTRÄDE BLOCKERAT

Selaimesi on pyrkinyt sivustolle, jolle pääsy on estetty lapsipornografian levittämisen estotoimista annetun lain (1.12.2006/1068) perusteella. Poliisi ylläpitää ja päivittää luetteloa näistä lapsipornosivustoista. Sivustoilla olevien kuvien hallussapito ja levittäminen on säädetty rangaistavaksi. Poliisille kuvat ovat todisteita lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista.

Asiaan liittyvät mahdolliset viestisi voit lähettää keskusrikospoliisiin, sähköpostiosoitteeseen nettieto.krp@poliisi.fi

[Tästä linkistä](#) pääset lukemaan, mitä rikoslain 17 luvussa lapsipornografiaan liittyvistä rikoksista on säädetty.

Din webbläsare har försökt komma in på en webbplats som är blockerad i enlighet med lagen om åtgärder som hindrar spridning av barnpornografi (1.12.2006/1068). Polisens för och uppdaterar en förteckning över webbsidor med barnpornografi. Spridning och innehav av bilderna på webbsidorna är straffbart. För polisen är bilderna bevis om sexualbrott mot barn.

Dina eventuella meddelanden om saken kan du skicka till centralkriminalpolisens, e-postadress nettieto.krp@poliisi.fi

I 17 kap. strafflagen stadgas om barnpornografibrott [följande](#).

Tällä toiminnolla estetään pääsy lapsipornosivustoille. Toiminta on osa EU:n poliisipäällikköiden käynnistämää lapsipornografian torjuntahanketta.

Med denna funktion förhindras inträde till sidor som innehåller barnpornografi. Verksamheten är en del den teckning av barnpornografi som EU:s polischerfer har upptagit.

The Child Sexual Abuse Anti-Distribution Filter (CSAADF) is part of the COSPOL Internet Related Child Abusive Material Project (CIRAMP). The project is initiated by the European Police Chief Task Force - aimed at combating organized criminal groups behind commercial sexual exploitation of children.

CIRAMP - COSPOL Internet Related Child Abusive Material Project:
<http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=news&news=pr081006.htm>

[VASTAUKSIA YLEISIMPIIN KYSYMYKSIIN](#)

Kuvio 2: Estotiedote sivustoon joka on estolistalla

Poliisilla ei ole oikeutta kerätä tietoa siitä keille teleyritysten asiakkaille kyseinen tiedotesivu on esitetty, mutta teleyritykset luovuttavat tilastotietoa muun muassa siitä, kuinka monta kertaa tiedotesivu on esitetty (Innanen & Saarimäki 2012, 231). Estoa on tapahtunut Suomessa syksystä 2007 alkaen. Keskusrikospoliisi toimittaa päivitetyn estolistan kerran kuukaudessa yli 30 teleyritykselle, joiden toiminta kattaa yli 90 % kuluttajille tarjottavista nettipalveluista (Veijalainen 2017, henkilökohtainen tiedonanto). Nämä yritykset ovat FICom ry:n jäsenyhdistyksiä. Teleyritykset käyttävät koko sivustoon kohdistuvaa Domain Name System (DNS) -suodatusta² ja teleyritysten teknisistä valmiuksista riippuen sivustoihin voidaan kohdistaa sivukohtaista Uniform Resource Locator (URL)-suodatusta. Estotoimet ovat osa lapsipornografian COSPOL Internet Related Child Abusive Material Project (CIRAMP) -torjuntahanketta, joka on Euroopan Unionin (EU) poliisipäällikköiden käynnistämä. (Poliisi.fi 2017.)

Piraattipuolue on 23.9.2009 eduskunnan suurelle valiokunnalle antamassaan lausunnossaan kritisoinut puitepäätöstä lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta (2004/68/YOS). Piraattipuolueen lausunnon mukaan Suomen lapsipornosensuuriin liittyy neljä keskeistä ongelmaa, (1) estotoimet eivät kohdistu lapsipornografian levittämiseen, (2) estotoimet kohdistuvat pääosin muuhun aineistoon kuin lapsipornografiaan, (3) estotoimet eivät estä pääsyä estotoimien kohteena oleville sivustoille ja (4) lain perustuslainmukaisuus on kyseenalainen. Lausunnon mukaan edellä mainittu URL-suodatus tulisi ottaa käyttöön DNS-suodatuksen sijaan, kokonaisten sivustojen sijasta yksittäisten sivujen estämiseen. Lausunnos-

² Kyseinen suodatustekniikka on käytössä myös Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa.

sa todetaan, että URL-suodatus on teleyritysten kannalta kallis ja hankala toteuttaa. Lausunnossa kritisoidaan myös estolistalle joutumisen valitusmahdollisuuden puutetta. Lausunnossa tuodaan esille estolistan kiertämisen mahdollisuus esimerkiksi selaamalla kyseistä sivustoa Googlen välimuistista, käyttämällä kiertämiseen suunniteltua Estetty.fi -palvelua sekä muuttamalla välityspalveluidenasetuksia. Piraattipuolue toteaa lausunnossaan, että "lapsipornosensuuri on kauttaaltaan epäonnistunut ja ollut sananvapauden kannalta haitallinen, sillä se on johtanut sensuurikriittisen sivuston (Lapsiporno.info) lisäämiseen mustalle listalle." Lopuksi lausunnossa on maininta siitä, että tutkimuksissa ei olisi havaittu yhteyttä tietokoneella tehdyn fiktiivisen lapsipornografian ja todellisen lasten seksuaalisen hyväksikäytön välillä ja tämänkaltaisen materiaalin kriminalisointi perustuisi yksinomaan moraalisiin tuntemuksiin, joka on perusoikeusmyönteisestä näkökulmasta ongelmallinen. (Piraattipuolue 2009, 1–3.)

Interpol käsittelee internetsivustollaan estotoimintaa ja siihen liittyviä yksityiskohtia. Sivustolla argumentoidaan muun muassa Piraattipuolueen esittämiä keskeisiä ongelmia vastaan toteamalla, että estotoimet ovat ennalta ehkäiseviä toimia ja niiden kiertäminen vaatii taitoa ja motivaatiota, ja näitä kiertotoimia käyttämällä henkilön "vahingollinen sivustolle eksyminen" argumenttina menettää jalansijaa mahdollisen esitutkinnan toteutuessa. Estotoimien kohdistuminen muuhun aineistoon kuin lapsipornografiaan -kriittikkiin Interpol toteaa, että jos sivusto sisältää laillista materiaalia yhdessä laittoman materiaalin kanssa niin mahdollinen estäminen voi tulla kyseeseen. Domain-omistaja on vastuussa siitä, että hänen sivustonsa sisältää puhtaasti laillista aineistoa. Interpolin mukaan estotoimet eivät itsessään vähennä CAM:ia internetissä tai sen levittämistä mutta ne vähentävät oleellisesti CAM:n saatavuutta ja pääsyä kyseiseen aineistoon. CAM:n levittämisen vähentämiseen poliisin tulee käyttää muita tutkinnallisia toimenpiteitä. Estotoimet koskevat vain http-protokollaan ja muiden protokollien kohdalla poliisi käyttää muita metodeja ja strategioita. (Interpol 2017.)

Estotoimilain suhdetta Suomen perustuslakiin (PeL, 731/1999) ja perusoikeuksiin on käsitelty korkeimmassa hallinto-oikeudessa (KHO) asti. Kysymys oli muun muassa estotoimilain soveltamisesta kun sivusto, joka estetään, on Suomessa ylläpidetty.

3.5.2 Korkeimman hallinto-oikeuden päätös

KHO on 26.8.2013 antanut päätöksen (KHO:2013:136) liityen internetsivuoston lisäämiseen poliisin estolistalle. Sivustosta oli pääsy lukuisille lapsipornografiaa sisältäville muille sivustoille.

Tausta: Keskusrikospoliisi oli lisännyt tunnetun suomalaisen tietotekniikka-asiantuntijan henkilö A:n ylläpitämän internetsivuston <http://lapsiporno.info> poliisin laatimaan lapsipornosivustoluetteloon eli estolistalle. A oli julkaissut kyseisellä sivustolla osoitetietolistan ja luonut

linkkejä sivustoihin, joissa poliisi on arvioinut olevan lapsipornografista aineistoa. Kyseessä oleva estolista oli lähetetty teleyrityksille 8.2.2008. A:n sivuston ottamisesta estolistalle on ilmoitettu A:lle sähköpostitse 28.2.2008. Hänelle oli ilmoitettu myös estotoimien jatkumisesta 9.9.2008 ja 13.2.2009. A on 12.3.2009 kirjeellään vaatinut keskusrikospoliisilta sivustonsa poistamista poliisin estolistalta. Keskusrikospoliisi oli 20.3.2009 hylännyt A:n vaatimuksen. (KHO:2013:136, 2 ja 9)

Helsingin hallinto-oikeuden (HaO) ratkaisu: Asia käsiteltiin A:n vaatimuksen perusteella HaO:ssa. HaO oli valituksenalaisella päätöksellään (11/0403/3) 2.5.2011 kumonnut keskusrikospoliisin päätöksen ja hylännyt A:n oikeudenkäyntikuluja koskevan vaatimuksen. HaO oli katsonut, että lapsipornografian levittämisen estotoimista annettua lakia on tarkoitettu sovellettavan vain ulkomailla ylläpidettäviin sivustoihin ja että keskusrikospoliisin olisi näin ollen tullut poistaa A:n sivusto estolistalta. Keskusrikospoliisi oli valittanut asiasta KHO:een. (KHO:2013:136, 8 ja 10.)

Kysymys oli muun ohella siitä, voitiinko estotoimilakia soveltaa ainoastaan ulkomailla ylläpidettäviin sivustoihin ja oliko estotoimilain säännösten soveltaminen asiassa ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa (KHO:2013:136, 1). KHO totesi ratkaisussaan, että A:n vaatimus asiakirjojen esittämisvelvollisuuden asettamisesta hylätään ja keskusrikospoliisin valitus hyväksytään. HaO:n 2.5.2011 antama päätös kumotaan pääasiaratkaisun osalta ja keskusrikospoliisin 20.3.2009 antama päätös saatetaan näin ollen voimaan. Ratkaisun mukaan A:n vaatimus oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta jätetään tutkimatta siltä osin kuin vaatimus koskee kuluja oikeudenkäynneissä HaO:ssa ja ensimmäisessä oikeudenkäynnissä KHO:ssa. A:n vaatimus oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta KHO:ssa kyseistä ratkaisua koskevan oikeudenkäynnin osalta hylätään. (KHO:2013:136, 13.)

KHO totesi muun muassa, että estotoimilain säännösten soveltaminen kyseessä olevassa asiassa ei ole perustuslain 106 §:ssä tarkoitettulla tavalla ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa vaikka pääsy on estetty internetsivustolla lapsiporno.info:ssa olleeseen muuhun aineistoon kuin ulkomailla ylläpidettäviä lapsipornosivustoja koskeviin osoitteisiin ja linkkeihin. Keskusrikospoliisin päätös hylätä A:n vaatimus internetsivuston lapsiporno.info poistamisesta poliisin laatimasta lapsipornosivustoluettelosta ei ole estotoimilain säännösten vastainen. (KHO:2013:136, 17 ja 19.)

KHO totesi myös, että perusoikeuksien, kuten sananvapauden ehdotonta suojaaja ei voida vaatia jos se johtaisi toisen yksilön perusoikeuksien loukkaukseen. Tässä tapauksessa KHO pitää lasten suojaamista sukupuolisiveellisyyttä loukkaavilta teoilta olevan tärkeämpi intressi kuin sananvapaudesta kiinni pitäminen. (KHO:2013:136, 5.)

3.5.3 Child Abuse Material -sivustojen alasajo

Vaikka CAM-rikollisuus on yksi verkossa tapahtuvan rikollisuuden herkimpiä aiheita, kyseiset sivustot ajetaan verkosta alas paljon hitaammin kuin useimmat muut laittomat sivustot. Lapsipornografisten sivujen alasajoaika oli vuonna 2007 tammikuusta joulukuuhun keskiarvoltaan 719 tuntia. Tunnettuja tämänkaltaisia sivustoja oli kyseisellä aikavälillä alasajettu yhteensä 2585 yhdysvalloissa. Tämä vastaa kuukausitasolla keskiarvolta 215,42 sivustoa. Esimerkiksi erilaisten phishing-sivustojen alasajoaika vaihteli tammikuun 2008 aikana 4,3–96,1 tunnin välillä. Sivustoja oli havaittu kyseisen kuukauden aikana 1480 kappaletta. Volyymit phishing -sivustojen osalta ovat siis huomattavasti suuremmat kuin lapsipornografian osalta mutta silti sivustot ajetaan alas huomattavasti nopeammin. (Moore, Clayton & Anderson 2009, 14.)

Euroopan neuvoston vuoden 2005 tilanneraportin mukaan lapsipornografia on yksi nopeiten kasvavimmista markkinoista. Kaikista yleisimmät valtiot, joissa materiaalia valmistetaan, ovat Yhdysvallat (55 % tuotetusta materiaalista) ja Venäjä (23 % tuotetusta materiaalista). (Euroopan neuvosto 2005, 41.) Yleisimmät "free to view" sivustot ovat jäljitetty Venäjän, Yhdysvaltojen, Espanjan, Thaimaan, Japanin sekä Korean tasavallan internet-palveluntarjoajiin (Internet Watch Foundation 2005).

Vuonna 2006 arvioitiin, että yli 100 000 sivustoa maailmassa sisälsivät lapsipornografiaa. Liiketoiminnan arvioidaan vaihtelevan \$ 3–20 miljardin välillä vuositasolla. Yhden sivuston, joka tarjosi lapsipornografiaa, on raportoitu saaneen \$1,4 miljoonan bruttotulot yhden kuukauden aikana ennen kun sivusto ajettiin alas FBI:n toimesta. Kyseisessä sivustossa oli 35 000 yksittäistä rekisteröitynyttä käyttäjää. (Clough 2010, 250.) Toinen esimerkki on "Candyman" -sivusto, joka tarjosi liittyneille jäsenille ilmaisen pääsyn lapsipornografiaan ja chat-huoneisiin. Ennen alasajoa sivustolla arvioitiin olevan 3400 jäsentä ja 6300 rekisteröitynyttä käyttäjää. (Clough 2010, 249.)

Internet-palveluntarjoajat ovat perustaneet "kuumia linjoja" (hotlines), jotka paikallistavat ja ajavat alas laittomien materiaalien sivustot. Yhdistyneessä Kuningaskunnassa kyseinen vastuu kuuluu Internet Watch Foundationille (IWF), jotka ovat mainostaneet ajavansa Iso-Britanniassa ylläpidetyt, lapsipornografista materiaalia sisältävät sivustot alas 48 tunnin sisällä mutta vain 0,2 % lapsipornografiaa sisältävistä sivustoista on ylläpidetty Iso-Britanniassa. Kun sivustojen ylläpito sijaitsee muissa maissa, IWF ilmoittaa sivustosta sitä ylläpitävän maan paikalliselle "kuumalle linjalle" tai asiasta selvitysvastuussa oleville viranomaisille. Kyseisissä tapauksissa IWF:n rooli päätty ilmoituksen tekoon. Viranomaisten toiminta ja reagointi on toisinaan kankeaa ja hidasta verrattuna yksityisen puolen toimijoihin. Useimmissa sivustoissa, joissa on muunlaista laittomaa materiaalia, yksityisen sektorin yrityksillä voi olla toimivaltaa sivuston alasajoihin. Useimpien maiden lainsäädännössä lapsipornografiaa koskevat asiat ovat kuitenkin viranomaistason toimialaa. (Moore ym. 2009, 16–17.)

IWF:n mukaan vuosien 2013 ja 2015 välillä tapahtui 417 % nousu CAM-aineistoilmoituksissa. 34 % vuoden 2015 materiaalista olivat kategorialla A (luokka 3), joka sisälsi lasten raiskausta tai seksuaalista kidutusta. 69 % uhreista arvioitiin olevan iältään 10 vuotta tai alle ja 3 % arvioitiin olevan iältään kaksi vuotta tai alle. IWF sai 68 092 ilmoitusta vuonna 2015 CAM-aineistoa sisältävistä URL:sta, joka oli 118 %:n nousu vuodesta 2014. (Internet Watch Foundation 2015, 2.)

Voidaan todeta, että vaikka CAM-tutkinnot ovat lähivuosina lisääntyneet moninkertaisesti jo pelkästään lainsäädännön kehittymisen myötä, siitä huolimatta selvitetty rikokset ovat vain jäävuorenhuippu ilmiön todellisesta laajuudesta. Väittämää tukee muun muassa lapsipornografian sisältäviin sivustoihin pääsyn estovolyymin sekä alajakovolymin kasvu sekä anonyymisoimistekniikoiden, kuten Tor-verkon käytön yleistyminen.

3.6 Rangaistavuus

Rangaistus- ja oikeuskäytäntö CAM-tapauksissa on kansainvälisesti verrattuna hyvin vaihtelevaa. Yhdysvallat, jossa on tunnetusti melko ankara rangaistuskäytäntö, ei tee poikkeusta tässäkin tapauksessa. Esimerkkinä voidaan mainita arizonalaisen miehen tapaus, jossa 57 vuotta vanha entinen lukion opettaja sai 200 vuoden vankeusrangaistuksen 20:n lasta esittävän pornografisen kuvan hallussapidosta. Jokaisesta lasta esittävästä, alle 15 vuotta täyttäneestä pornografisesta kuvasta tai videosta mies sai 10 vuotta vankeutta. Arizonan korkein oikeus ei 10.5.2006 myöntänyt kyseiselle miehelle valituslupaa, jolloin tuomio tuli lainvoimaiseksi. (State v. Berger 2006.)

Kyseessä oli yksittäisen osavaltion yksittäistuomio, mutta voidaan sanoa, että eurooppalaiseen oikeuskäytäntöön verrattuna seuraamuserot Yhdysvalloissa ovat hyvin erilaiset kyseisten rikosten kohdalla. Seuraavissa alaluvuissa esitellään rikosnimikkeitä, joita CAM-rikoksiin voi liittyä Suomen rikoslain mukaisesti sekä minkälainen rangaistusasteikko kustakin teosta on säädetty ja minkälaiset rajoitussäännökset ovat olemassa. Tämän jälkeen esitellään lyhyesti rangaistusasteikkoa muiden Pohjoismaiden (poislukien Islanti) sekä Saksan kohdalla CAM-rikosten osalta. Lopuksi esitellään rangaistusseuraamuksen lisäksi langetettava mahdollinen oheisseuraamus eli menettämisseuraamus, joka käsittää rikosentekovälineen, rikollisella teolla saadun hyödyn tai laittoman esineen menettämistä.

Suomeessa CAM-rikokset ovat säädetty rangaistavaksi rikoslain 17 luvussa ja seksuaalirikokset 20 luvussa. Suomen rikoslaki lyhennetään jatkossa lyhenteellä RL. Tarkemmat RL:n pykälät tunnusmerkistöineen ovat liitetty opinnäytetyöhön (liite 1).

3.6.1 Rikосnimikkeet ja rangaistavuus Suomen rikoslaisssa

CAM-aineiston valmistamisen, levittämisen ja hallussapidon kriminalisointia käsitellään RL 17 luvussa. Ohessa on lueteltuna rikосnimikkeet sekä rangaistusasteikot, jotka tulevat kyseeseen CAM:iin liittyvän aineiston kohdalla. Teon yritys on rangaistavaa jokaisen teon, paitsi hallussapidon (RL 17:19 §) osalta.

- RL 17:18 § (9.7.2004/650): Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen. Tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.
- RL 17:18a § (9.7.2004/650): Törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen. Tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.
- RL 17:19 § (20.5.2011/540): Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito. Tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Edellä käsiteltiin rikосnimikkeet itse CAM-aineiston osalta. Tulee kuitenkin pitää mielessä, että CAM-aineiston taustalla on aina, joitakin virtuaalisia lapsipornografisia teoksia lukuunottamatta, vakava henkeen ja terveyteen, lapseen kohdistuva seksuaalirikos. Seksuaalirikokset ovat säädetty rangaistavaksi RL 20 luvussa. Ohessa on lueteltuna rikосnimikkeet sekä rangaistusasteikot, jotka saattavat tulla kyseeseen kun CAM-aineistoa valmistetaan.

- RL 20:1 § (27.6.2014/509): Raiskaus. Tuomittava vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Jos teko on vähäinen, tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.
- RL 20:2 § (27.6.2014/509): Törkeä raiskaus. Tuomittava vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.
- RL 20:6 § (20.5.2011/540): Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.
- RL 20:7 § (20.5.2011/540): Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tuomittava vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.
- RL 20:8a § (25.8.2006/743): Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta. Tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.
- RL 20:8b § (20.5.2011/540): Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin. Tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.
- RL 20:8c § (20.5.2011/540): Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen. Tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

RL 20:8c §:n osalta, lakivaliokunnan mietinnön 43/2010 vp:n mukaan, kyse on esityksestä, johon ulkopuolisilla on mahdollisuus yleisönä osallistua, mutta esiintyjien eikä esitystä seu-

raavien tarvitse olla samassa paikassa, vaan esitystä voidaan seurata paitsi paikan päällä myös viestintäteknologiaa hyväksi käyttäen. Tässä tapauksessa kyseeseen voi tulla esimerkiksi niin sanotun "live stream" esityksen seuraaminen. Valiokunnan käsityksen mukaan yrityksestä puhutaan tapauksissa, joissa henkilö on tietoisena esityksen luonteesta saapunut paikalle seuraamaan esitystä, joka kuitenkin peruutetaan tai on peruttu ennen esityksen alkamista. (Lakivaliokunta 2010.) Jos esitys on tallennettu esimerkiksi internetiin ja tallennetta on ryhdytty katselemaan, kysymykseen ei tule kyseessä olevan rikoksen yritys mutta jos katsominen on edellyttänyt maksua tai muuta sopimista ennen kuin tallennetta pääsee katsomaan niin kysymykseen voi tulla RL 17:19.2 §:n hallussapitorikos (Ojala 2012, 159).

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on olemassa rajoitussäännös RL 20:7a § (20.5.2011/540). Rajoitussäännöksen mukaan lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tai törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsydessä ei ole suurta eroa.

3.6.2 Rangaistavuus muissa Pohjoismaissa ja Saksassa

Taulukoissa 1-4 tarkastellaan Pohjoismaiden (poislukien Islanti) ja Saksan rangaistusasteikkoa CAM-rikosten kohdalla. Tunnusmerkistöt sekä rangaistusasteikot ovat käännetty suomeksi kunkin maan rikoslain englanninkielisestä käännöksestä.

Ruotsi

Lasta esittävä pornografinen aineisto; joka kuvaa, levittää, luovuttaa, esittää tai jotenkin saattaa toisen saataville, hankkii, tarjoaa, luo yhteyden lapsipornografisen kuvan ostajan ja myyjän välillä tai ryhtyy johonkin muuhun vastaavanlaiseen toimeen, jonka tarkoitus on edistää lapsipornografisten kuvien kauppaa, tai pitää sellaista kuvaa hallussaan. Myös joka ammattitoiminnassa tai muuten ansiotarkoituksessa huolimattomuudesta levittää lapsipornografisen kuvan;

Tekomuoto	Rangaistus
Perusmuotoinen teko;	Vankeutta enintään 2 vuotta
Vähäinen teko;	Sakkoa tai vankeutta enintään 6 kuukautta
Törkeä tekemuoto;	Vankeutta vähintään 6 kuukautta ja enintään 4 vuotta

Taulukko 3: Ruotsin rangaistusasteikko CAM-rikoksissa (Penal code Sweden 2017, 70)

Norja

Joka tuottaa, tuo maahan, pitää hallussaan, luovuttaa tai vastinetta vastaan hankkii seksuaalisia kuvia, joissa käytetään lasta seksuaalisiin tarkoituksiin;

Tekomuoto	Rangaistus
Perusmuotoinen teko;	Sakkoa tai vankeutta enintään 3 vuotta * Voidaan jättää rankaisematta sitä, joka ottaa kuvan iältään 16 ja 18 vuoden välissä olevasta henkilöstä tai pitää sellaista kuvaa hallussaan siinä tapauksessa jos kyseinen henkilö on antanut suostumuksensa ja tämä henkilö ja tekijä ovat suunnilleen samanikäisiä ja samalla kehitystasolla.
Tuottamuksellinen teko;	Sakkoa tai vankeutta enintään 6 kuukautta

Taulukko 4: Norjan rangaistusasteikko CAM-rikoksissa (Penal code Norway 2017, 59)

Tanska

Tekomuoto	Rangaistus
Lapsipornografian hallussapito tai hankkiminen;	Sakkoa tai vankeutta enintään 1 vuotta * Teko ei ole rangaistavaa jos pitää suostumuksella hallussaan kuvaa 15 vuotta täytäneestä henkilöstä
Joka levittää epäsiiveellisiä kuvia alle 18-vuotiaista lapsista;	Sakkoa tai vankeutta enintään 2 vuotta
Raskauttavien asianhaarojen vallitessa;	Vankeutta enintään 6 vuotta

Taulukko 5: Tanskan rangaistusasteikko CAM-rikoksissa (Criminal code Denmark 2017, 62)

Saksa

Tekomuoto	Rangaistus
Joka esimerkiksi levittää, julkisesti asettaa näytteille, julkistaa, esittää tai asettaa saataville muulla tavalla, valmistaa, hankkii, toimittaa, varastoi, tarjoaa, ilmoittaa tai mainostaa pornografisia julkaisuja, jotka sisältävät väkivaltaa, lasten seksuaalista hyväksikäyttöä tai eläimeen sekaantumista;	Vankeutta vähintään 3 kuukautta ja enintään 5 vuotta
Muissa tapauksissa;	Sakkoa tai vankeutta enintään 3 vuotta
Jos tekijä toimii ammattimaisesti tai osana järjestäytyntä ryhmää, jonka tarkoitus on tehdä rikos lapsipornografian levittämisen osalta;	Vankeutta vähintään 6 kuukautta ja enintään 10 vuotta
Joka yrittää saada haltuunsa tai pitää hallussaan todellista tai todellisuudenmukaista lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävää pornografiaa;	Sakkoa tai vankeutta enintään 2 vuotta
Lapsipornografian hankkiminen toiselle;	Vankeutta vähintään 3 kuukautta ja enintään 5 vuotta

Taulukko 6: Saksan rangaistusasteikko CAM-rikoksissa (Criminal code Germany 2017, 93–94)

Voidaan todeta, että rangaistusasteikot CAM-rikoksissa vertailumaiden kesken ovat ankarimpia Saksassa, jossa maksimirangaistus on peräti 10 vuotta vankeutta sekä Suomessa ja Tanskassa, joissa maksimirangaistus on kuusi vuotta vankeutta. Ruotsissa maksimirangaistus on neljä vuotta vankeutta ja Norjassa ankarimmillaan kolme vuotta vankeutta. Erot ovat kohtalaisen suuret pelkästään Pohjoismaiden välillä. Eroja rangaistusasteikon soveltamisesta oikeuskäytännössä, ensikertalaisuuteen suhtautumisesta sekä rangaistuksen suorittamisesta ehdonalaisena tai ehdottomana vankeusrangaistuksena ei ole tässä opinnäytetyössä käsitelty. Suomessa RL 17:1a § käsittelee järjestäytyneen rikollisryhmän (JR) toimintaan osallistumista, joka voi tulla kyseeseen suomalaisessa oikeuskäytännössä rangaistusta kvalifioivana perusteenä myös CAM-rikosten tuomioiden mittaamisen osalta. Opinnäytetyössä ei ole selvennetty vertailumaiden eroja JR-toimintaan osallistumisen osalta.

3.6.3 Menettämisseuraamus

Menettämisseuraamuksella tarkoitetaan, että rikoksesta tuomittu määrätään oikeuden päätöksellä menetettämään rikoksen tekoon käytetty väline, rikoksen tekoon vartavasten hankittu tai valmistettu esine tai omaisuus, laitton esine tai omaisuus sekä rikoksella aiheutetulla teolla saavutettu omaisuus tai esine. Menettämisseuraamuksista on säädetty RL 10:ssä luvussa.

RL 10:1 §:ssä (26.10.2001/875) määritellään menettämisseuraamuksen yleiset edellytykset. Menettämisseuraamuksen määräämisen edellytyksenä on, että teko (rikos) on laissa rangaistavaksi säädetty. Tämän lisäksi menettämisseuraamuksen määrääminen voi perustua myös rangaistavaksi säädettyyn tekoon, jonka tekijä ei ole lain mukaan rikosoikeudellisesti vastuussa eli tekijä on alle 15 vuotta vanha tai syntyneen, jonka tekijä on rangaistusvastuusta vapaa RL 4:2 §:n, 4 §:n 2 momentin, 5 §:n 2 momentin, 6 §:n 3 momentin tai RL 45:26 b §:n 2 momentin nojalla (13.6.2003/515) taikka josta oikeushenkilö voidaan tuomita rangaistukseen RL 9 luvun (luku oikeushenkilön rangaistusvastuusta) nojalla, vaikka rikoksentekijää ei saada selville tai muusta syytä tuomita rangaistukseen. Menettämisseuraamus voidaan myös määrätä jos rangaistavasta rikoksesta esitetään tuomitsemiseen riittävä näyttö mutta rikoksen tai teon tekijää ei saada selville, häntä vastaan ei nosteta syytettä tai tuomita rangaistukseen.

Rikoksentekovälineen tai muun omaisuuden menettämisestä menettämisseuraamuksena säädetään RL 10. luvun 4 ja 5 pykälissä. 4 pykälän mukaan:

"Valtiolle menetetyksi on tuomittava rikoksen tekemiseen käytetty ampuma- tai teräase sekä muu niihin rinnastettava hengenvaarallinen väline ja muu esine tai omaisuus, jonka hallussapito on rangaistavaa. Menetetyksi voidaan tuomita myös esine tai omaisuus, jota on käytetty tahallisen rikoksen tekemisessä ja oi-

keudenkäynnin kohteena olevaan tahalliseen rikokseen läheisesti liittyvä esine tai omaisuus, joka on yksinomaan tai pääasiallisesti tahallista rikosta varten hankittu tai valmistettu taikka ominaisuuksiltaan erityisen sovelias tahallisen rikoksen tekemiseen. Menetetyksi tuomitsemisen tarpeellisuutta harkittaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota uusien rikosten ehkäisemiseen."

RL 10:5 §:n mukaan rikoksella tuotettu, valmistettu tai aikaansaatu taikka rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus tuomitaan menetetyksi jos sen hallussapito on rangaistavaa. Kyseinen esine tai omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi menetetyksi jos menettämisseuraamus on tarpeen muun muassa uusien rikosten ehkäisemiseksi ja esine on erityisen sovelias rikoksen kohteeksi tai rikolliseen käyttöön.

CAM-rikoksissa rikosentekovälineen määritelmästä tai menettämisseuraamuksen kohteen laajuudesta on ristiriitaista tulkintaa tapauskohtaisesti. Rikosentekovälineeksi CAM:n tuottamisen osalta voitaisiin katsoa esimerkiksi väline, jolla materiaalia on tuotettu, kuten videokamera. Hallussapidon tai levittämisen kohdalla rikosentekovälineeksi voidaan katsoa esimerkiksi hallussapitoon tai levittämiseen käytetty tietokone sekä siihen liittyvät osat tai, kuten oikeuskäytäntö joissain tapauksissa osoittaa, pelkkä tietokoneen kovalevy tai keskusyksikkö. Lain mukaan CAM:n hallussapito on itsessään rikos, joten kaikenlainen aineisto, kuten tulostetut CAM-kuvat, voidaan katsoa menettämisseuraamuksen kohteeksi. Rikosentekovälineiden sekä laittoman materiaalin hävittämisestä on säädetty erikseen laissa. Seuraavan alaluvun oikeustapauksissa käsitellään menettämisseuraamuksen määräämistä sekä kvalifointiin liittyviä perusteita oikeuskäytännössä.

3.6.4 Oikeustapauksia CAM-rikoksissa

24.11.2016 Vantaan käräjäoikeus (KO) antoi tuomion (16/148706) törkeästä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä. Vastaajan katsottiin ladanneen sekä saattaneen internetin vertaisverkkoon yleisesti saataville, eli levittäneen eMule - vertaisverkko-ohjelmaa käyttäen tuhansia kuvia (yhteensä noin 20 000 kuvaa) ja noin 100 videotallennetta, joissa on esitetty lapsia sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti. Tekoaika oli osoitettu olevan 6.7.2011–10.4.2014 aikana. Poliisin läpikäymissä 540:ssä kuvassa sekä 57:ssä videossa on ollut materiaalia kaikista CAM-luokista 1-3. Vantaan KO tuomitsi vastaajan 10 kuukauden mittaiseen vankeusrangaistukseen, joka määrättiin ehdollisena. Lisäksi vastaajan tietokoneen keskusyksikkö tuomittiin valtiolle menetetyksi. (Vantaan KO 2016, 1–3 ja 5.)

Toisessa oikeustapauksessa vastaaja oli valittanut Helsingin hovioikeuteen (HO) Vantaan KO:n 15.6.2016 antamasta tuomiosta (16/126619) ja vaatinut jatkokäsittelylupaa. Päätöksessä 22.9.2016 (16/137881) HO ei myöntänyt vastaajalle jatkokäsittelylupaa, jolloin Vantaan KO:n

tuomio jäi pysyväksi. (Helsingin HO 2016, 1–2.) Vastaajalta oli löydetty muistitikulta 25 131 kuvaa ja 404 (video)kuvatallennetta, jotka sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti esittivät alle 18 vuotta lasta. Vantaan KO oli tuominnut vastaajan neljän kuukauden vankeusrangaistukseen sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta. Koska vastaajalla oli aiemmin tuomittuja lukuisia vankeusrangaistuksia, kyseinen tuomio tuomittiin ehdottomana. (Vantaan KO 2016, 1–2.)

Samana vuonna, saman käräjäoikeuden mutta eri tuomioistuimen langettamien tuomioiden vertailu on mielenkiintoinen yksityiskohtiensa puolesta. Ensimmäisessä tapauksessa kysymys on CAM:n levittämisen törkeästä tekemuodosta, jossa rangaistusasteikko on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta. Vastaajalla ei ollut aikaisempia rikostuomioita. Toisessa tapauksessa kysymyksessä on CAM-rikosten lievimmästä tekemuodosta, jossa rangaistusasteikko on sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Vastaajalla oli taustalla aikaisempia rikostuomioita.

Hallussapitotapauksessa hallussapidettyjen kuvien sekä kuvatallenteiden määrä oli jonkin verran suurempi kuin törkeän levittämisen tapauksessa. Kummassakin tapauksessa oli myös törkeän kategorian (luokka 3) materiaalia. Hallussapitotapauksessa tuomio oli neljä kuukautta ehdotonta vankeusrangaistusta ja törkeän levittämisen tapauksessa 10 kuukauden ehdollinen vankeusrangaistus. Kyseisten rikosnimikkeiden ”välissä” RL:ssä on vielä CAM:n levittämisen perusmuotoinen teko (RL 17:18 §), jossa rangaistusasteikko on sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Täydellistä linjausta tuomioiden suhteen voi olla lähes mahdoton tehdä missään tapauksessa, jokaisen erillisen rikosasian ollessaan yksityiskohdiltaan ainutlaatuinen.

Korkein oikeus (KKO) on tehnyt ennakkoratkaisun KKO:2010:32 koskien menettämisseuraamusta kovalevyn osalta CAM-rikosasiassa. Kyseisessä tapauksessa henkilö oli oikeudettomasti pitänyt hallussaan 3440 kuvatiedostoa kahdesta alle 18 vuotiaasta tytöstä, jossa heitä esitettiin sukupuolisiveellisyttä ilmeisen loukkaavalla tavalla. Tampereen KO tuomitsi henkilön 26.6.2007 sakkorangaistukseen ja menettämään valtiolle rikoksentekovälineenä takavarikoidun tietokoneen kovalevyn. Turun HO ei muuttanut käräjäoikeuden tuomion lopputulosta. (KKO:2010:32.)

KKO muutti HO:n tuomiota menettämisseuraamuksen osalta ja määräsi kovalevyn palauttavaksi henkilölle sen jälkeen, kun CAM on poistettu kyseessä olevalta kovalevyiltä. KKO totesi ratkaisussaan, että vaikka tietokoneen kovalevy voidaan hankkia halvalla ja vaikka on teknisesti mahdollista palauttaa poistettu materiaali takaisin kovalevyille, menettämisseuraamusta voidaan pitää ilmeisen kohtuuttomana, sillä kovalevyä ei ole perusteltua katsoa esineenä erityisen soveliaaksi juuri rikosten tekemiseen, vaan sen tavanmukaiseen käyttöön liittyvä muunlainen toiminta. (KKO:2010:32.)

Kansalliset oikeusratkaisut katsotaan heikosti velvottaviksi oikeuslähteiksi joka tarkoittaa, että KKO:n prejudikaatit, eli ennakkoratkaisut, tulisi lähtökohtaisesti huomioida alemman oikeusasteiden ratkaisuissa mutta niistä voidaan myös poiketa (Eduskunta). Näin on tapahtunut muun muassa luvun alussa esitetystä oikeustapauksessa.

Kyseessä oleva KKO:n ennakkoratkaisu on mainittu tapauksessa 10/3924, jossa Vantaan KO tuomitsi vastaajan sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämistä sekä törkeän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämistä kuuden kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen 7.12.2010. Tuomiossa vastaaja määrättiin menettämään hänen Asus-merkkisen tietokoneen keskusyksikkö. Vantaan KO näki, että vertaisverkko eMulen käyttö ja sen kautta keskusyksikköön tallennettu ja edelleen levitetty CAM on ollut olennainen osa tietokoneen käyttöä. KO mainitsi, että levitys on tapahtunut pitkällä aikavälillä (vuodesta 2003 alkaen) ja levitetty materiaali on ollut erityisen törkeää. Levitetyn materiaalin tarkkaa määrää ei ole pystytty selvittämään, kuitenkin lähemmäs 1000 kappaletta. (Vantaan KO 2010, 5–11.)

KKO:n ennakkoratkaisusta on poikettu myös Vantaan KO:n tuomiossa 13/103395 14.6.2013, jossa KKO:n ennakkopäätös on huomioitu mutta siitä huolimatta Vantaan KO tuomitsi vastaajan kannettavan tietokoneen valtiolle menetetyksi. KO huomioi vastaajan puolesta puhuvana seikkana materiaalin levittämisen tahattomuuden ja vastaajaa vastaan puhuvina seikkoina teon pitkäaikaisen keston, levitetyn materiaalin määrän sekä materiaalin törkeysasteen rangaistusta määriteltäessä. Materiaalia oli 182 kuvaa/kuvatallennetta, joista 20 kappaletta kuului luokkaan 5 ja oli erityisen törkeää luonteeltaan. Tuohon aikaan materiaalin törkeys luokiteltiin vielä viisiportaisella asteikolla. Tekoajan katsottiin olevan 13.2.2010–16.10.2011. Vantaan KO tuomitsi vastaajan neljän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen törkeästä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämistä. (Vantaan KO 2013, 1–7.)

Helsingin HO:n tuomiossa R 10/2622 vastaaja määrättiin menettämään rikosentekovälineenä hänen käyttämä tietokone tarpeistoineen sekä ulkoinen kovalevy. Tuomio annettiin 28.4.2011. (Helsingin HO 2011.)

Edellisistä oikeustapauksista voidaan huomata, että menettämisseuraamusta sovelletaan erittäin vaihtelevasti menetetyn välineistön osalta ja rangaistusta määriteltäessä huomioidaan teon tahallisuus, luokitellun materiaalin törkeys ja määrä sekä teon kesto. Edellä mainituista asioista ei kuitenkaan pystytä vetämään suoraa johtopäätöksiä langetettavan rangaistuksen sekä sen pituuden suhteen. Rangaistuksen määrittely jää jokaisen tapauksen osalta yksittäisen tuomioistuimen subjektiiviseen harkintaan.

4 Child Abuse Materialin tutkinta

Tässä luvussa esitellään CAM-tutkinnan päätarkoitus, tutkinnan käytännön vaiheet, tutkintaan liittyvien oleellisimpia mediansiirtovälineitä, ICT-rikostutkinnassa käytettyjen forensiikkatyökalujen ominaisuuksia, tutkinnassa huomioitavia oleellisia asioita sekä tutkintaan liittyviä haasteita. Tässä luvussa esitellään myös eri viranomaistahojen, kuten Interpolin ja keskusrikospoliisin roolia CAM-tutkinnassa.

Tämän luvun lopussa käsitellään CAM-tutkinnasta aiheutuvia potentiaalisia terveysseurauksia sekä tulevaisuudessa implementoitavan hash-tietokannan yksityiskohtia. Nämä aiheet käsitellään opinnäytetyön yhteydessä käytyjen haastattelujen kautta.

Ensinnäkin tulisi todeta, että ETL 2:1 § mukaisesti poliisi on esitutkintaviranomainen. Poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat rajavartio-, tull- ja sotilasviranomaiset, joiden toimivalta on säädetty erikseen lailla. Kyseisten viranomaisten lisäksi syyttäjä osallistuu esitutkintaan. CAM-rikokset kuuluvat esitutkinnan, rikostiedustelun, estämisen sekä muunlaisen puuttumisen osalta poliisin tehtäviin. Muut viranomaiset, sidosryhmät sekä yksityishenkilöt auttavat poliisia muun muassa antamalla tietoa sekä toimittamalla heidän haltuun tullutta laitonta tai rikoksella hankittua materiaalia.

Poliisien määrä on poliisin tilastorekisterin (Polstat) mukaan pysynyt käytännössä muuttumattomana vuosien 2000–2017 aikana. Taulukossa 5 on osoitettu poliisien henkilöstön kehitys ajanjaksolla 2000–2007 ja taulukossa 6 ajanjaksolla 2008–2017. Vaakasarakkeessa 1 on ilmoitettu poliisien lukumäärä, johon mukaan on laskettu poliisiopiskelijat. Vaakasarakkeessa 2 on ilmoitettu poliisien lukumäärä ilman poliisiopiskelijoita. Poliisin henkilöstön yhteismäärä poliisilaitoskohtaisesti on eritelty liitteessä 6. Taulukoiden osoittama kehitys analysoidaan tarkemmin suhteessa CAM-tutkintaan luvussa 7.3.

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	6 925	7 055	7 110	7 067	7 030	7 021	6 977	6 947
2	6 609	6 586	6 613	6 613	6 537	6 519	6 447	6 410

Taulukko 7: Poliisin henkilöstömäärän kehitys vuosina 2000-2007 (Polstat 2017)

Vuosi	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	7 000	7 013	6 944	6 921	6 819	6 671	7 045	6 947	6 963	6 924
2	6 447	6 598	6 646	6 487	6 340	6 412	6 851	6 775	6 773	6 733

Taulukko 8: Poliisin henkilöstömäärän kehitys vuosina 2007-2017 (Polstat 2017)

4.1 Uhrin ja tekijän tunnistus

Uhrin sekä CAM:n tuottajien eli tekijöiden tunnistus uhrin pelastamisen ohella voidaan katsoa olevan tärkein tehtävä CAM-tutkinnan kokonaiskuvassa (Internet Watch Foundation 2005). Tämä on erityisen vaikeaa etenkin Suomessa, jossa löydetty aineisto on pääosin ulkomailla tuotettua. (Euroopan neuvosto 2005, 41.)

Interpol julkaisi 9.1.2017 uutistiedotteen, jossa Interpol kertoi tunnistaneen kautta aikojen 10 000:n lapsiuhrin 1.1.2017 mennessä (Interpol 2017). Vuonna 2006 uhreja tunnistettiin Interpolin toimesta keskiarvolla viisi lasta päivää kohden. Interpol käyttää International Child Sexual Exploitation (ICSE) tietokantaa, jolla sekä epäilyjä että uhreja tunnistetaan ympäri maailmaa. Interpolin mukaan tietokannan avulla on tunnistettu yli 4700 rikosentekijää kautta aikain. (Interpol 2017.)

Uhrin tunnistus tapahtuu Interpolissa tavanomaisten tutkintametodien lisäksi kuva- ja ääni-analyysin kautta. Interpolin ICSE-kuva- ja -videotietokanta on tehokas tiedustelu- ja rikostutkintatyökalu, jonka avulla dataa jaetaan CAM-rikoksia tutkivien viranomaisten kesken. ICSE:tä käytetään Interpolin salatun globaalien poliisien viestintäjärjestelmän (I-247) kautta. ICSE käyttää edistynyttä kuvan ja videon vertailuohjelmistoa, joilla tehdään linkkejä uhrin, rikosentekijöiden sekä aineistossa esiintyvien tekopaikkojen välillä. Tietokantaa tukee G8-ryhmän maat ja tietokantaa rahoittaa Euroopan komissio. Tietokanta otettiin käyttöön maaliskuussa 2009, jonka edeltäjänä toimi Interpol Child Abuse Image Database (ICAID), joka oli ollut käytössä vuodesta 2001 asti. Jäsenmaiden sertifioidut International Conference on Software Engineering (ICSE)-käyttäjät pystyvät jakamaan tietoa reaaliajassa. Tietokantaa käyttävät Europolin lisäksi poliisivoimat 49:ssä maassa, Suomi mukaan luettuna. (Interpol 2017.)

Kuvio 3: Interpolin uhrin tunnistus yksinkertaistettuna (Interpol 2017).

4.2 Child Abuse Material -tutkinnan käytännön vaiheet

CAM-rikokset ovat piilorikollisuutta, joka tulee poliisin tietoon paljastavan toiminnan kuten tiedustelun kautta tai oheisrikoksena toisen rikostutkinnan yhteydessä. Poliisi suorittaa rikostutkintaa poliisilain (PoL,872/2011) sekä ETL:n edellyttämällä tavalla. Rikoksesta epäiltyyn sekä epäillyn omaisuuteen kohdistuvat toimenpiteet, eli pakkokeinot, poliisi toteuttaa tavanomaisesti PL:n puitteissa.

Edellä on esitetty CAM-tutkintaan liittyvä tavanomainen skenaario toimenpiteineen: Paikallispoliisi saa tiedon tai epäilyn keskusrikospoliisin tiedusteluosastolta, että yksityishenkilön koneelta on maksamalla pyritty pääsemään käsiksi CAM:ia sisältävän sivuston CAM-aineistoon. Keskusrikospoliisi ilmoittaa paikallispoliisille rikoksesta epäillyn sekä hänen käyttämän laitteen tiedot siinä laajuudessa, mitä tiedustelun kautta on saatu selville, epäillyn sivuston tiedot sekä ajankohdan, jolloin kyseinen teko tai teot ovat tapahtuneet. Paikallispoliisi suorittaa kyseessä olevan laitteen epäiltyyn sijaintiin yleisen tai erityisen kotietsinnän (PL 8:1-2 §), ottaa haltuunsa esineen, omaisuuden tai asiakirjan takavarikoimista tai jäljentämistä varten (PL 7:8 §) ja suorittaa mahdollisen kiinnioton (PL 2:1 §). Haltuunotettu tietotekninen laitteisto toimitetaan ICT-rikostutkintayksikölle laite-etsintää (PL 8:20 §) varten. Laitteiden sisältö kopioidaan ja käydään läpi mahdollisen CAM-aineiston osalta. Jutun taktinen rikostutkija suorittaa laitteista löydetyn CAM:n luokittelun luokkiin 1–3 sekä erittelee hallussa pidetyn sekä levitetyn materiaalin. Rikoksesta epäillyn kuulustelu (ETL 7 luku) suoritetaan joko ennen materiaalin läpikäyntiä, läpikäynnin jälkeen tai tarvittaessa sekä ennen että jälkeen. ICT-rikostutkinnan tekninen rikostutkija tekee löydetyistä aineistosta tietoteknisen rikostutkintaraportin, joka liitetään liitteeksi esitutkintapöytäkirjaan. Kun tutkinta on valmis, taktinen rikostutkija kokoaa esitutkintapöytäkirjan ja lähettää jutun syyttäjälle syyteharkintaan (ETL 10:2 §). Poliisi suorittaa tutkinnan esitutkintalaissa määritellyn tasapuolisuusperiaatteen mukaisesti (ETL 4:1 §), eli esitutkinnassa selvitetään ja otetaan huomioon rikoksesta epäiltyä vastaan sekä puolestaan vaikuttavat seikat ja todisteet. Poliisin toimintaa ohjaavia muita periaatteita on säädetty muun muassa PoL:ssa, joita tässä opinnäytetyössä ei sen tarkemmin käsitellä.

Tietoteknisen rikostutkinnanraportissa ilmenee muun muassa seuraavia asioita:

- Raportoitavien laitteiden tiedot
- Laitteiden käyttöjärjestelmä sekä sen asentamisen ajankohta
- Löydetyn CAM:n yhteismäärä tai arvio yhteismäärästä
- Luokiteltun materiaalin yhteismäärä (jos koko aineistoa ei ole luokiteltu)
- Kunkin CAM-luokan (1–3) määrä luokittain sekä kuvien että kuvataallenteiden osalta sekä materiaalin tallennus-/säilytyskohteet laitteessa
- Löydetyn materiaalin lataus-, jako-, poisto- tai hallussapitoaika

- Laitteistosta löydetyt viitteet keskusrikospoliisiin ilmoittamaan sivustoon
- Mahdollisen vertaisverkon (P2P) tiedot: vertaisverkon nimi, asennusaika, mahdolliset rajoitukset jakamisen osalta, vertaisverkon yleinen käyttöperiaate sekä asetuksiin manuaalisesti tehdyt muutokset, joita vertaisverkon asennushetkellä ei ole voitu määrittellä
- Tiedot mahdollisista anonysoimis- sekä salaustekniikoista
- Mahdolliset Bitcoin-tilit sekä niiden tapahtumatiedot ja saldo
- Mahdollisen jaetun aineiston määrä sekä luokat
- Laitetietojen ristiin vertaus esimerkiksi sellaisen aineiston kohdalla, jota epäillään rikoksesta epäillyn itse tuottamaksi

Materiaalin lataus-, jako-, poisto- sekä hallussapitoaika ovat tärkeää tietoa epäillyn rikoksen keston määrittämisen vuoksi. Ne ovat omiaan osoittamaan rikoksen tahallisuutta ja toimivat myös vaikuttavana tekijänä kun oikeus myöhemmin määrittelee rangaistuksen kovuutta. Aikatieto on tärkeää myös rikoksen mahdollisen vanhentumisen osalta. Esimerkiksi hallussapitotapauksessa jos syytetty ei nosteta kahdessa vuodessa hallussapidon päättymisestä, rikos vanhentuu. Levittämisen osalta rikos vanhenee viidessä vuodessa ja törkeän levittämisen osalta 10:ssä vuodessa. Vanhentumisesta säädetään RL 8 luvussa. Poistetun materiaalin osalta hallussapito katsotaan päättyneen poistamisajankohdasta alkaen.

Luokittelu on tehtävä sen vuoksi, että hallussa pidetyn ja/tai levitetyn materiaalin törkeysluokka vaikuttaa rikoksesta annettavan rangaistuksen kvalifiointiin; mitä törkeämpää materiaalia, sitä kovempi rangaistus. Törkeän materiaalin lisäksi rangaistuksen kovuutta arvioidessa huomioidaan myös materiaalin määrä. Tämän vuoksi tutkinnassa määritellään erikseen, kuinka paljon materiaalia on löytynyt kustakin luokasta. Muilla raportissa mainituilla yksityiskohdilla pyritään selvittämään muun muassa epäillyn rikoksen tahallisuutta sekä ammattimaisuutta.

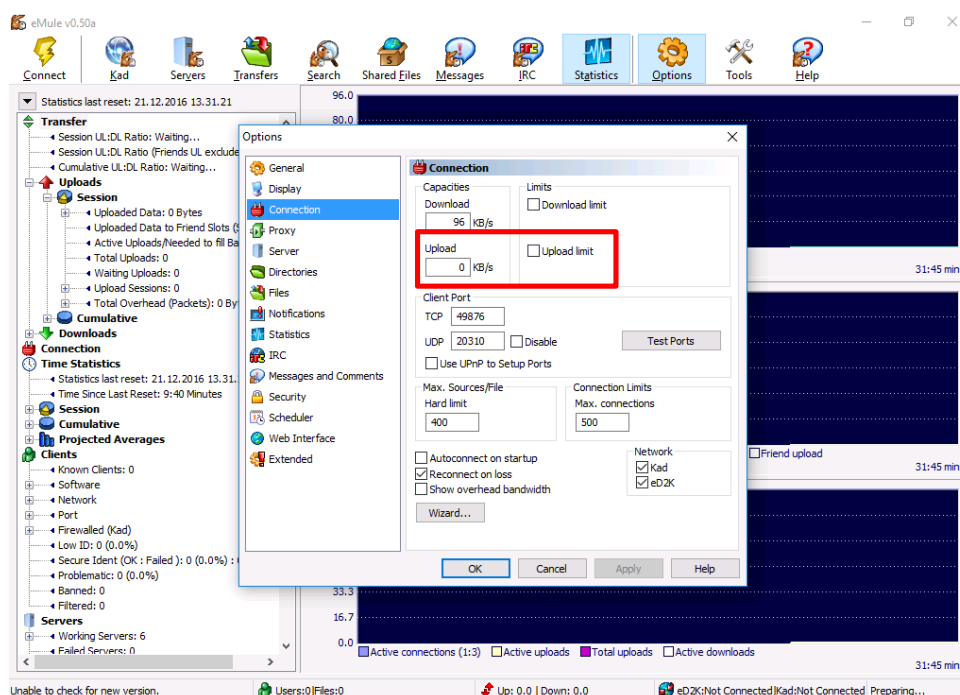
4.2.1 Peer-to-Peer Child Abuse Material -rikostutkinnassa

Vuoden 2003 tutkimuksen mukaan 24 % kuvahauista vertaisverkko- eli P2P-aplikaatioissa olivat lapsipornografiaa (Euroopan neuvosto 2005, 41). Rikostutkinnassa on huomattu, että P2P:t ovat yleisimpiä välineitä kun kyseeseen tulee yksityishenkilön syyllistyminen CAM:n levittämistä koskeviin rikoksiin. Jos tutkittavasta laitteista löytyy CAM:ia, P2P-aplikaatioiden tietojen selvittäminen on seuraavana selvitettävien asioiden listalla.

Keskusrikospoliisin internettiedustelu suorittaa paljastavia operaatioita, joissa etsitään Suomessa toimivien CAM:n levittäjiä. Tämän lisäksi keskusrikospoliisi on osallistunut kansainvälisiin operaatioihin CAM:n levittämisen estämiseksi sekä levittäjien paljastamiseksi. Yksi näistä

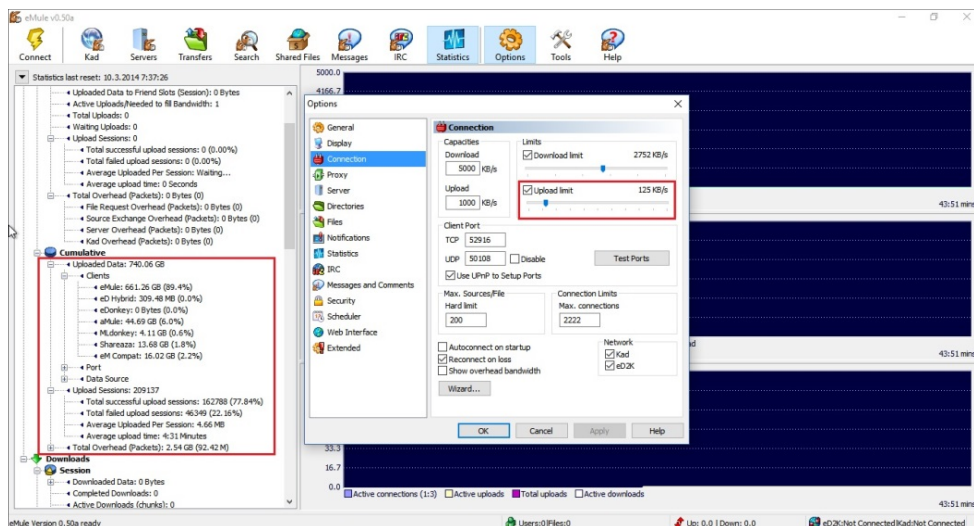
operaatioista on European Police Office:n (Europol) European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (EMPACT) -operaatio, jossa vertaisverkkojen kautta jaetaan suuria määriä CAM:ksi nimettyjä vale- ja varoitustiedostoja, liikkeellä olevan todellisen CAM:n tason heikentämiseksi, sen löytämisen vaikeuttamiseksi ja lataajien varoittamiseksi laittomasta toiminnasta. (Veijalainen 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

CAM:n levittämisjutuissa suoritetuissa kuulusteluissa on havaittu, että rikoksesta epäillyt toisinaan myöntävät CAM:n lataamisen ja hallussapidon mutta he kiistävät levittämisen tahallisuuden. Monesti on vedottu siihen, että epäilty ei ole ollut tietoinen siitä, että hän on jakanut kyseistä aineistoa lataamishetkellä tai sen jälkeen. Näin ollen tutkinnassa jää selvitettäväksi, onko epäilty tehnyt applikaation asentamisen jälkeen muutoksia muun muassa tiedostojen lähettämisesetuksiin. Kuviossa 6 on esimerkki P2P-applikaatio eMulen (v0.50a) oletusasetuksista yhteysasetusten osalta. Tiedostojen jako-/lähettämisoletusarvo on korostettu punaisella.

Kuvio 4: eMulen yhteysasetusten oletusarvot

Kuviossa 7 on kuvakaappaus vuonna 2017 suoritettujen rikoksesta epäillyn koneesta löydetystä eMule-applikaatiosta, jossa epäilty on muuttanut oletusasetuksia. Kyseessä on sama eMulen versio v0.50a kuin edellä olevassa kuviossa.

Kuvio 5: eMulen muutetut yhteysasetusten arvot

Kyseisessä esitutkinnassa rikoksesta epäilty kiisti CAM:n levittämisen tahallisuuden. Epäilty väitti, että hän ei ollut tietoinen siitä, että kun hän lataa tiedostoja niin ohjelma myös lähettää ja jakaa kyseisiä tiedostoja muille käyttäjille. Hän ei kertomansa mukaan tiennyt P2P:n tiedostonjaon periaatteita. Kyseinen henkilö oli tietotekniikan ammattilainen.

Tutkinnassa pystyttiin osoittamaan, että epäillyn koneen eMule-applikaatiossa on tehty asetusten muutoksia sekä lataamisen että tiedoston lähettämisen rajoitusasetusten osalta eMulen asennuksen jälkeen. Oikeuden harkittavaksi saattaa jäädä muun muassa mahdollinen argumentti siitä kuinka todennäköistä on, että joku muu kuin epäilty olisi tehnyt asetusten muutoksia epäillyn koneeseen, jos kyseistä asiaa ei ole pystytty esitutkinnassa osoittamaan.

4.2.2 Tutkittava laitteisto

Alla on lista yleisimmistä tallennusmedioista, joista CAM-aineistoa etsitään. Lista ei ole kaiken kattava:

- tietokoneen kovalevy
- ulkoiset kovalevyt
- USB-tikut
- (äly)puhelimet
- tabletit
- muistikortit
- pilvipalvelut
- CD/DVD/Bluray-levyt
- VHS/MiniDV-kasetit
- HDD-videokameran kovalevy

Tutkittavat laitteistot ovat lisääntyneet huomattavasti tietoyhteiskunnan kehityksen myötä. Älypuhelimien eri mallien määrä on lisääntynyt lyhyen ajan sisään valtavasti ja niiden ohjelmistoversiot päivittyvät nopealla aikavälillä. Forensiikkatyökalujen jatkuva päivittäminen sekä kehittäminen on yksi laite-etsinnän onnistumisen kannalta oleellisimpia asioita. Nopeaan teknologian kehitykseen vastaaminen forensiikkatyökalujen osalta on yksi suurimmista haasteista, joita ICT-rikostutkinnassa kohdataan.

4.3 Forensiikkatyökalut

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen ICT-rikostutkinnalla on käytössä lukuisia erilaisia digitaalisen forensiikan työkaluja. Työkalujen arkaluontoisuudesta johtuen, opinnäytetyössä ei esitellä työkaluja nimien sekä teknisten ominaisuuksien osalta. Opinnäytetyössä kerrotaan suppeasti siitä, mitä työkaluilla voidaan tehdä, paljastamatta poliisin taktisia- ja teknisiä keinoja sekä sitä, mihin poliisin työkalut ja keinot mahdollisesti rajoittuvat käytössä olevan laitteiston sekä ohjelmistojen osalta.

Poliisin käyttämillä ohjelmistoilla pystytään kopioimaan tietokoneiden kovalevyjä sekä tarkastelemaan kovalevyiltä kopioitua materiaalia. Kopioinnilla on mahdollista saada myös poistettuja tiedostoja sekä tiedostojen ja ohjelmistojen metadatta. Jotkin työkalut soveltuvat parhaiten internetiin liittyvän (historia)tietojen kuten chattien, selaushistorian, internetistä ladatun sekä poistettujen tiedostojen tarkasteluun. Poliisilla on erillisiä työkaluja muisti- ja SIM-kortteista sekä mobiili- sekä GPS-laitteista saatavan tiedon kopiointiin ja tarkasteluun. Kyseisillä ohjelmistoilla voidaan tarkastelun lisäksi muun muassa luokitella CAM-aineistoa sekä tehdä suodatusta haetun ja tutkinnalle relevantin materiaalin osalta. Poliisi käyttää näitä välineitä digitaalisen todistusaineiston keruuseen rikostutkinnassa

Poliisilla on keinot myös salauksien eli kryptauksien purkuun. Salauksien murtamiseen käytetään satunnaisesti niin kutsuttua brute-force murtotekniikkaa sekä sanakirjahyökkäystä (dictionary attack) jos rikoksen selvittämisintressit niin vaativat. Digitaalisen forensiikan kehitystyötä tehdään resurssien puitteissa paikallispoliisin ICT-rikostutkintayksiköissä. Pääasiassa kehitystyötä ja uusien menetelmien testausta tehdään Suomen poliisin osalta keskusrikospoliisin rikosteknisessä laboratoriossa. Poliisilla on mahdollista saada virka-apua ulkomaisilta viranomaisilta jos selvittämisintressit ovat korkeat ja Suomen viranomaisilla ei löydy välineitä yksittäistapauksissa laitteiston purkuun, kopiointiin tai digitaalisen todistusaineiston haltuunsaamiseen.

4.4 Child Abuse Material -tutkintaan liittyvät haasteet

Niin kuin aikaisemmin on todettu, CAM on kriminalisoitu hallussapidon sekä levittämisen osalta. CAM:n markkinointi on myös kriminalisoitu ja hallussapidoksi voidaan katsoa tapaukset, joissa maksamalla tai muuten sopimalla henkilö hankkii pääsyn CAM:iin, joka on kyseisen henkilön käytettävissä tietokoneen tai muun teknisen laitteen välityksellä ilman laitteeseen tallentumista. Osallistuminen lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan esityksen seuraamiseen on kriminalisoitu RL 20:8c §:ssä.

Kriminalisoimatta on siis jäänyt tapaukset, joissa esimerkiksi internetiin ladattua CAM-tallennetta seurataan tai katsellaan mutta seuraamisesta tai katselemisesta ei kuitenkaan makseta tai sopimalla hankita pääsyä. Tällaisten tapausten kriminalisointi olisikin ongelmallista tapauksissa, joissa henkilö, joka esimerkiksi katselee internetistä laillista pornografiaa mutta tietämättään aukaisee CAM:ia sisältävän kuva- tai videotiedoston ja kyseinen tapahtuma voitaisiin osoittaa jälkikäteen esimerkiksi väliaikaistiedostojen tarkastelun kautta. Kyse ei siis ole hallussapidosta vaan kyseisen aineiston, joissain tapauksissa mahdollisesti tahattomasta avaamisesta tai katselusta. Vastaavanlainen tilanne syntyy jos esimerkiksi henkilölle lähetetään CAM-aineistoa sähköpostin liitetiedostona ja henkilö avaa tiedoston tietämättä sen sisällöstä.

RL 3:5 §:ssä säädetään teon syyksiluettavuudesta. Rangaistusvastuun edellytyksenä on joko tahallisuus tai tuottamus ja jollei toisin säädetä, RL:ssa tarkoitettu teko on vain tahallisesti rangaistava. Tahallisuudesta säädetään RL 3:6 §:ssä, jonka mukaan teon tunnusmerkistön mukainen seuraamus katsotaan tahalliseksi jos tekijä on tarkoittanut aiheuttaa seurauksen taikka pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä. Tilanteen asetelman voi muuttaa vastaavanlaisessa tilanteessa se jos henkilö avasi CAM-tiedoston jälkikäteen uudelleen esimerkiksi tietokoneen väliaikaistiedostoista tietäen ennakkoon, mitä kyseinen tiedosto sisältää, ja tämänkaltainen toiminta pystyttäisiin osoittamaan. Tämänkaltaisessa tapauksessa kyseeseen voi tulla rikos hallussapidon osalta, sillä silloin teko voidaan mahdollisesti osoittaa olevan tahallinen.

Paikoittain haasteena CAM-tutkinnassa on osoittaa tahallisuus sekä saada näyttöä RL 20:8c §:n esityksen seuraamisesta jos digitaalisesti seurattua esityksestä ei ole jäänyt jälkeä. Hallussapidon tahallisuuden osoittaminen nimenomaan tapauksissa, joissa tiedosto on tallentunut väliaikaistiedostoihin (cache) tai henkilö on laittanut CAM-aineistoa sisältävän sähköpostin roskakoriin mutta viesti ei ole lopullisesti poistunut, voi olla kyseenalainen.

Voidaan siis todeta, että CAM:n katsominen tai seuraaminen on sallittua, jos henkilö ei ole maksanut tai muuten sopimalla hankkinut pääsyä aineistoon, eikä henkilö ole tallentanut aineistoa mihinkään tallennusmediaan tai tulostanut aineistoa. Vaikka tämänkaltaisen teon kri-

minalisointia vastaan puhuu mahdollisuudet teon tahattomuuteen, tämä silti jättää aukon lainsäädäntöön CAM-aineiston seuraamisen osalta. Käytännössä CAM-aineistoa on mahdollista seurata niin sanotusti laillisia reittejä pitkin.

Toinen haaste, mikä edellisessä aluvuussa jo lyhyesti mainittiin, on forensiikkatyökalujen jatkuva päivittäminen ja uusien työkalujen kehittäminen. Voidaan todeta, että rikostutkinta on jatkuvasti kehityksestä hieman jäljessä, sillä forensiikkatyökalujen päivittäminen monesti aloitetaan vasta uusien laitteiden, ohjelmistopäivitysten sekä uusien salaustapojen jo tultua markkinoille.

CAM:n valmistamisen, saatavuuden ja levittämisen helpottuminen on haaste muun muassa materiaalin runsaan volyymin osalta. Anonymisointitekniikat ovat kehittyneet ja internetin piilotettuun osaan, darknettiin, on käytännössä lähes jokaisen tietokoneen käyttäjälle vaivaton pääsy Tor-verkon kautta. Darknetissä tapahtuvan liikenteen ja laittoman toiminnan seuraaminen on käyttäjien anonymiteetin vuoksi suhteessa huomattavasti työläämpää kuin internetin osalta. Opinnäytetyössä ei ole tutkittu CAM:n levittämistä darknetin kautta sen tarkemmin, mitä edellä on jo käsitelty.

Asia, joka on aiheuttanut turhautumista CAM-rikoksia tutkivien tutkijoiden keskuudessa, on hash-tietokannan puuttuminen. Hash-tietokanta on ollut käytössä lukuisilla ulkomaalaisilla viranomaisilla mutta Suomessa sitä ei ole vielä käytössä. Suurin rasite, mikä hash-tietokannan puuttumisesta on aiheutunut, on aikaisemmissa rikostutkinnoissa tavattujen samojen jo luokiteltujen ja läpikäytyjen materiaalin uudelleen läpikäynti ja luokittelu. Käytännössä sama työ tehdään lukuisia kertoja uudestaan eri juttujen yhteydessä samojen materiaalien osalta.

Opinnäytetyön ohessa tehtyjen kyselyjen vastauksissa mainittiin hash-tietokanta sekä sen puuttuminen. Ohessa on muutaman rikostutkijan kyselyyn antama kommentti, kun kysyttiin suurimpia puutteita tai ongelmia CAM-rikostutkintaan liittyen (liite 2, kysymys 33) sekä avoimia tuntemuksia CAM-rikostutkintaan liittyen (liite 2, kysymys 34):

"Manuaalisen työn määrä, kun esim. Project VIC:n tai Photo-DNA:n mahdollisuuksia ei ole hyödynnetty."

"Automaatiotyökalujen puute."

"Joku automaatti pitäisi keksiä jolla kuvia voisi käydä lävitse, ilman sitä tuntikausien tuijottamista."

"Luokittelun automatisointi (kuvapankki KRP:n kasaamana hash-arvoilla, ei tarvitsisi samaa kuvaa luokitella kymmeniä kertoja, kerta riittäisi)."

"Missä on meidän CAM-vertailutietokanta ja miksi meitä ei ole pyydetty toimittamaan meillä tutkinnassa olevien juttujen tietoja tuohon tietokantaan?"

"Työtä pitäisi automatisoida enemmän ja hankkia valtakunnallisia linjauksia, miten juttuja tulisi tutkia."

Tutkinnanjohtajien kyselyssä kysyttäessä CAM-tutkinnan haasteista, ongelmakohtista, tutkinnan tehostamisesta tai kehitysalueista, hash-tietokannasta mainittiin seuraavaa (liite 3, kysymys 21):

"Kuvamateriaalin automaattista analysointia tulee kehittää niin, että tutkijoiden altistumista voidaan vähentää niin paljon kuin mahdollista."

"Pohan (poliisihallitus) olisi jo vuosia sitten tullut ottaa käyttöön jokin kuvien tunnistamis- / luokitteluohjelmisto, jotta samaa työtä ei tehtäisi aina uudestaan."

"Ehdottoman tärkeä olisi saada tämä kuvien/videoiden luokittelu automatisoitua, ettei sitä tarvitse kenenkään tehdä ja kuormittaa itseään. Tällaista automatisointia on käsittääkseni Euroopassa."

Tutkijat mainitsivat kyselyssä muitakin haasteita, joita he ovat kokeneet CAM-tutkinnassa. Jotkut kokivat, että syyttäjien linjauksissa on liikaa vaihtelua ja materiaalin läpikäynnin laajuuden vaatimukset ovat kohtuuttomia. Edellä on kooste muutamista mainituista haasteista ja tuntemuksista, joita rikostutkijat kokivat CAM-tutkinnassa (liite 2, kysymys 32, 33 ja 34):

"Osa syyttäjistä on paremmin perillä asioista kuin toiset. Joku syyttäjä vaatii, että "Jokainen kivi käännetään" jutun tutkinnassa. Joskus tuntuu, että se ei ole tarpeen ja se vain lisää tutkinnan kestoja ja kuormittaa."

"Yhteiset linjaukset puuttuvat. Valtavasti vaihtelua eri syyttäjien välillä."

"Toivoisin, että cam-materiaalin luokittelussa käytettäisiin otantaa, sillä jos materiaalia on paljon luokiteltavana se vie aivan älyttömästi aikaa sekä tukkii muun tutkinnan koska muut jutut ei liiku tuona aikana."

"Esimiesten tuen puutteen. Kyseinen tutkinta on hyvin aikaa vievää ja raskasta, eivätkä esimiehet ymmärrä sitä."

"Osaamattomuus ohjelmien käytössä, liian vähäiset resurssit (=työn pakkotahtisuus)."

"Yleensäkin seksi- ja lapsitutkintaa vaikeuttaa se, että It-tutkinta ja tekniikka on pääpoliisiasemalla. Etäkoneet eivät toimi niin hyvin, että luokittelu olisi nopeaa ja tehokasta joten tutkijan on käytännössä aina mentävä pääpoliisiasemalle tutustumaan materiaaliin."

"Työmäärään nähden tuomiot pieniä, pitäisi järkipäristää tutkinta ja linjata samalla tavoin koko maassa."

"Oma henkinen kestävyys."

"CAM-materiaali on aika puuduttavaa, mikä aiheuttaa kyllä kumulatiivista stressiä ja vaikuttaa myös koti-elämään. Kuvia ei voi katsoa montaa tuntia putkeen eikä näiden juttujen hoitaminen ole millään tavalla palkitsevaa. CAM-juttujen hoitamisessa on kyllä kehittämistä että juttujen virtaus saadaan toimivaksi."

Osa vastaajista oli tyytyväisiä syyttäjien vaatimuksiin ja syyttäjyhteistyöhön, etenkin kokeneiden syyttäjien osalta. Osa tutkijoista ei kokenut puutteita CAM-tutkinnassa ja osa koki, että CAM-tutkinta ei herätä mitään erityisiä tuntemuksia ja CAM:n läpikäynti on työtehtävä siinä missä muutkin.

4.5 Kumulatiivinen stressi

Edellisessä alaluvussa käsiteltiin CAM-tutkintaan liittyviä haasteita. Rikostutkijoille suunnatun kyselyn kautta esille nousi muun muassa tutkijoiden henkinen kestävyys, tutkinnan raskaus sekä materiaalin läpikäynnistä aiheutuva kumulatiivinen stressi.

Opinnäytetyön yhteydessä haastateltiin poliisityöstä pois siirtynyttä entistä IT-rikostutkijaa, joka on työskennellyt IT-rikostutkinnan kautta CAM-tutkinnan parissa noin kahdeksan vuoden ajan. Koska haastattelussa käsiteltiin haastateltavan terveyteen liittyviä arkaluontoisia sekä salassa pidettäviä asioita, opinnäytetyössä ei paljasteta haastateltavan nimeä eikä sellaisia yksityiskohtia, joiden on katsottu vaarantavan haastateltavan anonymiteettin. Haastateltavan taustasta voidaan lisäksi kertoa, että hän on perheellinen. Haastateltavaan viitataan jatkossa henkilönä A.

A jäi sairauslomalle suoritettuaan IT-rikostutkintaa noin viiden vuoden ajan. A kertoi, että hän alkoi huomata itsessään voimakasta väsymystä, ärtymystä sekä toimettomuutta. Töissä asiat olivat hyvin, mutta oireet ilmenivät kotiooloissa. A ei löytänyt keinoa purkaa stressiä. Oireet alkoivat noin kolmen vuoden jälkeen, aloitettuaan työskentelyn IT-rikostutkinnassa. A:n puoliso oli kehoittanut hakeutumaan avun piiriin. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

A hakeutui Poliisihallituksen (Poha) järjestämään posttraumatyöpajaan hänen kollegansa suosituksesta. A ymmärsi tuona aikana, että hän tarvitsee apua tunteiden käsittelyssä. A kävi työterveyspsykologin sekä -psykiatrin vastaanotolla. Noin puolen vuoden käyntien aloituksen jälkeen, A jäi sairauslomalle. A oli sairauslomalla kahden kuukauden ajan, jonka jälkeen hän palasi osa-aikatyöhön IT-rikostutkintaan neljäksi kuukaudeksi. A teki 50–60 % työpäivää, jonka jälkeen A jatkoi täyspäiväisenä työntekijänä. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

Hoitojakson aikana A:lle diagnosoitiin työperäinen pitkäkestoinen uupuminen. A koki kumulatiivisia stressireaktioita, joihin kuului voimakasta ahdistusta sekä fysiologisia oireita, kuten rinnan puristusta sekä hengen ahdistusta. Oireet juonsivat juurensa CAM-tutkinnassa läpikäytävän materiaalin selailuun. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

A kertoi, että alussa hän piti materiaalin läpikäymistä vastenmielisenä. A tunsu voimattomuutta siitä, että hän ei pystynyt auttamaan kuvissa ja videomateriaalissa esiintyviä asianomistajia. A ymmärsi, että kyse on vain kuvamateriaalista, mutta jollain tavalla A tunsu lasten kärsimyksen kuvien kautta, etenkin kuvista, joissa lapsi kohtasi seksuaalisen hyväksikäytön yhteydessä väkivaltaa. A peilasi tunteensa omiin lapsiinsa, jotka olivat samaa ikäluokkaa kuin moni materiaalissa hyväksikäytetty lapsi. Jossain vaiheessa materiaali ei aiheuttanut A:ssa enää minkäänlaisia tunnereaktioita. A oli patonut tunteitansa ja A kynnistyi materiaalin suhteen. Pahoinvointi heijastui kotioloissa. A:n mukaan oli mahdotonta arvioida, että hänen oireensa ja pahoinvointi olisi johtunut puhtaasti CAM-tutkinnasta, sillä pahoinvoinnin muodostuminen tapahtui pitkäaikaisena prosessina, eikä yksittäisen tilanteen, tapahtuman tai kuvan/videon seurauksena. A:n mukaan CAM oli kuitenkin keskiössä hänen pahoinvointisuudessaan sekä uupumuksen hoidossa. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

A kertoi, että jotkin kuvat olivat jääneet pysyvästi hänen päähänsä ja A oli käsitellyt CAM:ia joskus unissaan. A oppi lokeroimaan kyseisiä asioita Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) -terapiassa. A kertoi, että työnantaja suhtautui hänen tilanteeseen hyvin sen jälkeen, kun hän toi asiat ilmi poliisilaitoksen johdolle. A:lle järjestettiin työkykyneuvotteluita työhön palaamisen jälkeen, ja A:n työtehtävät suunnattiin niin, että hänelle ei annettu CAM- sekä muita väkivaltarikosjuttuja hoidettavaksi. A koki omalla kohdallaan tärkeäksi, että hän sai palata IT-rikostutkintaan eikä hänen työtoimenkuvaansa muutettu täysin. Työtehtävien vaihtamista oli harkittu esimiestasolla, mutta A koki hänen osaltaan paremmaksi vaihtoehdoksi paluun työhön, johon hänellä oli kiinnostusta sekä erikoisosaamista. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

Kollegat olivat A:n mukaan ymmärtäväisiä A:ta kohtaan, mutta A koki syyllisyyttä siitä, että hän ei pystynyt antamaan täyttä kontribuutiota työyhteisölleen, jolloin CAM-tapausten hoito jäi hänen kollegoidensa hoidettavaksi. A vaihtoi yksityiselle sektorille noin vuoden jälkeen palattuaan täyspäiväiseksi työntekijäksi. A kertoi vaihdon osittaiseksi syyksi sen, että hän ei halunnut työskennellä CAM:n parissa, eikä hän kokenut pystyvänsä antamaan täyttä työpanosta hänen silloiselle työyhteisölleen. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

A:n mukaan työterveyspsykologin avun piiriin hakeutuminen oli erittäin suuri kynnys. A kertoi käyneensä terapiassa akuutin vaiheen aikana kaksi kertaa viikossa, josta hänelle tuli kuluja viikkotasolla noin 80 euron verran. A:n mielestä tässä asiassa on parantamisen varaa työnantajan puolella, etenkin kun kyse on selvästi työperäisistä ongelmista. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

A kertoi, että työnohjaukseen, individuaaliseen asioiden läpikäymiseen sekä defusing-kaltaisiin prosesseihin tulisi panostaa paremmin, etenkin väkivaltarikostutkintaa suorittavien

poliisimiesten kohdalla. Aloite tulisi olla työnantajalla, koska yksittäiset työntekijät harvemmin tunnistavat pahoinvointisuuttaan, ja kynnyks hakeutua avunpiiriin on korkea. Posttrauma-työpajassa suurin osa kävijöistä olivat CAM-tutkintaan osallistuvia. A tietää useita poliisihenkilöitä, jotka ovat jääneet sairauslomalle tai vaihtaneet työtehtäviään ainakin osittain CAM-tutkinnasta johtuen. Kyseiset syyt eivät välttämättä tule työnantajan tai kollegoiden tietoon. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

A mainitsi, että tutkinnan automatisointiin esimerkiksi hash-tietokannan kautta tulisi ehdottomasti panostaa, jotta läpikäytävän materiaalin määrä saataisiin supistettua. A kertoi, että taktisen tutkinnan ammattitaidon kehittämiseen tulisi panostaa, sillä hän joutui tehdä jatkuvasti ”laadunvalvontaa” materiaalin läpikäynnistä sekä luokittelun oikeellisuudesta. A:n mukaan CAM-tapaukset ja materiaalin läpikäynti tulisi valjastaa useammalle työntekijälle, jotta vaativa työkuorma ei kasaantuisi suhteettoman paljon yksittäisen työntekijän harteille. Tähän voitaisiin vaikuttaa muun muassa henkilöstöresurssien lisäyksen kautta. A koki CAM:n kohdalla merkittävänä erona esimerkiksi henkirikosten hoitamiseen verrattuna sen, että CAM on tutkintalajina pidempi jatkumo kuin esimerkiksi henkirikokset. CAM-tapauksissa näkee useita eri asianomistajia useissa eri hyväksikäyttötilanteissa, ja materiaalin parissa ollaan koko tutkinnan läpiviennin ajan. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

A:n työpaikan vaihdosta on alle vuosi. A käy edelleen terapiassa. A tunsi suurta helpotusta lähdettyään poliisiorganisaatiosta ja A kertoi voivansa hyvin ja nauttivansa nykyisestä työstänsä. (A 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

4.6 Hash-tietokanta

Poha on 17.12.2015 perustamiskirjeellään asettanut CAM-työryhmän tehtäväksi perustaa hash-tietokanta, johon jokainen rikostutkinnassa löydetty CAM-kuva ja -kuvatallenne syötetään. Seuraavat tiedot koskien hash-tietokantaa perustuvat CAM-työryhmän jäsenen rikosylikonstaapeli Marko Levosen haastatteluun 20.3.2017 (liite 4).

Hash-tietokannan tarve lähti tietoteknisen CAM-aineiston määrän laajan kasvun vuoksi. Hash-tietokannan toimintaperiaate perustuu kuvien hash-arvojen laskentaan. Jokaisen tietokantaan ajetun CAM-kuvan ja -kuvatallenteen ”digitaalinen sormenjälki” eli hash-arvo lasketaan ja verrataan tietokantaan aikaisemmin syötettyjen kuvien ja kuvatallenteiden hash-arvoon. Jos syötetystä materiaalin hash-arvosta tulee osuma tietokannassa olevan materiaalin kanssa, kyseisen materiaalin luokittelu- ja muut tutkintaan liittyvät oleelliset tiedot ilmoitetaan hash-tietokantaohjelmiston kautta. Tämän tarkoitus on nopeuttaa materiaalin läpikäyntiä eikä materiaalia, joka on jo aikaisemmin läpikäyty toisen rikostutkinnan yhteydessä, tarvitse läpikäydä ja luokitella uudestaan. Näin ollen läpikäytäväksi jäisi enää materiaali, jota hash-

tietokannassa ei tunnistettu. Rikostutkinnassa on havaittu, että samoja video- ja kuvatiedostoja on tavattu muiden rikostutkintojen yhteydessä. (Levonen 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

Suomen hash-tietokannan on tarkoitus pohjautua Tanskan poliisin käyttämään hash-tietokantaan. On havaittu, että Tanskassa CAM:n luokittelutapa on lähes identtinen Suomen luokittelutapaan verrattuna. (Levonen 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

Tietokannan käynnistämisen tarkoitus on myös luoda rikostutkinnassa aikaa tiedostojen Exchangeable image file format (EXIF) -metatietojen läpikäyntiin ja yhtäläisyyksien hakemiseen eri materiaalin välillä. Tietokannan avulla on tarkoitus luoda aikaa mahdollisen juttujen sarjoittamiselle, ja näin ollen päästä CAM-tutkinnan päätavoitteeseen eli uhrien sekä tekijöiden identifiointiin. (Levonen 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

Hash-tietokannan perustamisessa työryhmä on kohdannut haasteita, jotka ovat vielä selvityksen alla. On ollut muun muassa epäselvää, tulisiko hash-tietokantaan suhtautua henkilörekisterinä. Kysymys on osittain toiminut tietokannan perustamisen jarruttavana tekijänä. Opin- näytetyötä kirjoitettaessa kyseinen kysymys on Pohassa lausuttavana, eikä tietokannan käyttöön- ottoon ole tällä hetkellä asetettu aikatavoitetta. (Levonen 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

Interpolin ylläpitää aikaisemmin mainittua ICSE-tietokantaa, johon myös Suomen poliisilla on käyttöoikeus. Kuten aikaisemmin opinnäytetyössä on mainittu, kyseistä tietokantaa käytetään uhrien sekä tekijöiden identifiointiin. Tietokanta ei sovellu kansallisesti hash-osumien keräilyyn yksittäisessä rikostutkinnassa. Kansainvälisen hash-tietokannan perustamisen haasteeksi muodostuu muun muassa lainsäädännölliset erot maakohtaisesti esimerkiksi alaikäisyyden määrittelyn osalta. (Levonen 2017, henkilökohtainen tiedonanto.)

Hash-tietokannan tarkoitus on siis toimia työskentelyvälineenä poliisille mutta autuaaksi se ei rikostutkintaa tee, sillä kuten aikaisemmin opinnäytetyössä on osoitettu, pienikin muutos vertailtavaan tiedostoon muuttaa laskennallisen hash-arvon täysin. Näin ollen silmämääräisesti samalta näyttävä materiaali voidaan joutua luokittelemaan eri materiaalina lukuisia kertoja. Hash-tietokannan laajentuessa on kuitenkin oletettavaa, että tulevaisuudessa läpikäytävän CAM:n määrä tulisi vähitellen laskemaan.

5 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa kuvaillaan opinnäytetyön toteutustapaa, käytettyjä tutkimusmenetelmiä sekä tutkimusaineiston keruumenetelmiä. Luvussa kerrotaan, mihin kohderyhmiin aineiston keruu

kohdennettiin ja analysoidaan tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia. Opinnäytetyössä on yhdistetty eri tutkimusmenetelmiä, jolla on pyritty saavuttamaan tutkimukseen moninäkökulmaisuutta.

Tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia käsitellään myös tutkimustulokset luvussa (luku 7). Tässä luvussa on tarkoitus kertoa, miten validiteettia ja reliabiliteettia on toteutettu ja luvussa 7 kerrotaan tarkemmin, kuinka ne ovat onnistuneet kyseessä olevan tutkimuksen kohdalla.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa voidaan yhdistää sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää toisiaan täydentäen (Heikkilä 2014). Eri menetelmiä, tutkijoita, tietolähteitä tai teorioita voidaan yhdistellä tutkimuksessa. Kyseistä menetelmää kutsutaan triangulaatioksi. Yhdistelemällä useita eri menetelmiä ja lähestymistapoja pyritään saavuttamaan tutkimuksessa moninäkökulmaisuutta tai -paradigmaisuutta. Tällä tavoin voidaan myös lisätä tutkimuksen luotettavuutta. (Kananen 2010, 67–72; Tuomi & Sarajärvi 2002, 141–142.)

Opinnäytetyössä on osittain käytetty triangulaatiota eli eri tutkimusmenetelmien yhdistämistä. Opinnäytetyössä on käytetty sekä kvalitatiivista eli laadullista sekä kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tavoitteena on kuvailla CAM-rikosten kehitystä lähihistoriasta nykypäivään, selittää sen kehittymisen syitä, nykytilaa sekä ennustaa kyseisen ilmiön tulevaisuuden haasteita ja kehityssuuntaa. Tarkoituksena on kerätä havaintoaineistoa tutkittavan aiheen asiantuntijoiden osalta. Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan kysymyksiin miksi ja miten? Miksi CAM-rikostutkinnassa koetaan olevan ongelmia, miksi se koetaan kuormittavaksi ja miten tilannetta voitaisiin parantaa? (Heikkilä 2014; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 134–135.)

Opinnäytetyön yhteydessä on haastateltu poliisi- ja sairausalan henkilöitä, jotka ovat erikoistuneet CAM-rikosten tutkintaan sekä tutkinnan kehittämiseen. Haastatteluilla on pyritty saamaan kirjoittamatonta tietoa ja dataa aiheesta. Haastattelut on suoritettu kvalitatiiviselle tutkimusmenetelmälle tyypillisellä tavalla, eikä niissä ole käytetty kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään ominaista strukturoitua haastattelukaavaa. (Heikkilä 2014.)

Opinnäytetyössä on suoritettu kyselyitä, joilla pyritään vastaamaan kvantitatiivisen tutkimuksen kysymyksiin: Mikä? Missä? Miten? Paljonko? Kyselyillä on pyritty selvittämään sekä väkivaltaa että ICT-rikostutkijoiden kantaa siihen, mikä työtehtävä koetaan kuormittavammaksi tekijäksi ja tutkinnan lajiksi kyseisten tutkijoiden arjessa. Kuinka paljon tutkijat ovat ottaneet vuositason sairaspöissaoloja CAM-tutkinnasta aiheutuvista syistä? Missä osa-alueessa CAM-tutkintaa tulisi parantaa? Miten CAM-tutkintaa voidaan parantaa? Kuinka moni on vaihtanut

työtehtäviä, kieltäytynyt työtehtävistä tai harkinnut vaihtavansa työtehtäviä, jonka osa- tai pääsyynä toimi CAM-rikosten tutkinta? Kvantitatiivinen tutkimus pyrkii antamaan yleisen kuvan muuttujien, eli mitattavien ominaisuuksien välisistä suhteista ja eroista. Muuttuja voi olla esimerkiksi henkilöä koskeva asia, toiminta tai ominaisuus. Suoritetut kyselyt ovat toimineet välineinä, joilla määrällinen tieto on saatu. (Vilka 2007, 13–14.)

Opinnäytetyön yhteydessä suoritetut kyselyt suoritettiin valtakunnallisesti opinnäytetyön kirjoitushetkenä toimiville taktisille sekä tietoteknisille rikostutkijoille, jotka tutkivat tai ovat tutkineet CAM-rikoksia. Lisäksi suoritettiin erillinen kysely CAM-rikosten tutkinnasta vastuussa oleville tutkinnanjohtajille.

5.2 Validiteetti ja reliabiliteetti

Määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin määrittelyyn käytetään käsitteitä validiteetti ja reliabiliteetti (Kananen 2010, 68). Validiteetti eli tutkimuksen pätevyys ilmaisee sen, kuinka hyvin tutkimuksen mittaus- tai tutkimusmenetelmä soveltuu tutkittavaan ilmiöön; kuinka hyvin menetelmä mittaa sitä mitä on tarkoituskin mitata (Hiltunen 2009, 3). Reliabiliteetti eli luotettavuus ilmaisee sen, miten luotettava tutkimuksessa käytetty mittaus- tai tutkimusmenetelmä on suhteessa tutkittavana tai mitattavana olevaan ilmiöön. Reliabiliteetin arvioinnin yhteydessä tulisi usein ilmaista mittavirhe. Tämä arviointi voidaan suorittaa useilla toistomittauksilla. Reliabiliteetti koostuu kahdesta osatekijästä; stabiliteetista sekä konsistenssista. (Hiltunen 2009, 9.)

Kyselyt ja haastattelut ovat suoritettu CAM-rikostutkinnan parissa työskenteleville poliiseille. Kaikki kyselyt suoritettiin anonymisti. Validiteettia on pyritty parantamaan aineiston keruun anonymiteetillä. Anonymiteetillä pyrittiin saavuttamaan kyselyjen vastaajilta mahdollisimman vapaata ilmaisua.

Kyselyiden konteksti soveltuu informaatioteknologian lisäksi osittain työ- ja hyvinvointialueen piiriin. Tällä on pyritty selvittämään kuinka työhyvinvointia, työssäjaksamista ja työtaakkaa voitaisiin parantaa informaatioteknologialla sekä opinnäytetyön yhteydessä aloitetulla kehitystyöllä.

Kyselyiden luotettavuuteen on voinut vaikuttaa kyselyhetkellä vallitsevat tunnetilat sekä vastaajan sen hetkinen elämäntilanne. Kyselyillä on pyritty selvittämään CAM-tutkinnan kuormittavuutta työn luonteen sekä mahdollisten puutteiden johdosta.

Kyselyiden osalta ulkopuolelle on rajattu väkivalta- ja ICT-rikostutkinnasta pois siirtyneet työntekijät. Kyseiseltä kohderyhmältä saatava tieto olisi lähtökohtaisesti ollut tutkimuksen

kannalta arvokasta, sillä kyseisten henkilöiden todelliset syyt työtehtävien vaihdon osalta eivät ole välttämättä kyselyyn vastanneiden tiedossa, eikä tätä myöskään kyselyillä ole selvitetty sen tarkemmin. Kyseisten henkilöiden henkilöllisyyden selvittämistä ei pidetty tarkoituksenmukaisena jo tutkimuksen aikataulullisista syistä johtuen.

6 Child Abuse Material -tutkintaoppaan laadinnan vaiheet

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen projektitutkinnan tutkinnanjohtaja sekä ICT-rikostutkintayksikön ryhmänjohtaja ilmaisivat opinnäytetyön tekijälle kyseisen oppaan tarpeellisuudesta. Oppaan tarkoitus on tehostaa ajallisesti suoritettavaa esitutkintaa, vähentää tutkinnasta aiheutuvaa työkuormaa sekä avustaa taktista rikostutkijaa CAM-tutkinnassa pääsääntöisesti materiaalin etsinnän, huomioitavien asioiden, materiaalin luokittelun sekä teknisesti suoritettavien toimenpiteiden osalta forensiikkatyökaluja käytettäessä.

Poliisiammattikorkeakoulu järjestää aika-ajoin CAM-tutkintaan liittyvän erikoistumiskurssin. Kurssikiintiöistä, resurssipulasta sekä muista käytännön syistä johtuen, suuri osa CAM-tutkintaa suorittavista tutkijoista eivät ole käyneet kyseistä erikoistumiskurssia. Näin ollen moni rikostutkija joutuu opettelemaan CAM-tutkinnan toimenpiteitä ja siihen liittyvää teknistä osaamista käytännön työn kautta. Oppaalla pyritään vähentämään niin sanottua kädestä pitäen opettamista, turhaa ajankäyttöä sekä turhien toimenpiteiden suorittamista.

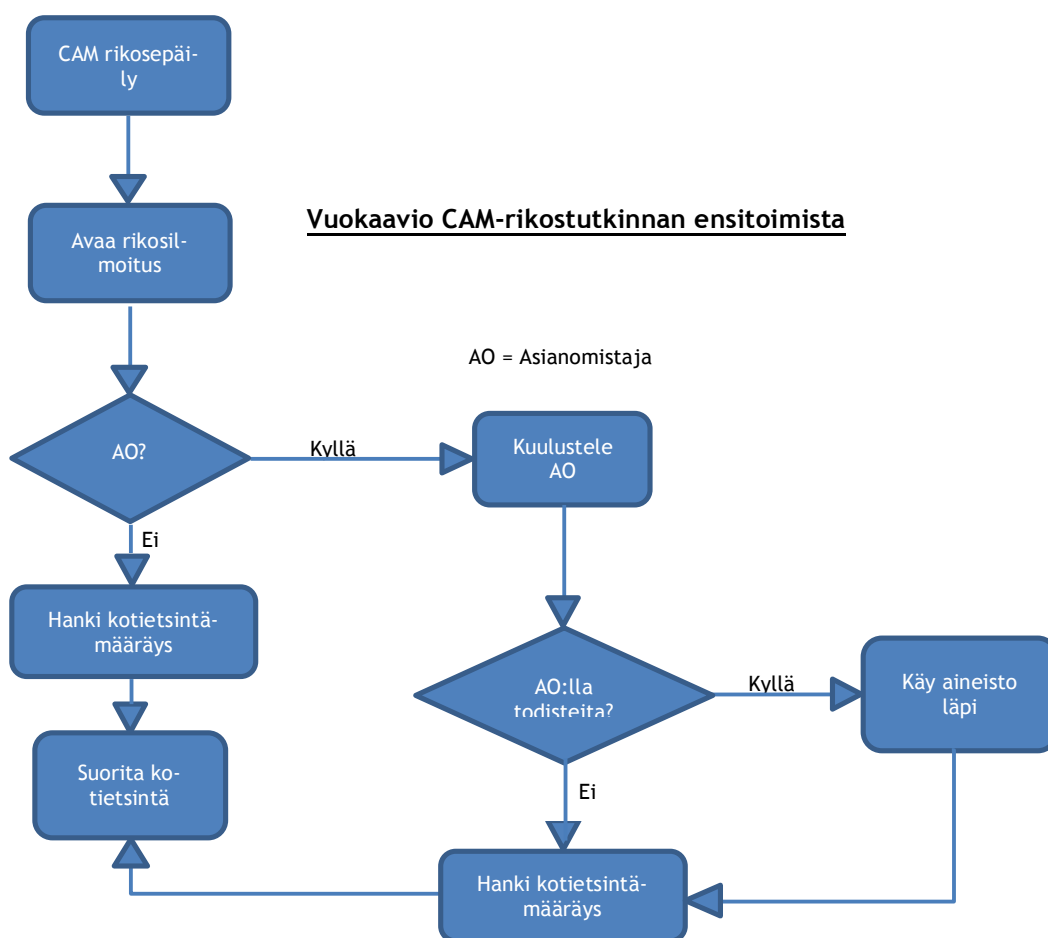
Opinnäytetyön kirjoittaja kävi seuraamassa 16.1.2017 Helsingin KO:ssa oikeuskäsittelyä, jossa käsiteltiin sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapitorikosasia. Tavoite oli saada kyseisellä käynnillä näkemystä oikeudessa käsiteltävistä asioista sekä oikeuskäytännöstä kyseisen asian saralta.

14.2.2017 pidettiin kokous, johon osallistui ICT-rikostutkinnasta ryhmänjohtaja ja tietotekninen rikostutkija, projektitutkinnan tutkinnanjohtaja ja kaksi taktista rikostutkijaa sekä Itä-Uudenmaan syyttäjävirstosta kolme CAM-rikoksiin erikoistunutta syyttäjää. Kokouksella pyrittiin kehittämään tahojen välistä yhteistyötä, tuomaan eri tahojen näkemyksiä aiheeseen liittyvistä asioista ja haasteista sekä kasaamaan jokaisen toimijan toiveita ja näkemyksiä oppaan laadintaa varten. Kokouksessa pohdittiin, kuinka oppaasta saisi tarpeeksi kattavan, että se on omiaan tehostamaan taktisen tutkijan työskentelyä mutta kuitenkin tarpeeksi suppean, jotta se ei laajuutensa vuoksi hidastaisi tutkintaa. Tultiin siihen lopputulokseen, että oppaan tulisi olla osittain sähköinen tarkastuslista tutkinnassa huomioitavista asioista, ja jokaisen vaiheen alussa tulisi olla johdanto-osio, jossa selostetaan mitä kyseisessä vaiheessa tutkintaa tulisi tehdä ja miksi. Toiveena oli, että oppaassa olisi myös sanasto CAM-tutkintaa koskevalle IT-jargonille.

Koska CAM-tutkinta on osittain sen IT-keskeisyyden vuoksi hankala tutkinnanalue kouluttamattomalle tutkijalle päätettiin, että opas tulee sisältämään myös P2P:n yleiset toimintaperiaatteet, tietoa siitä kuinka CAM:ia pääasiassa hankitaan, mistä sijainneista tiedostojen tulee löytyä, jotta hallussapidon tunnusmerkistö täyttyisi sekä kysymyspatterimallin rikoksesta epäillyn kuulustelua varten. Oppaalla on tarkoitus tehostaa tutkintaa ensitoimien, todistusaineiston läpikäynnin sekä kuulustelujen osalta, jotta kuulusteluista suoriuduttaisiin mahdollisimman usein "yhden kosketuksen periaatteella" eli yhdellä kattavalla kuulustelulla.

6.1 Tutkintaoppaan hahmottelu

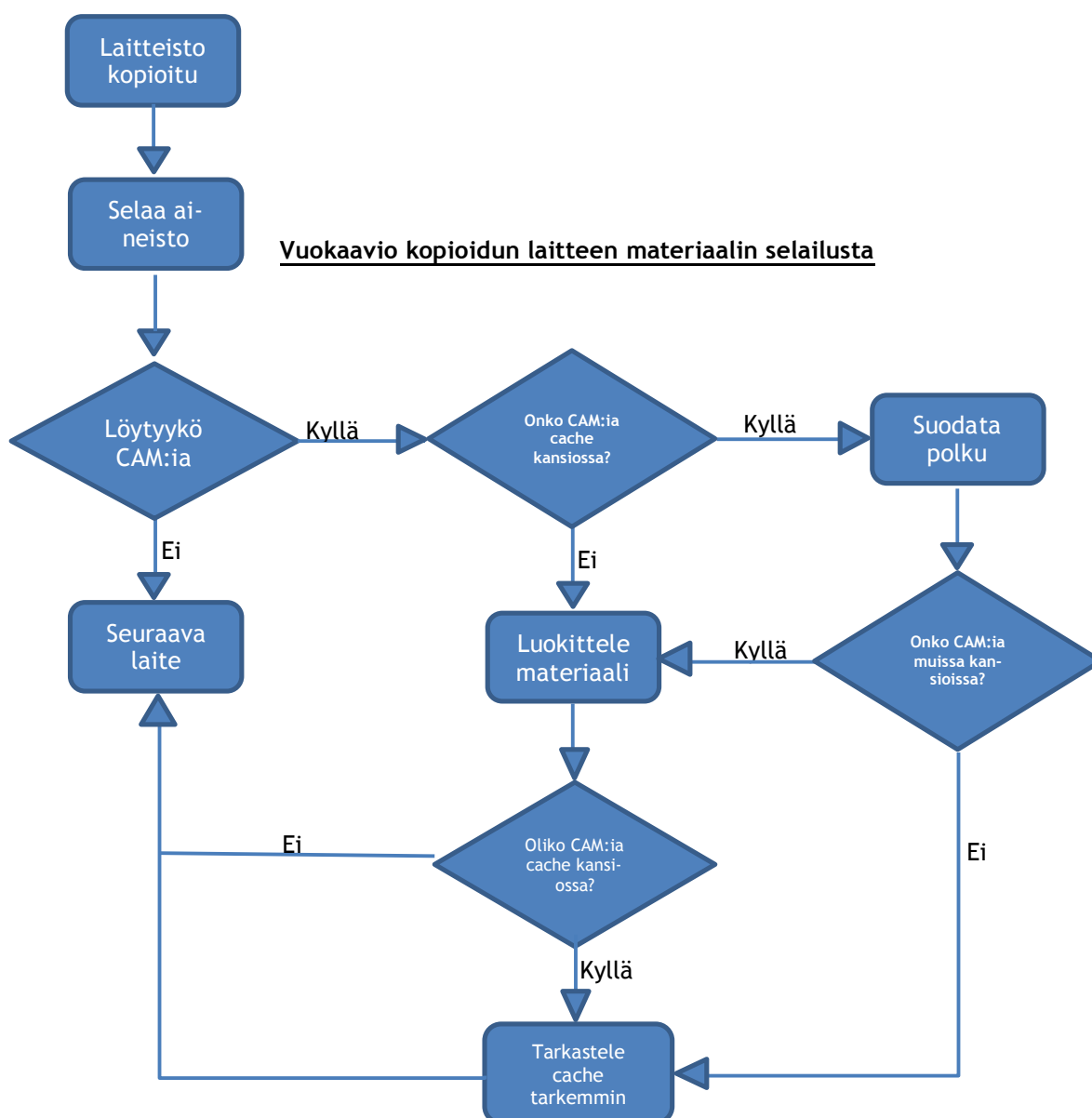
Opas tulee sisältämään toimenpidemalleja koko CAM-tutkinnan elinkaaren ajalta, aina ensitoimista pöytäkirjan kasaamiseen asti. Tämä siksi, että huomioitavat asiat IT-forensiikan kannalta ovat vahvasti läsnä heti tutkinnan ensitoimista alkaen. Koska jokainen tapaus on erilainen, opas tulee rakentumaan vuokaavioajattelun pohjalle, jonka tarkoitus on seurata suoritettavien toimenpiteiden vaihtoehtoisia polkuja riippuen siitä, mitkä yksittäiset elementit liittyvät kyseiseen tapaukseen. Kuviossa 8 on kuvattu vuokaavioesimerkki tutkintaoppaan ensitoimien rakentumiseen liittyen. Vuokaaviossa ei ole huomioitu akuutin seksuaalirikoksen tutkinnan osalta suoritettavia toimia, eikä siihen myöskään tutkintaoppaassa ole keskitytty.

Kuvio 6: Vuokaavio CAM-rikostutkinnan ensitoimista.

Kotietsinnässä suoritettavia toimenpiteitä ja huomioitavia asioita ei tässä opinnäytetyössä ole tuotu ilmi, johtuen poliisin käyttämien taktisten ja teknisten toimenpiteiden arkaluontoisuudesta. Yleisesti voidaan mainita, että kotietsinnän suorittamiseksi on huomioitava PL 8 luvun lain edellyttämät edellytykset sekä toimenpide- ja muutoseikat. ETL, PL ja PoL uudistettiin laajasti vuonna 2011, jonka kautta muun muassa yksilöiden oikeusturvaa parannettiin. Yksi kotietsinnässä huomioitavista muutoskohdista, joka on aiheuttanut poliisin taktiikassa oleellisia muutoksia, on PL 8:5.2 § läsnäolo kotietsinnässä. Kyseisen pykälän ja momentin mukaan sillä henkilöllä, jonka luona kotietsintä suoritetaan, on oikeus olla läsnä kotietsinnässä ja hänellä on oikeus kutsua siihen todistaja. Poliisi on joutunut huomioimaan tämän resurssien järjestelyssä sekä läsnäolevien valvonnassa. Poliisi on lainmuutoksen myötä joutunut kohtaamaan uudenlaisen työturvallisuusriskin sekä riskin mahdollisen todistusaineiston turmelemisen osalta.

Kuviossa 9 olevassa vuokaaviossa esitetään digitaalisen todistusaineiston etsinnän toimenpiteitä, johon tutkintaoppaan forensiikkapuoli rakentuu. Toimenpiteiden tarkempia yksityiskoh-
tia vuokaaviossa ei ole kuvailtu.

Kuvio 7: Vuokaavio kopioidun laitteen materiaalin selailusta

6.2 Tutkintaoppaan tarpeellisuus

21.2.–6.3.2017 suoritetuissa kyselyissä rikostutkijoille sekä tutkinnanjohtajille selvitettiin muun muassa sitä, onko eri poliisilaitosten tutkijoilla käytössä ohjeistusta CAM-tutkinnassa suoritettaviin teknisiin toimenpiteisiin. Kyselyiden kautta kävi ilmi, että valtakunnan syyttäjäviraston (VKSV) ja CAM-työryhmän toimesta on laadittu prosessikaavio CAM-tutkinnan suorittamiseksi (liite 2, kysymys 16). Kaavio ei ole valtakunnallisesti kaikkien CAM-tutkijoiden käytössä ja kyseinen kaavio kuvaa lähinnä viranomaisyhteistyön vaiheita. Rikostutkijoille suunnatussa kyselyssä kävi ilmi, että 42,59 %:lla kyselyyn vastaajista on käytössä kyseinen manuaali (kaavio) ja 20,37 % heistä koki kyseisen manuaalin hyödylliseksi (liite 2, kysymys 17).

Tutkijoille suunnatussa kyselyssä 85,19 % vastaajista koki kysyttäessä, että opinnäytetyön kirjoittajan suunnittelema IT-forensiikan tutkintaopas taktiselle rikostutkijalle CAM-tutkinnassa voisi olla heille hyödyllinen ja 14,81 % koki, että opas ei ole heille hyödyllinen, mutta mahdollisesti heidän tuntemalleen kollegalle tai kollegoilleen (liite 2, kysymys 54).

Tutkinnanjohtajille suunnatussa kyselyssä 75 % vastaajista eli 12 henkilöä kokee, että kyseisestä tutkintaoppaasta voisi olla hyötyä heidän alaisilleen. Kolme vastannutta kokee, että oppaasta ei olisi hyötyä heidän alaisilleen mutta he tietävät tutkijoita, joille se voisi olla hyödyllinen. Yksi vastaaja kokee, että kyseisestä oppaasta ei olisi hyötyä hänen alaisilleen (liite 3, kysymys 20).

A:n haastattelussa kävi ilmi, että IT-rikostutkinta joutuu suorittamaan ”laadunvalvontaa” taktisen rikostutkijoiden läpikäymän materiaalin luokittelun osalta. A:n mielestä taktisella tutkinnalla ei ole riittäviä teknisiä valmiuksia sekä tieto-taitoa kyseisen tutkinnan läpiviemiseksi.

VKSV:n ja CAM-työryhmän laatima ohjeistus, jonka osa kyselyyn vastaajista ovat kokeneet hyödylliseksi, ei keskity CAM-tutkinnan forensiseen puoleen vaan lähinnä viranomaisyhteistyön vaiheisiin. Näin ollen Itä-Uudenmaan poliisilaitos kokee tarpeelliseksi IT-forensiikan läpivientiin opastavan tutkintaoppaan laadinnan.

7 Tutkimustulokset

Tässä kappaleessa käsitellään tutkijoille sekä tutkinnanjohtajille suunnattujen kyselyiden tuloksia. Kyselyillä saatiin myös dataa, jota tässä opinnäytetyössä ei ole huomioitu. Kyselyn tulokset on lähetetty Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen henkilöstöhallintoon. Tavoitteena on, että kyselyn tuloksia voidaan käyttää datana toiminnan kehittämiseksi muun muassa työnohjauksen saralla.

Luvun lopussa käsitellään opinnäytetyön tutkimustuloksia kokonaisuudessaan ja arvioidaan opinnäytetyön validiteetin sekä reliabiliteetin toteutumista. Tutkimustuloksia arvioidaan suhteessa tutkimuskysymyksiin.

7.1 Tutkijoille suunnatun kyselyn tulokset

Tässä luvussa kuvaillaan tarkemmin kyselyistä saatua dataa. CAM-tutkintaan osallistuville tutkijoille suunnattuun kyselyyn vastasi yhteensä 54 tutkijaa valtakunnallisesti. 38 kyselyyn vastanneista tutkijoista (70,37 %) työskentelivät taktisessa rikostutkinnassa ja 16 vastaajaa

(29,63 %) IT-rikostutkinnassa. Viiden henkilön työtehtäviin ei kuulunut tai ole koskaan kuulunut CAM-tutkinta. Kyseisistä viidestä henkilöstä kaksi on erikseen pyytänyt, että ei tarvitsisi tutkia CAM-rikoksia. Yhden henkilön työtehtäviin kuuluu CAM-tutkinta mutta yksikään CAM-tapaus ei ole tullut hänelle tutkittavaksi ja kaksi työskentelee IT-rikostutkinnassa, jossa ei suoriteta itse CAM-tutkintaa (liite 2, kysymys 3). Kaksi vastaajaa ovat lasten saannin myötä pyytäneet erikseen, että heidän ei tarvitsisi osallistua CAM-rikosten tutkintaan (liite 2, kysymys 20).

75 % CAM-tutkintaa suorittavista (49 vastaajaa) pitävät CAM-rikosten tutkintaa kaikista epämiellyttävimpinä työtehtävinä (liite 2, kysymys 4). 53,06 % vastaajien mielestä henkirikokset olivat miellyttävimpiä tutkia (liite 2, kysymys 3). Kyselyn kysymysmuoto oli saadun palautteen mukaan virheellinen ja osa palautteen antajista tarkoitti, että henkirikokset ovat kaikista mielenkiintoisimpia tutkia.

Keskiarvoltaan 24,49 % eli 12 vastaajaa olivat sitä mieltä, että heillä kuluu yli 10 tuntia CAM-aineiston selailuun/luokitteluun (liite 2, kysymys 9). 63,27 % eli 31:den vastaajan työaika kuluu yli 15 tuntia koko CAM-tutkinnan läpivientiin (liite 2, kysymys 10). 66,67 % eli 36 vastaajista olivat perheellisiä (liite 2, kysymys 18) ja näistä 30,56 % eli 11 henkilön mielestä lasten saanti on vaikuttanut CAM-rikosten tutkintatyön kuormittavuuteen (liite 2, kysymys 19). Kuukaan vastaajista ei ole lasten saannin myötä vaihtanut kokonaan työtehtäviään CAM-rikosten tutkinnan välttämisen vuoksi (liite 2, kysymys 21).

Kaksi henkilöä on vaihtanut työtehtäviään täysin tai osittain CAM-rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi tai halusta olla osallistumasta CAM-tutkintaan (liite 2, kysymys 28). 20,37 % eli 11 vastaajaa ovat harkinneet vaihtavansa työtehtäviään täysin tai osittain edellä mainitusta syystä (liite 2, kysymys 29). Kaksi henkilöä vastanneista ovat jääneet sairauslomalle täysin tai osittain CAM-tutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi (liite 2, kysymys 26) ja viimeisen kahden vuoden sisällä sairauslomapäivien yhteismäärä on ollut 30 päivää yhdellä ja viisi sairauslomapäivää toisella tutkijalla (liite 2, kysymys 27). Vastaajista 44,44 % eli 24 tutkijaa ovat osallistuneet CAM-tutkintaan kuusi vuotta tai enemmän koko virkauran aikana (liite 2, kysymys 35). Vastanneiden virkapaikka jakautui poliisilaitoskohtaisesti taulukossa 7 esitetyllä tavalla (liite 2, kysymys 37):

	N	Prosentti
Helsingin poliisilaitoksessa	1	1,85%
Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa	13	24,07%
Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksessa	3	5,56%
Hämeen poliisilaitoksessa	8	14,81%
Kaakkois-Suomen poliisilaitoksessa	5	9,26%
Lounais-Suomen poliisilaitoksessa	2	3,7%
Pohjanmaan poliisilaitoksessa	2	3,7%
Itä-Suomen poliisilaitoksessa	6	11,11%
Oulun poliisilaitoksessa	2	3,7%
Sisä-Suomen poliisilaitoksessa	3	5,56%
Lapin poliisilaitoksessa	4	7,41%
Keskusrikospoliisissa	5	9,26%
Ålands polismyndighet	0	0%

Taulukko 9: Tutkijoiden kyselyyn vastanneiden virkapaikan jakautuminen

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen henkilöstöstä kyselyyn vastasi 13 tutkijaa, joka oli lukumäärältään suurin yksittäisen poliisilaitoksen osalta. Tulos oli odotettavissa osittain siitäkin syystä, että opinnäytetyön kirjoittaja työskentelee itse Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa. Henkilöstöltään suurimman poliisilaitoksen eli Helsingin poliisilaitoksen vastausprosentti oli Ahvenanmaata lukuun ottamatta kaikista huonoin. Helsingin poliisilaitoksen poliisihenkilöstön lukumäärä on 1336 poliisia vuonna 2017 ja vastaavasti Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen poliisihenkilöstön lukumäärä on 625, joka oikeuttaa koko valtakunnan viidenteen sijaan poliisilaitosten poliisihenkilöstön määrän osalta (liite 5).

Poliisihenkilöstön lukumäärästä ei pystytä vetämään kuitenkaan suoraa johtopäätöstä henkilöstöresurssien suuntaamisen puolesta eikä siitä, kuinka moni tutkija tutkii CAM-rikoksia Helsingin poliisilaitoksessa suhteessa muihin valtakunnan poliisilaitoksiin. Helsingissä selvitettiin 28 CAM:n hallussapitorikosta vuonna 2015. Vuonna 2016 määrä oli laskenut yhdeksään. Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa vuonna 2015 hallussapitorikoksia selvitettiin kolme ja vuonna 2016 luku nousi 20:een. Eniten hallussapitorikoksia viimeisen kahden vuoden sisällä on selvitetty Lounais-Suomen poliisilaitoksessa (29 kappaletta vuonna 2015 ja 15 kappaletta vuonna 2016) sekä Sisä-Suomen poliisilaitoksessa (16 kappaletta vuonna 2015 ja 20 kappaletta vuonna 2016).

7.2 Tutkinnanjohtajille suunnatun kyselyn tulokset

Tutkinnanjohtajille suunnattuun kyselyyn vastasi 16 tutkinnanjohtajaa. 68,75 % eli 11 vastaajaa vastasivat, että heidän alaisuudessaan yksi tai useampi työntekijä on hakeutunut omatoimisesti työnohjaukseen tai kääntynyt muun ammattiauttajan puoleen täysin tai osittain CAM-rikosten tutkinnasta johtuen (liite 3, kysymys 8). Luku vaihteli 1–3:n alaisen välillä. Yhteensä avun tai työnohjauksen puoleen kääntyneitä tutkijoita vastaajat tiesivät olevan 20, joista osa saattaa olla sama henkilö, jonka eri tutkinnanajat tietävät tai tuntevat (liite 3, kysymys 9). Tätä asiaa ei ole pystytty kyselyillä tarkemmin selvittämään.

Tutkinnanjohtajista kukaan ei ole jäänyt sairauslomalle täysin tai osittain CAM-tutkinnasta johtuen (liite 3, kysymys 11). Yhden vastaajan alainen on jäänyt sairauslomalle täysin tai osittain CAM-tutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi (liite 3, kysymys 14). Yksi vastaajista on vaihtanut työtehtäviä täysin tai osittain CAM-rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi tai halusta olla suorittamatta CAM-rikostutkintaa tutkinnanjohtajan asemassa (liite 3, kysymys 16). Kaksi vastaajista ovat harkinneet vaihtavansa työtehtäviään täysin tai osittain kyseisestä syystä (liite 3, kysymys 17). Kyselyyn vastanneet tietävät yhteisluvultaan yhdeksän henkilöä, jotka olisivat siirtyneet työtehtävistään kokonaan pois täysin tai osittain CAM-rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi (liite 3, kysymys 18). Tutkinnanjohtajille suunnatun kyselyn vastaajat jakautuivat valtakunnallisesti virkapaikan mukaan taulukossa 8 esitetyllä tavalla (liite 3, kysymys 22):

	N	Prosentti
Helsingin poliisilaitoksessa	0	0%
Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa	4	25%
Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksessa	1	6,25%
Hämeen poliisilaitoksessa	1	6,25%
Kaakkois-Suomen poliisilaitoksessa	1	6,25%
Lounais-Suomen poliisilaitoksessa	1	6,25%
Pohjanmaan poliisilaitoksessa	2	12,5%
Itä-Suomen poliisilaitoksessa	6	37,5%
Oulun poliisilaitoksessa	0	0%
Sisä-Suomen poliisilaitoksessa	0	0%
Lapin poliisilaitoksessa	0	0%
Keskusrikospoliisissa	0	0%
Ålands polismyndighet	0	0%

Taulukko 10: Tutkinnanjohtajien kyselyyn vastanneiden virkapaikan jakautuminen

7.3 Tutkimustulosten analysointi

Opinnäytetyössä selvitettiin CAM-ongelman laajuutta ja kehittymistä lähivuosina. Opinnäytetyössä selvitettiin, millaiseksi työtehtäväksi CAM-tutkinta pääsääntöisesti koetaan poliisihenkilöstön osalta ja mitkä koetaan tutkinnan ongelma-alueiksi.

Poliisihenkilöstön lukumäärä on pysynyt käytännössä muuttumattomana viimeisen 17 vuoden ajan (taulukot 5 ja 6). CAM-rikkokset ovat vastavuoroisesti olleet jyrkässä nousussa samalla ajanjaksolla. Tämän johtopäätöksen voi tehdä syyteharkintaan saatettujen CAM-juttujen määrän kehityksestä (kuvio 3). Tässä opinnäytetyössä on huomioitu ainoastaan CAM-tehtävien nousu ja kehittyminen, eikä muiden poliisitehtävien kehittymistä sekä mahdollista nousua ole tutkittu. Rikostutkijoille ja tutkinnanjohtajille suunnatussa kyselyssä kävi ilmi, että CAM-tutkinta on suhteellisen työllistävä tutkinnanlaji ja työn määrä suhteessa rikoksen lainsäädännölliseen "vakavuuteen", eli odotettavissa olevaan rangaistukseen nähden, ei toimi tutkijoita motivoivana tekijänä. CAM-tutkinta koetaan ylivoimaisesti eniten epämiellyttävimmäksi väkivaltarikostutkinnan lajiksi ja CAM-aineiston selaaminen sekä luokittelu koetaan monin paikoin uuvuttavaksi työtehtäväksi. Materiaalin läpikäynnin automatisoinnin puuttuminen koetaan suureksi puutteeksi CAM-tutkinnassa.

Kun huomioidaan kehityksen suunta poliisin henkilöstön lukumäärässä sekä CAM:n yleistyvydessä ja suhteuttaa nämä rikostutkinnan kuormittavuuteen sekä työstä potentiaalisesti aiheutuvaan stressiin, tutkinnan automatisointi, koulutus aiheeseen, työhyvinvoinnin ylläpito, linjausten yhtenäistäminen sekä ohjeistuksen selkeys voidaan katsoa oleellisiksi kehityksen alueiksi CAM-tutkinnassa. CAM-tutkinnan vuoksi on aiheutunut jonkin verran sairaspotilaita mutta sitäkin suurempi määrä poliisihenkilöitä on vaihtanut tai harkinnut vaihtavansa työtehtäviään CAM-tutkinnasta johtuen.

Kyselyissä suoritettujen avoimien kysymysten osalta kävi ilmi, että vastaajista osa toivoo parannusta työohjaukseen, eivätkä kaikki kyselyyn vastaajista tienneet, mitä työohjauksella tarkoitetaan. Osa vastaajista koki, että tämän hetken tilanteessa CAM:n tarkempi analysointi, eli uhrien ja tekijöiden tunnistus, ei toteudu riittävän hyvin.

Opinnäytetyössä ei ole pystytty selvittämään CAM-tutkintaan osallistuvien taktisten sekä ICT-rikostutkijoiden lukumäärää suhteessa koko poliisin henkilöstöön tilastoinnin puutteen sekä akateemisesti riittävän luotettavan lähteen puuttumisen vuoksi. Tämä on osittain vaikuttanut tutkimuksen reliabiliteettiin, sillä esimerkiksi kyselyyn vastanneiden lukumäärän osalta ei pystytä sanomaan, kuinka suurta osaa vastaajien lukumäärä edustaa CAM-tutkintaan osallistuvien kokonaismäärästä. Mittavirheen määrittely on myös jätetty tekemättä tästä syystä. Tämän lisäksi tulee huomioida, että tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu CAM-tutkintaa aikaisemmin suorittaneet poliisihenkilöt, jotka ovat siirtyneet muihin työtehtäviin. Tämä on osit-

tain vaikuttanut tutkimuksen reliabiliteettiin negatiivisesti, ja kyseisten henkilöiden tuottama data olisi tutkittavan aiheen kannalta hyödyllistä. Käytetty mittausmenetelmä, eli kyselyt ja haastattelut, voidaan katsoa olevan päteviä menetelmiä mitattavana olevaan ilmiöön, eli CAM-tutkinnan kehitysalueisiin. Aiheesta on saatavilla suhteellisen vähän tutkittua tietoa, joten mittausmenetelmien osalta kohderyhmän valinta ja heiltä saatu kirjoittamaton tieto on ollut tutkimuksen kannalta erittäin tärkeää.

Validiteetin puolesta tutkimus on rajatuissa raameissaan kohdistettu oikeaan kohderyhmään eli poliisiin, sillä poliisi on ainoa viranomainen Suomessa joka tutkii CAM-rikoksia. CAM-rikosten parissa työskentelee myös syyttäjiä, tuomioistuinten henkilöstöä sekä oikeudenkäyntiavustajia, joiden näkökulmaa tässä opinnäytetyössä ei ole käsitelty.

8 Yhteenveto, johtopäätökset sekä kehitysideal

Tutkimuksessa selvitettiin CAM-tutkinnan puutteita sekä tutkinnasta aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia tutkintaa suorittaville rikostutkijoille. Tutkimuksella pyrittiin selvittämään, kuinka informaatioteknologiaa hyväksikäyttäen pysytään parantamaan työhyvinvointia sekä tehostamaan työskentelyä kyseisen tutkinnan saralla. Tutkimus oli suoritettu pääpainoisesti Suomen poliisin näkökulmasta. Lisätutkimusta tarvittaisiin muiden tahojen, kuten syyttäjäviraston, tuomioistuinten sekä oikeudenkäyntiavustajien osalta, unohtamatta CAM:ssa esiintyvien hyväksikäytettyjen asianomistajien, CAM:n tuottajien sekä CAM-rikoksista tuomittujen osalta. Kokonaisuudessaan CAM on erittäin moniulotteinen, kansainvälinen ilmiö, jonka parissa työskentelee lukuisia viranomaisia sekä yksityisen sektorin tahoja, ja jonka laajamittaiseen tarkasteluun yksittäinen opinnäytetyö voi tarjota vain murto-osan ilmiön kokonaiskontekstista.

Tutkimuksessa tultiin siihen johtopäätökseen, että CAM-tutkinnan ongelmat Suomessa voidaan jakaa viiteen eri osa-alueeseen:

1. Teknisten taitojen puute eli forensiikkatyökalujen ja ohjelmistojen käytön osaamattomuus.
2. Linjuserot sekä puutteet ohjeistuksessa CAM-tutkinnan vaatimusten ja tutkinnan läpiviennin osalta.
3. CAM-tapausten exponentiaalinen kasvu suhteessa poliisihenkilöstön määrän kehityksessä vallitsevaan status quoon.
4. Teknisten työvälineiden, kuten hash-tietokannan puuttuminen, joka olisi omiaan tehostamaan tutkintaa ja vähentämään työstä aiheutuvaa työkuormaa ja stressiä.
5. Johdon ennakoiva toimenpiteisiin ryhtymättömyys työhyvinvoinnin osalta.

Tämän opinnäytetyön kyselyt sekä A:n haastattelu osoittavat, että CAM-tutkinnasta aiheutuva henkinen kuormittavuus on suurempi CAM-tutkintaa suorittavan portaan eli tutkijoiden kes-

kuudessa. Lasten saannilla ei ole täysin suora, mutta vastaajien keskuudessa kuitenkin merkittävä syy-yhteys CAM-tutkinnan kuormittavuuteen. Monen vastaajan mielestä CAM:n läpikäynnin ja luokittelun automatisointi, eli hash-tietokannan rakentaminen sekä implementointi, vähentäisi työstä aiheutuvaa kuormaa merkittävästi. Osa vastaajista kokee, että he eivät ole saaneet riittävästi koulutusta kyseiseen tutkintalajiin, eivätkä heidän tekniset taitonsa ole riittävän korkealla tasolla IT-välineistöjen hallintaan ja käyttämiseen.

Osan mielestä työvälineissä sekä ohjeistuksessa on puutteita. Linjaukset vaihtelevat muun muassa luokiteltavan materiaalin määrän sekä syyttäjien vaatimusten osalta. Turhautumista aiheuttaa muun muassa CAM-tutkinnasta aiheutuva työn määrä suhteessa saavutettuun lopputulokseen eli tekijän rangaistukseen. CAM-rikosten alkujuurille pääsemisessä, eli uhrin ja tekijöiden tunnistamisessa, ei onnistuta riittävän hyvin, eikä siihen ole riittävästi aikaa eikä resursseja. Yhteistyötä ja vuoropuhelua syyttäjien kanssa pidetään erittäin tärkeänä ja CAM-tutkinnan luonteesta johtuen kansainvälistä yhteistyötä eri poliisiviranomaisten välillä tulisi tehostaa.

Koska CAM-tutkinta koetaan monen kyseistä tutkintaa suorittavan rikostutkijan mielestä uuvuttavaksi, raskaaksi sekä stressiä aiheuttavaksi työtehtäväksi, työnohjaukseen, työhyvinvointiin sekä CAM-tutkintaa suorittavien tutkijoiden esimiesten rooliin tulisi panostaa. CAM-juttujen määrä on jatkuvassa kasvussa ja tähän tulisi reagoida poliisiorganisaation puolesta työvälineistön kehittämisen, resurssien kohdentamisen sekä -kasvattamisen osalta. Alkurikosten juurille tulisi päästä tehokkaammin käsiksi ja tämä edellyttää kansainvälisen yhteistyön tehostamista. Hash-tietokanta tulisi saada laadittua ja otettua poliisiin käyttöön. Koulutusta tulisi lisätä muun muassa IT-forensiikkatyökalujen saralla.

Suurin osa kokee, että IT-forensiikan välineistön käyttämisen sekä ammattitaidon kehittämisen osalta, IT-forensiikan tutkintaopas olisi hyödyllinen CAM-tutkinnassa. CAM-tutkinta on vahvasti IT-keskeistä, jolloin rikostutkijoiden IT-kompetenssien kehittämiseen tulee panostaa. Tutkintaopas tulee vastaamaan ensisijaisesti Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tarpeita. Jatkuvasti muuttuvan IT-maailman vuoksi opasta tulisi päivittää säännöllisesti, etenkin forensiikkaohjelmistojen muutosten, kehittymisen sekä päivittymisen myötä. Ajatuksena on, että oppaaseen tulevat forensiikkaohjelmistoista otetut kuvankaappaukset eri toimenpiteiden kohdalla päivitetäisiin, jotta taktisen tutkijan on helppo suoriutua työtehtävistään itsenäisesti. Oppaan käyttöönottamisen jälkeen tulisi suorittaa palautekeskustelu tai -kysely mahdollisten kehitysideoiden vuoksi. Palautteella pyritään selvittämään, onko oppaassa IT-rikostutkintaa koskeva sanasto tarpeeksi kattava, onko oppaassa kuvailtu mahdolliset eri skenaariot riittävän informatiivisia suoritettavien toimenpiteiden osalta ja onko opas usean käyttökerran jälkeen tosiasiaa tehostanut tutkintaa. Tavoite on, että tutkintaopas valmistuu ja otetaan käyttöön kesällä 2017.

Hash-tietokannan tulemisen myötä tutkintaoppaan sisältöä tulee päivittää. Keskusrikospoliisista saadun tiedon mukaan tulevasta hash-tietokannan käytöstä ollaan laatimassa erillinen käyttöopas. Jos tämän opinnäytetyön ohessa tehtävä tutkintaopas koetaan hyödylliseksi Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tutkijoiden keskuudessa, kyseinen opas voitaisiin esitellä valtakunnallisesti käyttöönotettavaksi. Yksi kehitysjätös on, että tutkintaopas ja tuleva hash-tietokannan käyttöopas yhdistettäisiin työryhmässä yhdeksi käyttökelpoiseksi tutkintaoppaaksi. Oppaan päivittäminen tulisi myös alistaa kyseiselle työryhmälle mahdollisten henkilövähdosten vuoksi.

Opinnäytetyön tulosten perusteella voisi tulla myös erikseen harkittavaksi, että IT-rikostutkinnan välineistöön sekä ohjelmistoon tutustuminen tai kouluttaminen otettaisiin Poliisiammattikorkeakoulussa käyttöön poliisin peruskoulutustasolle. Kouluttaminen IT:n saralla tulee tulevaisuudessa korostumaan jatkuvasti muuttuvassa informaatioteknologisessa tietoyhteiskunnassa, jossa viranomaiset ovat lainsäädännöllisesti, työtavoiltaan sekä välineistöiltään rikosentekijöitä aina askeleen jos toisenkin perässä.

Lähteet

Painetut lähteet

- Akhgar, B., Staniforth, A. & Bosco, F. 2014. Cyber crime and cyber terrorism investigator's handbook. Waltham: Elsevier.
- Clough, J. 2010. Principles of cybercrime. Cambridge: Cambridge University Press.
- Helsingin hovioikeus. 2011. Tuomio R 10/2622. Helsingin hovioikeuden arkisto.
- Helsingin hovioikeus. 2016. Tuomio 16/137881. Helsingin hovioikeuden arkisto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.
- Innanen, A. & Saarimäki, J. 2012. Internetoikeus. Helsinki: Edita.
- Jewkes, Y. & Yar M. 2010. Handbook of internet crime. Cullompton: Willan Publishing.
- Li, X. 2008. Cybercrime and deterrence: networking legal systems in the networked information society. Turku: Uniprint.
- Kananen, J. 2010. Teoksessa Makkonen T. (toim.) Opinnäytetyön kirjoittajan opas, näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy-Juvenes print.
- Keskusrikospoliisi & Valtakunnansyyttäjävirsto. 2014. Ohje lasta esittävien sukupuolisiveellisyttä loukkaavien kuvien luokittelu luokkiin 1-3. Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen arkisto.
- Marshall, A. 2008. Digital forensics: digital evidence in criminal investigation. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Ojala, T. 2012. Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Porvoo: Edita Publishing Oy.
- Peltomäki, J. & Norppa, K. 2015. Rikos meni verkkoon - Näkökulmia kyberrikollisuuteen ja verkkoturvallisuuteen. Helsinki: Talentum.
- Ross, J. 2010. Criminal investigations: Cybercrime. New York: Chelsea House.
- Taylor, R., Fritsch, E., Liederbach, J. & Holt, T. 2011. Digital crime and digital terrorism. 2., uudistettu painos. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- The International Association of Computer Investigative Specialists (IACIS). 2013. Basic Computer Forensic Examiner Program - 2013 BCFE Student Manual Week 2. IACIS Certification Committee.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1. painos. Helsinki: Tammi.
- Vantaan käräjäoikeus. 2010. Tuomio 10/3924. Vantaan käräjäoikeuden arkisto.
- Vantaan käräjäoikeus. 2013. Tuomio 13/103395. Vantaan käräjäoikeuden arkisto.
- Vantaan käräjäoikeus. 2016. Tuomio 16/148706. Vantaan käräjäoikeuden arkisto.
- Vantaan käräjäoikeus. 2016. Tuomio 16/126619. Vantaan käräjäoikeuden arkisto.

Sähköiset lähteet

- CERT-SE. 2015. Tor - the Onion Routing Network. Viitattu 16.2.2017.
https://www.cert.se/2015/11/2015-11-20_Tor_-_the_Onion_Routing_Network.pdf
- Eduskunta. Yleistä oikeuslähteistä ja oikeudellisesta informaatiosta. Viitattu 23.3.2017.
https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/Yleista-oikeuslahteista-ja-oikeudellisesta-informaatiosta.aspx
- Euroopan neuvosto. 2001. Convention on Cybercrime - CETS No. 185 . Viitattu 26.1.2017.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680081561>
- Euroopan neuvosto. 2001. Explanatory Report to the Convention on Cybercrime - CETS No. 185. Viitattu 26.1.2017.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c5b>
- Euroopan neuvosto. 2005. Organized crime situation report 2005 - Focus on the threat of economic crime. Council of Europe. Viitattu 14.2.2017.
<http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/organisedcrime/Report2005E.pdf>
- Esitutkintalaki (805/2011). Viitattu 16.1.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=esitutkintalaki>
- Greijer, S. & Doek, J. 2016. Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse. Viitattu 25.1.2017. <https://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Appropriate-terminology>
- Hallituksen esitys. 2004. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laiksi, HE 34/2004 vp. Viitattu 24.1.2017.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_34+2004.pdf
- Hashlaskin. Viitattu 23.1.2017. <http://www.fileformat.info/tool/hash.htm>
- Heikkilä, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Viitattu 6.12.2016.
<http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Luentomuistiinpanot. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä. Viitattu 5.12.2016.
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf
- Himberg, K. 2002. Tekninen rikostutkinta - Johdatus forensiseen tieteeseen. Viitattu 23.1.2017.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87212/Oppikirjoja9_Himberg_web.pdf?sequence=1
- Internet Watch Foundation. 2005. Record breaking 6 months for Internet Watch Foundation press release (25.7.2005). Viitattu 14.2.2017. <http://www.iwf.org.uk/media/news.134.htm>
- Internet Watch Foundation. 2015. Annual report 2015. Viitattu 14.2.2017.
https://www.iwf.org.uk/sites/default/files/inline-files/IWF%202015%20Annual%20Report%20Final%20for%20web_1.pdf
- Interpol 2017. Access-blocking. Viitattu 25.1.2017. <https://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Access-blocking/>

Interpol. 2017. Crimes against children. Viitattu 25.1.2017. <https://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Crimes-against-children>

Interpol. 2017. Interpol network identifies 10,000 child sexual abuse victims. Viitattu 25.1.2017. <https://www.interpol.int/News-and-media/News/2017/N2017-001>

Interpol. 2017. Victim identification. Viitattu 25.1.2017. <https://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Victim-identification>

Korkein hallinto-oikeus. 2013. KHO:2013:136. Viitattu 24.1.2017. <http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1377668967794.html>

Korkein oikeus. 2010. KKO:2010:32 Menettämisseuraamus - Rikoksentekeväliseen menettäminen. Viitattu 23.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2010/20100032?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=KKO%202010%3A32>

Lakivaliokunta. 2010. Lakivaliokunnan mietintö LaVM 43/2010 vp. Viitattu 1.2.2017. <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=lavm+43/2010>

Mitchell, K. & Jones, L. 2013. Internet-facilitated commercial sexual exploitation of children. University of New Hampshire. Viitattu 26.1.2017. http://www.unh.edu/ccrc/pdf/Final_IFCSEC_Bulletin_Nov_2013_CV262.pdf

Moore, T., Clayton, R. & Anderson R. 2009. The Economics of Online Crime. Journal of Economic Perspectives. Viitattu 24.1.2017. <http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.23.3.3>

New South Wales Consolidated Acts - Crimes Act 1900. Viitattu 23.1.2017. http://www.austlii.edu.au/au/legis/nsw/consol_act/ca190082/s91fb.html

Norjan rikoslaki. Penal code Norway. Viitattu 24.1.2017. http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/NOR_penal_code.pdf

Oxford dictionaries. Viitattu 24.1.2017. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/forensic>

Ruotsin rikoslaki. Penal code Sweden. Viitattu 24.1.2017. http://www.opbw.org/nat_imp/leg_reg/sweden/Penalcode.pdf

Pakkokeinolaki (806/2011). Viitattu 16.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=pakkokeinolaki>

Piraattipuolue. 2009. Lausunto - Lapsipornografian torjuminen. Viitattu 25.1.2017. https://arkisto.piraattipuolue.fi/lausunnot/2009/lapsipornografian_torjuminen.pdf

Poliisi. 2017. Lapsipornografiasivuille pääsyn estäminen. Viitattu 25.1.2017. https://www.poliisi.fi/rikokset/rikosilmioita/lapsipornografiasivuille_paasyn_estaminen

Poliisi. Tietoa poliisista - Paikallispoliisi. Viitattu 4.3.2017. https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/organisaatio/paikallispoliisi

Poliisilaki (872/2011). Viitattu 20.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=poliisilaki>

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 17.1.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Saksan rikoslaki. Criminal code Germany. Viitattu 24.1.2017. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf

Schollmeier, R. 2002. IEEE Computer Society - A Definition of Peer-to-Peer Networking for the Classification of Peer-to-Peer Architectures and Applications. Viitattu 3.3.2017. <https://www.computer.org/csdl/proceedings/p2p/2001/1503/00/15030101.pdf>

Suomen perustuslaki (731/1999). Viitattu 24.1.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=suomen%20perustuslaki>

Supreme Court of Arizona. 2006. State v. Berger - No. CR-05-0101-PR. Viitattu 17.1.2017.

<https://caselaw.findlaw.com/az-supreme-court/1058119.html>

Tanskan rikoslaki. Criminal code Denmark. Viitattu 24.1.2017.

https://www.unodc.org/tldb/pdf/Denmark_Criminal_Code_2005.pdf

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi. Viitattu 5.12.2016. <http://hanna.vilkkä.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

Waldfogel, J. 2011. Artikkel. Is the Sky Falling? The quality of new recorded music since Napster. Viitattu 4.3.2017. <http://voxeu.org/article/was-napster-day-music-died>

Julkaisemattomat lähteet

A. 2017. Entisen IT-rikostutkijan haastattelu 28.3.2017. Itä-Uudenmaan poliisilaitos. Vantaa.

Levonen, M. 2017. Rikosylikonstaapelin haastattelu 20.3.2017. Lounais-Suomen poliisilaitos. Vantaa.

Poliisihallinnon tilastointirekisteri PolStat. Poliisihenkilöstön lukumäärä ajalta 2000–2017. Viitattu 20.3.2017.

Poliisihallinnon tilastointirekisteri PolStat. Rikostilastot valituista rikosnimikkeistä 1999–2016 ajalta. Viitattu 17.1.2017.

Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tutkintailmoitustietokanta Rikitrip. Viitattu 2.3.2017.

Veijalainen, M. 2017. Vanhemman rikoskonstaapelin haastattelu 21.3.2017. Keskusrikospoliisi. Vantaa.

Kuviot

Kuvio 1: Kolmen rikosnimikkeen tilastot (PolStat 2017)	25
Kuvio 2: Estotiedote sivustoon joka on estolistalla	28
Kuvio 3: Interpolin uhrin tunnistus yksinkertaistettuna (Interpol 2017).....	42
Kuvio 4: eMulen yhteysasetusten oletusarvot	45
Kuvio 5: eMulen muutetut yhteysasetusten arvot	46
Kuvio 6: Vuokaavio CAM-rikostutkinnan ensitoimista.	59
Kuvio 7: Vuokaavio kopioidun laitteen materiaalin selailusta	60

Taulukot

Taulukko 1: Hash-arvo 1 (Hash-laskin)	13
Taulukko 2: Hash-arvo 2 (Hash-laskin)	13
Taulukko 3: Ruotsin rangaistusasteikko CAM-rikoksissa (Penal code Sweden 2017, 70)	35
Taulukko 4: Norjan rangaistusasteikko CAM-rikoksissa (Penal code Norway 2017, 59)	35
Taulukko 5: Tanskan rangaistusasteikko CAM-rikoksissa (Criminal code Denmark 2017, 62)	36
Taulukko 6: Saksan rangaistusasteikko CAM-rikoksissa (Criminal code Germany 2017, 93–94)	36
Taulukko 7: Poliisin henkilöstömäärän kehitys vuosina 2000-2007 (Polstat 2017)	41
Taulukko 8: Poliisin henkilöstömäärän kehitys vuosina 2007-2017 (Polstat 2017)	41
Taulukko 9: Tutkijoiden kyselyyn vastanneiden virkapaikan jakautuminen	63
Taulukko 10: Tutkinnanjohtajien kyselyyn vastanneiden virkapaikan jakautuminen	64

Liitteet

Liite 1: Suomen rikoslain (39/1889) rikosnimikkeiden tunnusmerkistö CAM-rikoksissa	76
Liite 2: Child Abuse Material -tutkinnan kysely rikostutkijoille (Webropol)	81
Liite 3: Child Abuse Material -tutkinnan kysely tutkinnanjohtajille	105
Liite 4: Rikosylikonstaapeli Marko Levosen 20.3.2017 haastattelu.....	113
Liite 5: Poliisin henkilöstön lukumäärä poliisilaitoskohtaisesti 2010–2017.....	115
Liite 6: Vanhempi rikoskonstaapeli Mikko Veijalaisen 21.3.2017 haastattelu	116

Liite 1: Suomen rikoslain (39/1889) rikosnimikkeiden tunnusmerkistö CAM-rikoksissa

RL 17:18 § (9.7.2004/650): Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen

Joka valmistaa, pitää kaupan tai vuokrattavana taikka muulla tavoin tarjoaa tai asettaa saataville, pitää saatavilla, vie maasta, tuo maahan tai Suomen kautta muuhun maahan taikka muuten levittää kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti todellisuus pohjaisesti tai todenmukaisesti esitetään

1) lasta,

2) väkivaltaa tai

3) eläimeen sekaantumista,

on tuomittava sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

[\(20.5.2011/540\)](#)

Yritys on rangaistava.

Mitä 17 §:n 2 momentissa säädetään, koskee myös tässä pykälässä tarkoitettua kuvaa tai kuvatallennetta.

Lapsena pidetään kahdeksatoista vuotta nuorempaa henkilöä sekä henkilöä, jonka ikää ei voida selvittää mutta jonka on perusteltua syytä olettaa olevan kahdeksatoista vuotta nuorempi. Kuva tai kuvatallenne on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla todellisuus pohjainen, jos se on valmistettu tilanteesta, jossa lapsi on tosiasiallisesti ollut sukupuolisiveellisyttä loukkaavan toiminnan kohteena, ja todenmukainen, jos se erehdyttävästi muistuttaa valokuvaamalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettua kuvaa tai kuvatallennetta tilanteesta, jossa lapsi on sukupuolisiveellisyttä loukkaavan toiminnan kohteena. Todellisuus pohjaisen ja todenmukaisen määritelmiä sovelletaan vastaavasti 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. [\(20.5.2011/540\)](#)

RL 17:18a § (9.7.2004/650): Törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen

Jos sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisessä

1) lapsi on erityisen nuori,

2) kuvassa esitetään myös vakavaa väkivaltaa tai lapsen kohtelua erityisen nöyryyttävästi,

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai

4) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa [\(8.5.2015/564\)](#)

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

RL 17:19 § (20.5.2011/540): Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito

Joka oikeudettomasti pitää hallussaan kuvaa tai kuvatallennetta, jossa 18 §:ssä tarkoitetulla tavalla sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta, on tuomittava sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvanhallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta tuomitaan myös se, joka on maksua vastaan tai muuten sopimalla hankkinut pääsyn 1 momentissa tarkoitettuun kuvaan tai kuvatallenteeseen niin, että se on hänen käytettävissään tietokoneen tai muun teknisen laitteen välityksellä ilman laitteelle tallentumista.

RL 20:1 § (27.6.2014/509): Raiskaus

Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan.

Jos raiskaus huomioon ottaen uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähemmän vakava kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetut teot, rikosentekijä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Samoin tuomitaan se, joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla uhkauksella pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta, jos raiskauksessa on käytetty väkivaltaa.

Yritys on rangaistava.

RL 20:2 § (27.6.2014/509): Törkeä raiskaus

Jos raiskauksessa

1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,

2) rikoksen tekevät useat tai siinä aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä,

3) kohteena on kahdeksatoista vuotta nuorempi lapsi,

4) rikos tehdään erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla tai

5) käytetään ampuma- tai teräasetta tai muuta hengenvaarallista välinettä taikka muuten uhataan vakavalla väkivallalla

ja raiskaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä raiskauksesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

RL 20:6 § (20.5.2011/540): Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa, jos rikos ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka menettelee 1 momentissa tai edellä tässä momentissa tarkoitetulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Yritys on rangaistava.

RL 20:7 § (20.5.2011/540): Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Jos

1) tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa taikka

2) lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä

a) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,

b) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai

c) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi,

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

RL 20:7a § (20.5.2011/540): Rajoitussäännös

Lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tai 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsytydessä ei ole suurta eroa.

RL 20:8a § (25.8.2006/743): Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta

Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, on tuomittava seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

[\(20.5.2011/540\)](#)

Seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta tuomitaan myös se, joka käyttää 1 momentissa tarkoitettuja seksuaalipalveluja, joista toinen on luvannut tai antanut korvauksen.

Yritys on rangaistava.

RL 20:8b § (20.5.2011/540): Lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin

Joka ehdottaa tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa siten, että ehdotuksen sisällöstä tai olosuhteista muuten ilmenee tekijän tarkoituksena olevan 17 luvun 18 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla valmistaa kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti esitetään lasta, taikka kohdistaa lapseen tämän luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitettu rikos, on tuomittava lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tuomitaan myös se, joka houkuttelee kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon 8 a §:ssä tarkoitettulla tavalla taikka esiintymään sukupuolisiveellisyttä loukkaavassa järjestetyssä esityksessä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun rikoksen yritys on rangaistava.

RL 20:8c § (20.5.2011/540): Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen

Joka seuraa järjestettyä esitystä, jossa kahdeksatoista vuotta nuorempi henkilö esiintyy sukupuolisiveellisyttä loukkaavalla tavalla, on tuomittava sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Liite 2: Child Abuse Material -tutkinnan kysely rikostutkijoille (Webropol)

1. Työskentelen:

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Taktisessa rikostutkinnassa	38	70,37%
IT-rikostutkinnassa	16	29,63%

Keskiarvo

1,3

2. Kuuluuko tämän hetkisiin työtehtäviisi tai onko joskus kuulunut CAM rikostutkinta?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	49	90,74%
Ei	5	9,26%

Keskiarvo

1,09

3. Jos vastasit "ei" niin miksi ei kuulu/ole kuulunut (valitse ensimmäinen vaihtoehto jos CAM tutkinta kuuluu työtehtäviisi)?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
CAM tutkinta kuuluu työtehtäviini	46	85,19%
Olen erikseen pyytänyt, että minun ei tarvitse tutkia CAM rikoksia	2	3,7%
CAM tutkinta kuuluu työtehtäviini mutta yksikään CAM juttu ei ole tullut kohdalleni	1	1,85%
CAM tutkinta ei ole koskaan kuulunut työtoimenkuvaani	0	0%
Työskentelen IT-rikostutkinnassa jossa ei varsinaisesti tutkita CAM rikoksia (hyppy kysymykseen 15)	5	9,26%

Keskiarvo

1,44

4. Mitkä seuraavista väkivaltarikostutkinnan alueesta koet epämiellyttävimpänä tutkia?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
Henkirikokset	2	4,08%
CAM rikokset	37	75,51%
Muut seksuaalirikokset	2	4,08%
Jokin muu, mikä...	8	16,33%

Keskiarvo
2,33

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä...	paskajutut lajista riippumatta
Jokin muu, mikä...	"Raiskaukset", eli jutut missä ei ole oikeasti rikosta vaan lähempänä peräntöntä lausumaa.
Jokin muu, mikä...	lapsijuttu kaikenkaikkiaan
Jokin muu, mikä...	en koe mitään epämiellyttävänä
Jokin muu, mikä...	Epäillyt lapsiin kohdistuvat pahoinpitelyt
Jokin muu, mikä...	Ei epämiellyttävä/miellyttävä aspektia
Jokin muu, mikä...	en osaa laittaa yhtä muiden edelle
Jokin muu, mikä...	Ei arvotettavissa

5. Minkä seuraavista väkivaltarikostutkinnan alueesta koet kaikista miellyttävimpänä tutkia?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
Henkirikokset	26	53,06%
CAM rikokset	0	0%
Muut seksuaalirikokset	6	12,24%
Jokin muu, mikä...	17	34,69%

Keskiarvo
2,29

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä...	Pahoinpitelyt
Jokin muu, mikä...	pahoinpitely
Jokin muu, mikä...	Kaikki lapsiin kohdistuvat rikokset
Jokin muu, mikä...	yksinkertaiset pahoinpitelyrikokset
Jokin muu, mikä...	Pahoinpitelyt eri asteisina
Jokin muu, mikä...	pahoinpitelyt
Jokin muu, mikä...	Talous
Jokin muu, mikä...	kysymys on väärin aseteltu. Väkivaltarikokset eivät ole miltään osin miellyttäviä.
Jokin muu, mikä...	En näin äkkiseltään voi sanoa, että väkivaltarikoksissa on mitään sellaista jota voisi kutsua miellyttäväksi... Toki joka jutussa auttaa tieto siitä että pahantekijä voidaan saattaa vastuuseen teke-

Vastausvaihtoehdot	Teksti
	misistään
Jokin muu, mikä...	väkivaltarikokset ylipäättään, varsinkin pimeät rikokset joita pääsee selvittämään
Jokin muu, mikä...	lievä pahoinpitely
Jokin muu, mikä...	kaikkia on kiva tutkia
Jokin muu, mikä...	Ei vakavia seurauksia aiheuttaneet
Jokin muu, mikä...	Ei epämiellyttävä/miellyttävä aspektia
Jokin muu, mikä...	en osaa laittaa yhtä muiden edelle
Jokin muu, mikä...	Ei arvoitettavissa

6. Monta CAM juttua olet arvioltasi tutkinut?

Vastaajien määrä: 49

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Lukumäärä:	0	200	33,24	20	1629	49,88

7. Onko CAM tutkinta keskitetty työpaikallasi jollekin tietylle tutkijalle/tutkijoille?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
Kyllä	34	69,39%
Ei	15	30,61%

Keskiarvo
1,31

8. Kuinka moni tutkija tutkii CAM rikoksia tutkintayksikkösi sisällä?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
0	0	0%
1-2	13	26,53%
3-4	24	48,98%
5-6	6	12,24%
7 tai useampi	6	12,24%

Keskiarvo
3,1

9. Kuinka monta työtuntia (per juttu) sinulla kuluu keskiarvolta CAM aineiston selailuun/luokitteluun?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
1-2 tuntia	5	10,2%
3-4 tuntia	10	20,41%
5-6 tuntia	7	14,29%
7-8 tuntia	9	18,37%
9-10 tuntia	2	4,08%
yli 10 tuntia	12	24,49%
En suorita CAM tutkintaa	4	8,16%

Keskiarvo
3,92

10. Kuinka monta työtuntia sinulla kuluu keskiarvolta koko tutkinnan läpivientiin CAM rikostutkinnassa (kuulustelut, kotietsintä, aineiston selaus, pöytäkirjan kasaus jne.)?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
1-5 tuntia	1	2,04%
6-10 tuntia	3	6,12%
11-15 tuntia	11	22,45%
yli 15 tuntia	31	63,27%
En suorita CAM tutkintaa	3	6,12%

Keskiarvo
3,65

11. Osaatko käyttää itsenäisesti IT-forensiikkatyökaluja CAM rikostutkinnassa?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
Kyllä	12	24,49%
En	20	40,82%
Jonkin verran mutta yleensä tarvitsen niiden käyttöön apua	14	28,57%
En suorita CAM tutkintaa	3	6,12%

Keskiarvo
2,16

12. Oletko saanut erillistä koulutusta CAM rikostutkintaan?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
Kyllä	21	42,86%
Ei	26	53,06%
En suorita CAM tutkintaa	2	4,08%

Keskiarvo
1,61

13. Kuuluuko työtehtäviisi CAM aineiston luokittelu?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
Kyllä	29	59,18%
Ei	17	34,69%
En suorita CAM tutkintaa	3	6,12%
Linjauksen mukaan CAM aineistoa ei luokitella erikseen. Työskentelen (poliisilaitos):	0	0%

Keskiarvo

1,47

14. Suoritatko taktisen rikostutkinnan lisäksi tietoteknistä rikostutkintaa CAM juttuihin liittyen (laitteiston kopiointi sekä tietoteknisen tutkinnan raportointi)?

Vastaajien määrä: 49

	N	Prosentti
Kyllä (hyppy kysymykseen 16)	12	24,49%
Ei (hyppy kysymykseen 16)	35	71,43%
En suorita CAM tutkintaa (hyppy kysymykseen 16)	2	4,08%

Keskiarvo

1,8

15. Kuuluuko työtehtäviisi CAM aineiston luokittelu?

Vastaajien määrä: 5

	N	Prosentti
Kyllä	1	20%
Ei	4	80%
En osallistu CAM tutkintaan	0	0%
Linjauksen mukaan CAM aineistoa ei luokitella erikseen. Työskentelen (poliisilaitos):	0	0%

Keskiarvo

1,8

16. Onko sinulla käytössä tai tarvittaessa saatavilla erillistä opasta, manuaalia tai ohjeistusta, joka auttaa sinua CAM rikostutkinnassa?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	23	42,59%
Ei	27	50%
En suorita CAM tutkintaa	4	7,41%

Keskiarvo

1,65

17. Koetko, että tällainen opas, manuaali tai ohjeistus olisi sinulle hyödyllinen?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	35	64,81%
Ei	3	5,56%
Minulla on manuaali tms. käytössä ja koen sen hyödylliseksi	11	20,37%
Minulla on manuaali tms. käytössä mutta en koe sitä hyödylliseksi	2	3,7%
En suorita CAM tutkintaa	3	5,56%

Keskiarvo

1,8

18. Oletko perheellinen (lapsia)?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	36	66,67%
Ei (hyppy kysymykseen 22)	18	33,33%

Keskiarvo

1,33

19. Onko lasten saanti vaikuttanut CAM rikosten tutkintatyön kuormittavuuteen?

Vastaajien määrä: 36

	N	Prosentti
Kyllä	11	30,56%
Ei	22	61,11%
En osallistu CAM tutkintaan	3	8,33%

Keskiarvo

1,78

20. Oletko lasten saannin myötä pyytänyt erikseen, että sinun ei tarvitse osallistua CAM rikosten tutkintaan?

Vastaajien määrä: 36

	N	Prosentti
Kyllä	2	5,56%
Ei	33	91,67%
En osallistu CAM tutkintaan muusta syystä. Syyni on	1	2,78%

Keskiarvo

1,97

21. Oletko lasten saannin myötä vaihtanut kokonaan työtehtäviäsi, jotta sinun ei tarvitse osallistua CAM rikosten tutkintaan?

Vastaajien määrä: 36

	N	Prosentti
Kyllä	0	0%
Ei	34	94,44%
En osallistu CAM rikosten tutkintaan	2	5,56%

Keskiarvo

2,06

22. Järjestääkö työnantaja työpaikallasi työnohjausta?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	20	37,04%
Ei	29	53,7%
En tiedä, mitä kysymyksellä tarkoitetaan	5	9,26%

Keskiarvo

1,72

23. Kuinka hyvin työantajasi tukee mahdollista työnohjausta?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Hyvin	6	11,11%
Kohtalaisesti	14	25,93%
Huonosti	26	48,15%
En tiedä, mitä kysymyksellä tarkoitetaan	8	14,81%

Keskiarvo

2,67

24. Oletko koskaan saanut työnohjausta?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	27	50%
Ei	21	38,89%
En tiedä, mitä kysymyksellä tarkoitetaan	6	11,11%

Keskiarvo

1,61

25. Oletko koskaan omatoimisesti hakeutunut työnohjaukseen osittain tai täysin CAM rikosten tutkinnasta johtuen?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
--	---	-----------

Kyllä	7	12,96%
Ei	41	75,93%
En osallistu CAM tutkintaan	3	5,56%
En tiedä, mitä kysymyksellä tarkoitetaan	3	5,56%

Keskiarvo

2,04

26. Oletko koskaan jäänyt sairauslomalle täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	2	3,7%
En	51	94,44%
En ole osallistunut CAM rikosten tutkintaan	1	1,85%

Keskiarvo

1,98

27. Kuinka monta päivää viimeisen kahden vuoden sisällä (kokonaisluku)?

Vastaajien määrä: 52

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Vastaus:	0	30	0,67	0	35	4,2

28. Oletko koskaan vaihtanut työtehtäviäsi täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi tai halustasi olla osallistumatta CAM tutkintaan?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	2	3,7%
En	51	94,44%
En ole koskaan osallistunut CAM rikosten tutkintaan	1	1,85%

Keskiarvo

1,98

29. Oletko koskaan harkinnut vaihtavasi työtehtäviäsi täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi tai halustasi olla osallistumatta CAM rikostutkintaan?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	11	20,37%
En	42	77,78%
En ole koskaan osallistunut CAM rikosten tutkintaan	1	1,85%
Olen vaihtanut työtehtäviäni kyseisestä syystä	0	0%

Keskiarvo

1,81

30. Kuinka monta henkilöä tiedät jotka olisivat siirtyneet työtehtävistään kokonaan pois täysin tai osittain CAM tutkinnasta tai CAM:n selailusta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi viimeisen kahden vuoden sisällä?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
0	17	31,48%
1	12	22,22%
2	19	35,19%
3	3	5,56%
4 tai useamman	3	5,56%

Keskiarvo

2,31

31. Oletko tyytyväinen työnantajan tai esimiestason rooliin ja tukeen CAM tutkinnan osalta?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä olen	19	35,19%
En ole	21	38,89%
En osaa sanoa	14	25,93%

Keskiarvo

1,91

32. Mikä on mielipiteesi syyttäjien rooliin/vaatimuksiin CAM tutkinnassa?

Vastaajien määrä: 46

Vastaukset
Syyttäjältä tarvitaan yhteinen valtakunnallinen linjaus tutkintaan liittyviin yksityiskohtiin, mm. luokiteltavien tiedostojen määrään. Pöytäkirja on työkalu syyttäjille.
Meillä yhteistyö syyttäjän kanssa toimii.
Vähän laaja kysymys, mutta: Pitäisin järkevänä, että syyttäjät tekisivät yhtenäisen ohjeen luokiteltavien materiaalien määrän osalta. Ei voi olla niin että toiseen luokitellaan satoja, kun samaan aikaan toiseen riittää noin 30 kappaletta.
en osaa sanoa
Itse olen tutkinut vain muutamia kohtuullisen suppeita CAM-juttuja, mutta laajempia tutkimuksia sivusta seuranneena olen saanut käsityksen siitä, että syyttäjiltä tulee liian jyrkkiä vaatimuksia erityisesti sen suhteen, että kaikki materiaali on luokiteltava.
Syyttäjillä ei tunnu olevan yhtenäistä linjaa tutkinnasta vaatimuksista, eikä minkäänlaista käsitystä työmäärästä mitä tutkinta vaatii. Jotkin syyttäjät ottavat cam-jutut henkilökohtaisemmin, minkä takia vaatimukset tutkinnalle ovat aika kohtuuttomat ja epärealistiset.
Saisivat osallistua enemmän tutkintaa jo alkuvaiheessa.
Syyttäjillä on tietääkseni varsin vaihtelevia linjauksia siitä, mikä on esimerkiksi edustava otos lasta esittävien kuvien osalta.
Syyttäjien rooli erittäin tärkeä.
Liian suuret vaatimukset poliisilla käytössä oleviin resursseihin nähden.
Osa syyttäjistä on paremmin perillä asioista kuin toiset. Joku syyttäjä vaatii, että "jokainen kivi käännetään" jutun tutkinnassa. Joskus tuntuu, että se ei ole tarpeen ja se vain lisää tutkinnan kestoa ja kuormittaa.
Vaativat liikaa.
Olen ollut tyytyväinen syyttäjiin, kun jutut on jaettu kokeneemmille syyttäjille. Kokematto-

<p>mien syyttäjien kanssa työskentely on raskasta ja vaatimukset usein turhia ja kohtuuttomia.</p>
<p>Syyttäjien vaatimuksissa on liian suuria eroja riippuen syyttäjistä ja jutusta. Ymmärrettävää on, että tämänkaltaisissa asioissa väkisinkin eroja tulee, koska salassapitovaatimusten takia asioita ei voida käsitellä avoimesti lähtien tuomioistuinten linjauksista. Tästä haasteesta huolimatta olisi tärkeää saada syyttäjien linjauksia edes jossain määrin yhdenmukaisemmaksi, sillä olisi suuri merkitys resurssien järkevän käytön kannalta.</p>
<p>Yhteiset linjaukset puuttuvat. Valtavasti vaihtelua eri syyttäjien välillä.</p>
<p>syyttäjä voisi rajata hiukan mitä käydään läpi ja mitä ei, kuinka tarkasti yms.</p>
<p>Syyttäjillä pitäisi olla enemmän aikaa juttupalavereihin tarkoituksenmukaisista toimenpiteistä päättämiseksi. Materiaalin luokitteluun/näytön riittävyteen toivoisi "suurempia linjoja", koska sen läpikäyminen edes summittaisen luokittelun tekemiseksi on todella hidasta ja kuormittavaa.</p>
<p>Toivoisin, että cam-materiaalin luokittelussa käytettäisiin otantaa, sillä jos materiaalia on paljon luokiteltavana se vie aivan älyttömästi aikaa sekä tukkii muun tutkinnan koska muut jutut ei liiku tuona aikana.</p>
<p>Välillä tuntuu, että syyttäjillä ei ole hajuakaan siitä miten aikaa vievää työtä luokittelu on.</p>
<p>Syyttäjillä välillä kohtuuttomia vaatimuksia rasittavuuden ja oleellisuuden kannalta. Asioiden järkevöittäminen varsinkin tapauksissa joissa on näyttöä levittämistä olisi järkevää (hallussapitoon käytetään liikaa resursseja usein).</p>
<p>Rooli on merkityksellinen, koska asia on sellainen, että se mielestäni vaatii kokonaisuuden hahmottamista alusta asti, sekä tietoa siitä, että mistä ns. puhutaan. Vaatimukset eivät ole olleet erityisen kohtuuttomia tms.</p>
<p>On hyvä että syyttäjä on nimetty ja mukana tutkinnassa jo esitutkintavaiheessa, näin hänen vaatimuksensa tulevat otetuksi huomioon jo ennen kuin juttu siirtyy syyttäjälle.</p>
<p>Voisi olla selkeämpi.</p>
<p>Se on aika hyvä. Jos jutussa on vaikka 115 000 kuvaa, niitä kaikkia ei tarvitse erikseen luokitella, vaan sellaiset suunnilleen paikkaansapitävät %-lukemat kuvista riittävät.</p>
<p>Mielestäni täällä syyttäjä pyytää turhan tarkkaa tutkintaa ja materiaalin lävitsekäyntiä. Pitäisi mielestäni siirtyä materiaalin käsittelyssä otantaan eikä koko materiaalin lävitsekäyntiin ja luokitteluun.</p>
<p>Kokemukseni on vähäinen. Vaatimukset ovat olleet hyvin kohtuullisia.</p>
<p>Syyttäjän rooli vaihtelee suuresti syyttäjistä riippuen.</p>
<p>Aika ajoin syyttäjät vaativat mahdollisia listauksia kuvista jne. Ei oikein tunnu mielekkäältä kymmenien tuhansien kuvien kopiointi pöytäkirjoihin.. tai edes läpikäynti , pitäisi riittää otannat ja lukumäärät suunnilleen. Kuitenkin tuomiollisesti ovat niin pieniä juttuja , verrattuna siihen henkiseen kuormitukseen jonka aiheuttavat.</p>

Syyttäjät osallistuvat hyvin tutkintaan.
Syyttäjän rooli tutkinnassa on merkittävä. Lahdessa olemme onnistuneet luomaan, yhdessä syyttäjien kanssa, toimintamallin, jolla työn kuormitusta on saatu vähennettyä ja lopputulokseksi on saatu toimiva työkalu (tietoteknisen tutkinnan pöytäkirja) syyttäjille saliin...
Osa syyttäjistä osaa rajata jutun tutkinnan oleelliseen, toiset taas tarttuvat kaikkiin yksityiskohtiinkin mikä rasittaa tutkijaa kokonaiskuvan osalta tarpeettomasti.
Pitäisi löytyä yhteinen linja luokitteluun ja joku raja siihen, että mitä luokitellaan. Tuomiot ovat kuitenkin suhteellisen pieniä jolloin turha laittaa työaikaa luokitteluun jos/kun vähempikin riittää.
-
Selkeät linjaukset oltava jutuissa
Joskus olen törmännyt siihen että syyttäjä pyytää merkitsemään videosta sen kohdan missä luokka 3 täyttyy. Näitä merkintöjä ei ole kuitenkaan tehty.
Syyttäjillä tulisi olla selkeä yhtenäinen linja materiaalin läpikäymiseen tutkinnassa.
Syyttäjien vaatimukset luokittelujen suhteen ovat monesti epärealistiseksi. Ovat esim. pyytäneet määrittelemään luokitteluissa missä tarkassa ajankohdassa jotain videota CAM:ia esiintyy. Mikäpä siinä jos olisi vain yksi video, mutta materiaalia on yleensä tuhansia tai kymmeniä tuhansia kuvia/videoita.
Syyttäjät pyytävät kohtuuttomia, esim. luokiteltaessa pitäisi laittaa tallenteesta kohta missä olen katsonut tallenteen kuuluvan luokkaan 3. Mielestäni kokoa tallenne on silloin alusta loppuun asti törkeitä luokkaa jos sellainen jossain vaiheessa sieltä tulee esiin.
Syyttäjät pääsääntöisesti linjaavat, että kaikki jutun Cam kuvat on käytävät läpi ja luokiteltava. Tämä tuntuu yksittäisestä tutkijasta turhauttavalta ja kuormittavalta---tulevaisuudessa voi tulla ongelmia. Keski- Euroopassa riittää esim 10 kuvaa 3-luokkaa tai 1-luokkaa löydökseksi eikä tutkija kuormitu näin ollen Cam kuvista niin paljon.
Toivottavasti tähän saataisiin muutosta ja Cam kuvia ei jouduttaisi selaamaan niin paljon tutkijoiden toimesta. Kenellekään ei ole tervettä katsoa kuvia huomattavia määriä, kun näitä poliisin selaamia kuvia ei kuitenkaan katsota oikeudessa niin miksi esitutkinnassa kuormitetaan yksittäisen poliisin henkistä kuormaa turhaan.
Ei löydy tarpeeksi osaamista, osalla ei löydy oikeastaan ollenkaan.
Syyttäjänä pitäisi aina olla CAM-tutkintaan erikoistunut syyttäjä.
Syyttäjien kanssa on pidetty palavereja ja ollaan tiiviissä yhteistyössä jo tutkinnan aikana. Linjaukset ovat samat ja yhteistyö puolin ja toisin erittäin sujuvaa ja tasapuolista.
Vaihtelee, koska syyttäjien kokemus asiasta hyvin erilainen. Kokeneet syyttäjät suoriutuvat yleensä hyvin ja nämä jutut heille pääsääntöisesti myös ohjautuvat.
Pitäisi olla selkeät ohjeet paljonko materiaalista katsotaan ja luokitellaan.

Syyttäjien kanta on kiristynyt vuosien varrella. Nykyään syyttäjät ovat jo esitutkinnan aikana mukana yhteistyössä ja se toisaalta helpottaa asiaa.
Yhdessä VKSV:n kanssa koulutan syyttäjiä CAM-syyttämiseen ja ko. rikoslajin erikoispiirteisiin.
Syyttäjien kanssa yhteistyö toimii hyvin. Mitä enemmän heillä on tietoa (teknistä) seikoista ja siitä, mitä todistusaineiston esille saaminen ja luokittelu vaatii, sitä paremmin tutkinta sujuu.

33. Minkä koet suurimmaksi puutteeksi tai ongelmaksi liittyen CAM rikostutkintaan?

Vastaajien määrä: 45

Vastaukset
Tapausten tutkinta ei ole miellyttävä tehtävä. Tästä syystä tutkinnat venuvat ja usein perintöjä siirtyvät toisille.
Suorittavien henkilöiden vaihtuessa kokomusta ei kerry ja asiat opiskellaan uudelleen ja uudelleen.
Tähän kun yhdistää syyttäjien hyvin vaihtelevat linjaukset on sotku valmis.
Ei ole kunnolla aikaa keskittyä kyseisiin juttuihin. Aivan liikaa muita, isojakin juttuja, esim. omaisuusrikoksia. Liian suuri työpaine. Ei aikaa perehtyä/kouluttautua oma-aloitteisesti CAM-juttuihin.
Suurin puute on luokitteluohjeistuksen yhtenäisyyden puute. Jutut ovat hyvin samanlaisia, mutta luokittelun tarve vaihtelee suuresti.
Esimiesten tuen puutteen. Kyseinen tutkinta on hyvin aikaa vievää ja raskasta, eivätkä esimiehet ymmärrä sitä.
Syyttäjien järjen puute sekä ICT-yksikön hitaus raporttien kirjoittamisessa. Perusjutuissa raporttia pitää odottaa ainakin pari kuukautta, eli käytännössä takavarikot menevät esitutkinnan aikana järjestään vanhaksi.
Esimiesten tuen ja kyseisen tutkinnan arvostamisen.
Manuaalisen työn määrä, kun esim. Project VIC:n tai Photo-DNA:n mahdollisuuksia ei ole hyödynnetty.
Koulutus
Osaamattomuus ohjelmien käytössä, liian vähäiset resurssit (=työn pakkotahtisuus)
Uusille tutkijoille pitäisi järjestää kunnan työnohjausta. Monet tutkijat eivät halua tai uskalla tutkia näitä juttuja, koska eivät tiedä mitä pitää tehdä, ja ovat huomanneet, että ne ovat isotöisiä.
Syyttäjien linjojen erilaisuuden.

Työnohjauksen puutteen. Lisäksi koulutuksia pitäisi olla enemmän.
Huolimatta siitä, että tällaisen materiaalin läpikäynti ja luokittelu on hyvin suurelle osalle ihmisiä inhottavin kuviteltavissa oleva asia, itselleni yhtä suuren vastenmielisyyden näihin juttuihin aiheuttaa niiden prosessin hankaluus ja erittäin huono kustannustehokkuus. Työmäärään nähden CAM -jutuista määrättävät tuomiot, ja koko rikosprosessin merkitys mahdollisesti ennaltaestävänä tekijänä, ovat ilmeisen olemattomia verrattuna lähes mihin tahansa muuhun rikoslajiin.
Järjettömän kova työ suhteessa rikoksen vakavuuteen (rangaistuksiin)
tutkinnan yksinäisyyden. Jokainen juttu, pienikin, vaatisi tiimin ympärilleen ja sitä on harvoin saatavilla. Lisäksi juttuja tulee (onneksi) aika harvakseltaan, joten tietynlainen rutiini puuttuu ainakin vielä itseltä. tämän vuoksi tiimin tuki olisi tärkeää.
Kokemattomuus/osaamattomuus/aikataulujen yhteensovittamisasiat sekä syyttäjä- että poliisipuolella (tj/t/it-t). "Saman kielen" puhuminen eri ihmisten (em. viranomaisten) kesken.
Yleensäkin seksi- ja lapsitutkintaa vaikeuttaa se, että It-tutkinta ja tekniikka on pääpoliisi- asemalla. Etäkoneet eivät toimi niin hyvin, että luokittelu olisi nopeaa ja tehokasta joten tutkijan on käytännössä aina mentävä pääpoliisiasemalle tutustumaan materiaaliin.
En koe varsinaisia puutteita. Asiaa voidaan kehittää monella tapaa mielestäni. Varsinkin luokittelun osalta.
Tutkinnan "häätisyys", mutta katson, että se on laajempi ongelma ja koskee useaa osaluuetta.
Tietoteknisen osaamisen puutteet. Puutteet tiedoissa siltä osin, että mitä tietoa ja mistä kautta on saatavissa liittyen esimerkiksi someen kuten Facebook, WhatsApp jne.. Kuinka voin käydä esim Facebookissa tsekkailemassa tietoja, kun ei ole sellaisia tunnuksia millä siellä työtehtävissä voi käydä. Ketään pomoja ei tunnu kiinnostavan tämä tutkinta ja sen ongelmat tai työntekijöiden jaksaminen.
-
Oma henkinen kestävyys.
Laitoksessa juttuja jaetaan tutkivassa yksikössä kaikille ja heillä ei ole kokemusta eikä osaamista tai halua tutkia ko. juttuja.
Automaatiotyökalujen puute.
Juttujen kasautuminen tietyille henkilöille. Ajan puute juttujen tutkinnassa (hoidettavana myös paljon muita juttuja).
Joku automaatti pitäisi keksiä jolla kuvia voisi käydä lävitse, ilman sitä tuntikausien tuijottamista. Jotainhan järjestelmiä on jo käytössä, mutta edelleen aika käsityötä.
Liian vähän työntekijöitä lapsijuttujen määrään verraten.
-

Yleensä siinä pystytään paikallisesti raapaisemaan vain jäävuoren huippua, kansainvälinen yhteistyö.
Luokittelun automatisointi (kuvapankki KRP:n kasaamana hash-arvoilla, ei tarvitsisi samaa kuvaa luokitella kymmeniä kertoja, kerta riittäisi).
Edunvalvojan saamisen
-
Materiaalin luokittelu ja läpikäyminen on hyvin työlästä.
Työvälineet ja ohjeistuksen puuttuminen.
Sen ettei internetistä ladattujen kuvien valmistajia yleensä saada vastuuseen.
IT-tutkijana joudun itse käymään läpi kaiken sen materiaalin mitä epäiltyjen päätelaitteista löytyy, joten CAM:in lisäksi joutuu väkiseläkin näkemään kaikenlaista muutakin materiaalia joka "ei niin itsellä sytytä". SSBBW (Super sized big beautiful women), "mummoporno", gayporno, eläimiin sekaantumiset, pissa- ja kakkaporno, anime/piirretty porno, "lonkeroporno" jne jne...
Työnohjaaminen ja työntekijöistä huolehtiminen
IT-tutkinta auttaa kyllä perustutkijaa työssään hyvin paljon, mutta laitteiden toimimattomuus välillä on turhauttavaa tai monimutkaisuus. Lisäksi edellisessä kohdassa tuomani epäkohta yksittäisen poliisin kuormittavuudesta Cam-kuvien luokittelussa kaikki kuvat katsottava kun niitä ei kuitenkaan katsota oikeudessa eikä määrällä tulisi olla tuomioon niin suurta merkitystä vaan sillä mitä luokkaa on hallussa tai on jakanut niin olisi riittävä tuomioon. Näin toimitaan Euroopassa eikä yksittäinen tutkija tai IT-tutkija joudu niin suuren henkisen haitan kohteeksi.
Välineistön puuttuminen
Organisaatiossa ei ole koulutusohjelmaa CAM-tutkintaan, eikä yhteistä käytäntöä työssäjaksamisen varmistamiselle.
Oma osaamiseni IT-puolen ymmärryksessä ja esim. koneiden käytössä. Yksin tutkiminen ja näiden asioiden kanssa eläminen/työskentely. Koulutuksen vähyyys.
Työantaja ei ole ollut kiinnostunut järjestämään työnohjausta tai mitään muutakaan selviytymiskoulutusta CAM-tutkijoille, vaan asia on jätetty tutkijoille itselleen.
Kuvien katsominen on työlästä ja vie paljon aikaa.
Kuvamateriaalien läpikäyminen ja luokittelu sekä viestin läpikäyminen.
Tutkinta ja tämän alan osaaminen hajallaan, ei ole keskittynyt MITENKÄÄN. On noloa, ettei meillä ole samaan tapaan CAM-tutkinnan "erikoisporukkaa", kuten esim. Lama-deski, mopedeski, Rape-tutkinta jne... Edellyttää tiedustelun, taktisen tutkinnan ja IT-tekniikan puolen saumatonta yhteistyötä.
CAM-tutkinta on erikoisosaamista vaativaa tutkintaa, ja tätä pitäisi tukea enemmän kuin nyt.

34. Kerro avoimesti tuntemuksesi liittyen CAM rikostutkintaan?

Vastaajien määrä: 44

Vastaukset
<p>Tarvitaan selkeä priorisointi.</p> <p>Hallussapidossa, jotka yleensä sakkojuttuja, tulee esim. luokiteltavien tiedostojen määrää rajata kunnolla.</p> <p>Levityksessä, tutkintaan tulisi käyttää enemmän aikaa ja panostaa kunnolla tapauksiin joissa kyseessä hyväksikäyttö/materiaalin tuottaminen.</p>
<p>Yksi poliisin tärkeimmistä tehtävistä, koska kohteena lapset. Tutkinta pitäisi ehdottomasti priorisoida ja kaikkien lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkintaan (myös pahoinpitelyt ym.) pitäisi järjestää riittävästi aikaa ja väkeä tutkimaan. Johdon pitäisi rohkeasti linjata resursien suuntaamista tärkeisiin rikoksiin esim. pienten omaisuusrikosten sijaan.</p>
<p>Jutut ovat hallussapidon osalta kuulemma sakkojuttuja. Miksi käytetään paljon työaikaa asiaan, josta seuraa vain sakkoa?</p> <p>Jutut ovat kuulemma levittämisenkin osalta suurimmaksi osaksi sakkojuttuja. Miksi näihinkään käytetään paljon työaikaa?</p> <p>Miksi levittämisjutussa, jossa levitettyä materiaalia on huomattava määrä luokitellaan hallussapidon osalta erikseen vaikka levitettyä materiaalia on tarpeeksi?</p> <p>Missä on meidän CAM-vertailutietokanta ja miksi meitä ei ole pyydetty toimittamaan meillä tutkinnassa olevien juttujen tietoja tuohon tietokantaan?</p>
<p>CAM-materiaali on aika puuduttavaa, mikä aiheuttaa kyllä kumulatiivista stressiä ja vaikuttaa myös koti-elämään. Kuvia ei voi katsoa montaa tuntia putkeen eikä näiden juttujen hoitaminen ole millään tavalla palkitsevaa. CAM-juttujen hoitamisessa on kyllä kehittämistä että juttujen virtaus saadaan toimivaksi.</p>
<p>On vaativaa tutkintaa ja pitäisi näkyä palkassa myös.</p>
<p>Työtä pitäisi automatisoida enemmän ja hankkia valtakunnallisia linjauksia, miten juttuja tulisi tutkia.</p> <p>Jos tämä sattuu olemaan kyselyn viimeinen tekstikenttä, niin täten ilmoitan että esimerkiksi sana "CAM-rikostutkinta" on yhdyssana. Ei sillä, että asialla olisi suurta merkitystä, mutta pilkunviilaajaa häiritsee niin että kahvi meinaa tulla nenästä :-D Hyvää duunia joka tapauksessa!</p>
<p>Siinä se menee missä muukin tutkinta. Seksuaalirikoksen kiinni ja tuomiolle saaminen on kuitenkin omalta osaltaan erittäin palkitsevaa.</p>
<p>Henkilökohtaisesti olen jo aikoja sitten ilmoittanut, että en enää jaksa tutkia näitä juttuja, koska olen ollut täysin uupunut niihin. En ole varma onko tämä asia otettu tosissaan. Itse pi-</p>

<p>tää aina pitää omia puoliaan, kun eivät kaikki esimiehet ymmärrä mitä työuupumus tarkoittaa. Palkkaus tulisi olla parempi niillä, jotka näitä pääsääntöisesti tutkivat.</p>
<p>Yksikertaisista jutuista tehdään erittäin työllistäviä liiallisella kuvien/videoiden luokittelulla. Mikäli koneelta löytyy 3 luokan materiaalia enemmän kuin yksi tai kaksi kuvaa/videoa, voitane sanoa että tuomio tulee. Se että luokitellaanko kuvista/videoista 50kpl vai 5000kpl ei käsitykseni mukaan vaikuta rangaistukseen ainakaan siinä määrin, että se olisi tämän vaivan arvoista.</p>
<p>Vanhempainvapailta paluun jälkeen olen kertonut, etten tutki lapsijuttuja enää niin mielelläni. Olen kuitenkin hoitanut niitä edelleen, koska se kuuluu yksikössämme lähes kaikille tutkijoille.</p> <p>Koen, että varsinkin oikein raskaiden lapsijuttujen jälkeen, tarvitsisin jonkun kenen kanssa käydä asiaa läpi ja vähän purkaa. Nyt mietin näitä asioita usein vielä jälkeen päin itsekseni. Yksikössä kulttuuri on myös sellainen, aivan syystä, ettei tällaisista jutuista puhuta kaikkien kanssa, tämä edesauttaa sitä, että kuormituksen kanssa jää yksin.</p>
<p>Kts. yllä.</p> <p>Kaiken kaikkiaan väkivaltarikoksissa, erityisesti lapsiin kohdistuvissa rikoksissa, ja erityisesti niihin liittyvien kuva- ja äänitallenteiden käsittelyssä, tulisi nykyistä paremmin huomioida juttujen ja niiden sisältämän materiaalin kuormittavuus. Kova selvittämisenintressi ja juttujen laatu kokonaisuudessaan paineistaa jo itsessään tutkijaa riittävästi, määrällinen paine tähän lisäksi on kohtuuton lisätekijä. Työntajan velvollisuus olisi huomioida työntekijän jaksamista siten, että näiden juttujen parissa työskenteleville kasattaisiin nykyistä vähemmän määrällistä juttupainetta. On myös työnantajan kannalta huonoa taktiikkaa polttaa osaavia ihmisiä loppuun ja saada sillä tutkijat vaihtamaan toisentyypisiin hommiin.</p>
<p>Jos videomateriaalia joutuu katselemaan äänet päällä (esim. iän tai pakottamisen arvioimiseksi), on se todella kuormittavaa.</p> <p>Puutuminen cam:in katseluun....</p>
<p>Pitemmän päälle hyvin "ällöttävää" tutkintaa. Caset jääneet pitemmäksi aikaa pyörimään mieleen kuin mikään muu.</p>
<p>En tutkisi ensimmäistäkään, jos voisin ihan itse valita ajattelematta työkavereitani. Ryhmästämmä jokainen yrittää niitä hoitaa, jotta kuorma jakaantuisi tasaisemmin, eikä CAM-juttua osuisi niin usein samalle tutkijalle.</p> <p>Todella harmillista, ettei poliisiorganisaatiossa ole hoidettu työhönuusasiaa keskitetysti kuntoon - kun poliisilaitostasolla se ei tunnu etenevän - vaikka CAM-juttuja ja muita lapsiin kohdistuvia seksuaali- ja väkivaltarikosasioita on jo vuosia tutkittu ja niiden kuormittavuus on tosiasia.</p>
<p>Asioiden sujuvuuden kannalta olisi tehokkaampaa keskittää lapsitutkinta pääpoliisiasemalle ja ryhmässä olisi vastuututkijat eri maakuntiin.</p>

Asia ei herätä minussa mitään erityisiä tuntemuksia.
Olen pääasiassa tutkinut jakamis/hallussapitojuttuja. Materiaali on joskus vaikuttanut, mutta se (työnteko) on ajan saatossa kehittynyt siten, että se on vain osa työtä.
Ahdistaa pelkkä ajatuskin ja se mitä olen kuullut muiden CAM tutkintaa tekevien tuntemuksista. Surullista kuinka tutkijoiden terveys ja perhe-elämä joutuu koetukselle, koska he niin kovasti yrittävät tehdä parhaansa vaikka pahalta tuntuisikin.
Todella rankkaa työtä, joka vaikuttaa sitä tutkivien henkilöiden elämään sekä työpaikalla että siviilissä. Jonkun pitäisi kiinnostua näiden työntekijöiden jaksamisesta!
Ikävää hommaa, mutta jonkun sekin pitää tehdä. En syvenny kuviin ja videoihin tai katso niitä sen enempää, kunhan vain totean, että ne ovat CAM-materiaalia.
Jonkunhan se on pakko tehdä, mutta hemmetin raskasta touhua. Ja ne pervot saavat liian pienet tuomiot.
Tutkinnassa tulisi painottaa riittävän laajaa tutkintaa ja päästä eroon että jutuissa tehdään kaikki mahdollinen varon vuoksi.
Alussa hätkähdin kyllä jonkin verran. Myöhemmin olen huomannut että kuvat ovat vain kuvia. Videoiden selaaminen saattaa jäädä heikoksi, koska niitä on epämiellyttävää katsoa.
En halua tehdä ainakaan pelkästi ko. tutkintaa.
Ällöttävää , mutta tehtävä on.
Lisää panostusta tutkijoiden jaksamiseen.
-
Raskasta, mutta palkitsevaa jos saa tekijän nalkkiin ja tuomiolle.
Työmäärään nähden tuomiot pieniä, pitäisi järkiperäistää tutkinta ja linjata samalla tavoin koko maassa.
-
.
Mitä tarkkaanottaen tarkoitetaan cam-rikostutkinnall?? Jos olen oikein ymmärtänyt niin: Juttuja siinä missä muutkin. Ei kaikki juttutyypit voi olla suosikkijuttuja mutta silti ne pystyy/voi hoitaa ammattitaitoisesti. Jos mennään kysymään, että mistä jutuista tykkää ja mistä ei, niin vastauksia täytyy tulkita varovaisesti. Yleisestikin lapsiin liittyvät jutut ovat varsin työläitä ja aikaavieviä hoitaa ja arvelisin jo tämän vievän jutut "ei niin kivoja" kategoriaan, ja sitten jos vielä mennään antamaan tilaisuus tunteisiin vetoamalla saada niistä vapautus niin tähän korttiin kyllä joku saattaa tarttua....
Muutama video on palanut kyllä niin verkkokalvoille, että aika-ajoin ne tulee mieleen ja vie

<p>yöunet. Yleisesti ei ymmärretä miten haastavaa tuon työn tekeminen on. Osa materiaalista tuottaa fyysistä pahaa oloa, mutta olen ajatellut että jonkun on sekin työ tehtävä.</p>
<p>Se on työsuojelumielessä haastavaa. Ko. materiaalin selaaminen ja sille altistuminen ei ole terveellistä.</p>
<p>Kysymyksissä käytiin läpi omien lasten saaminen tutkinnan aikana. Omat lapseni olivat pääosin syntyneet jo ennen kuin aloitin nämä hommat. Ei se tee siitä sen helpompaa. Välillä on pelkoja että miten saan pidettyä omat lapset turvassa kaikelta tältä paskalta. Toisaalta pelottaa että teenkö hallaa lapsilleni jos olen liian ylisuojeleva. Kaiken (omasta mielestäni) sairaan materiaalin läpikäyminen on vaikuttanut myös ajoittaiseen haluttomuuteen...</p>
<p>Luokittellessa haluaa pitää oven auki jottei olisi tunne, että olet syvällä suossa materiaalin kanssa jota katsot. Työkaverit kommentoivat vain hyi, ja vetävät oven kiinni, mikä tekee asiasta ahdistavampaa. Keinoja asian purkamiseen pitäisi löytää ja pitää työntekijät työkuuntoisina.</p>
<p>Ei ole koskaan kiva katsoa mitään Cam materiaalia ja on turhauttavaa että yksittäiset tutkijat ja it-tutkijat joutuvat käsittelemään kaikki kuvat luokittelun vuoksi kaikissa luokissa eikä riitä esim 10 kuvan löydökset.</p> <p>Tervettä ei ole pitkässä juoksussa altistuta tällaiselle materiaalille toistuvasta valtavista määriä.</p>
<p>Minusta on mielenkiintoista tutkia Cam- juttuja</p>
<p>Koko ajan kasvava rikostyyppi. Materiaalin määrä kasvaa valtavasti koko ajan ja jokainen juttu vie entistä enemmän aikaa.</p> <p>Organisaatio ei ole pysynyt perässä tässä asiassa, tutkijat on jätetty oman onnensa nojaan kouluttautumisessa ja työssäjaksamisessa.</p>
<p>Olisi erittäin tärkeää ja mielenkiintoista päästä/keretä myöskin analysoimaan cam-materiaalia tarkemmin, tarkoittaa tutkimaan ja kenties selvittämään myöskin kuvissa esiintyvien uhrien alkuperää. Tähän ei vain ole taktisella tutkijalla aikaa. Tiedän että it-tutkinta tätä jo tekee, mutta väittäisin että enemmän yhteistyössä taktisen tutkinnan kanssa voisi tulostakin myös Suomessa tulla aikaan. Molemmilla omat tietonsa ja taitonsa jotka pitäisi voida jakaa ja yhteensovittaa myöskin.</p> <p>Koulutusta ehdottomasti enemmän/säännöllisemmin eikä vain niin että kun olet cam-kurssin käynyt niin koulutus on siinä. Eikä myöskään niin että tehdään manuaaleja manuaalien perään, vaikka ne hyviä onkin mutta niitä on jo tarpeeksi kaikessa muussakin, mutta että ne eivät korvaa aitoa kanssakäymistä ihmisten kouluttamisessa. Esim. järjestettyinä koulutuspäivinä uusiin tuuliin ja tietojen ja taitojen ylläpitoon, merkitys myös tässä työssä motivoitumiseen kuin myös sen takia että vertaistuki olisi siellä saatavilla ja käden ulottuvilla. Saisi tavata ihmisiä jotka "puhuvat samaa kieltä" eli ymmärtävät todellisuudessa työn luonteen --> iso, iso merkitys työssä jaksamiseen!</p>

Kuuluu ryhmän toimenkuvaan ja sitä on tehtävä. En ole kokenut CAM-tutkintaa miellyttävänä tai varsinaisesti "omana" asiana, mutta toisaalta sitä on pystynyt tekemään ilman että se aiheuttaisi hallitsematonta stressiä. Oma suhtautuminen tähän työhön yleensä mukaan lukien CAM -jutut on sellainen että vaikeitakin asioita joutuu tekemään... Jaksamisessa auttaa hyvä ryhmähenki ja mahdollisuus keskustella muiden tutkijoiden kanssa näistäkin asioista.
Työtehtävä siinä missä muutkin työtehtävät. Erityisen tärkeää löytää materiaalista ns. itse kuvatut lapset ja identifioida uhrin.
Tällä hetkellä olen ryhmänjohtajana, enkä tee enää tutkintaa kuin satunnaisesti, joten en kuormitu siten, kun tutkija. Juttuja on nykyään paljon enemmän kuin aiemmin ja koko ajan niitä tulee lisää. Vanhempien välinpitämättömyys, mitä lapset tekevät älykännyköillään ja sitten poliisin pitäisi saada asiat kuntoon.
Koen tekeväni erittäin hyödyllistä työtä.

35. Kuinka pitkään olet virkaurallasi osallistunut CAM tutkintaan?

Vastaaajien määrä: 54

	N	Prosentti
0-1 vuotta	5	9,26%
2-3 vuotta	13	24,07%
4-5 vuotta	11	20,37%
6 vuotta tai enemmän	24	44,44%
En osallistu CAM tutkintaan	1	1,85%

Keskiarvo
3,06

36. Olen opinnäytetyöni ohella laatimassa IT-forensiikan tutkintaopasta taktiselle rikostutkijalle CAM tutkinnassa, jonka tarkoitus on toimia eräänlaisena tarkastustyökaluna huomioitavien asioiden osalta sekä auttaa tutkijaa selviytymään CAM tutkinnasta mahdollisimman tehokkaasti ja itsenäisesti. Koetko, että tällainen tutkintaopas olisi sinulle hyödyllinen?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Kyllä	46	85,19%
Ei	0	0%
En koe sitä itselleni hyödylliseksi mutta koen, että siitä voisi olla hyötyä tuntemalleni kollegalle/kollegoille.	8	14,81%

Keskiarvo

1,3

37. Missä poliisilaitoksessa työskentelet?

Vastaajien määrä: 54

	N	Prosentti
Helsingin poliisilaitoksessa	1	1,85%
Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa	13	24,07%
Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksessa	3	5,56%
Hämeen poliisilaitoksessa	8	14,81%
Kaakkois-Suomen poliisilaitoksessa	5	9,26%
Lounais-Suomen poliisilaitoksessa	2	3,7%
Pohjanmaan poliisilaitoksessa	2	3,7%
Itä-Suomen poliisilaitoksessa	6	11,11%
Oulun poliisilaitoksessa	2	3,7%
Sisä-Suomen poliisilaitoksessa	3	5,56%
Lapin poliisilaitoksessa	4	7,41%
Keskusrikospoliisissa	5	9,26%
Ålands polismyndighet	0	0%

Keskiarvo

5,91

Liite 3: Child Abuse Material -tutkinnan kysely tutkinnanjohtajille

1. Kuuluuko tämän hetken tutkinnanjohtosi alaisuuteen tai onko joskus kuulunut Child Abuse Material (CAM) rikostutkinta?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	16	100%
Ei	0	0%

Keskiarvo
1

2. Järjestetäänkö työpaikallasi työnohjausta?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	8	50%
Ei (hyppy kysymykseen 7)	8	50%
En tiedä, mitä kysymyksellä tarkoitetaan (hyppy kysymykseen 7)	0	0%

Keskiarvo
1,5

3. Kuinka hyvin tutkijoille on informoitu työnohjauksen mahdollisuudesta?

Vastaajien määrä: 8

	N	Prosentti
Hyvin	7	87,5%
Kohtalaisesti	1	12,5%
Huonosti	0	0%

Keskiarvo
1,13

4. Onko tutkintayksikössäsi koskaan järjestetty työhöjhausta?

Vastaaajien määrä: 8

	N	Prosentti
Kyllä	8	100%
Ei	0	0%

Keskiarvo
1

5. Järjestetäänkö työhöjhaus yksilöllisesti vai ryhmissä?

Vastaaajien määrä: 8

	N	Prosentti
Yksilöllisesti	0	0%
Ryhmissä	6	75%
Sikä että	2	25%

Keskiarvo
2,25

6. Kuinka usein työhöjhausta järjestetään tavallisesti esimerkiksi vuositasolla (avoin kysymys)?

Vastaaajien määrä: 6

Vastaukset
1 kerta ja kohderymä on vaihdellut
Tarvittaessa
pari kertaa vuodessa
Tarvittaessa ja viimeisen vuoden aikana 3 kertaa
Kerran vuodessa.
1-4 krt vuodessa

7. Oletko itse koskaan hakeutunut työnohjaukseen tai kääntynyt muun ammattiauttajan puoleen täysin tai osittain CAM rikosten tutkinnasta johtuen?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	0	0%
En	16	100%

Keskiarvo
2

8. Onko kukaan alaisistasi hakeutunut omatoimisesti työnohjaukseen tai kääntynyt muun ammattiauttajan puoleen täysin tai osittain CAM rikosten tutkinnasta johtuen?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	11	68,75%
Ei (hyppy kysymykseen 11)	1	6,25%
En osaa sanoa (hyppy kysymykseen 11)	4	25%

Keskiarvo
1,56

9. Kuinka monta alaistasi on hakeutunut työnohjaukseen tai muun ammattiauttajan puoleen täysin tai osittain CAM rikosten tutkinnasta johtuen (pelkkä lukumäärä)?

Vastaajien määrä: 11

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Henkilöä:	1	3	1,82	2	20	0,75

10. Kuinka monta viimeisen kahden vuoden sisällä (pelkkä lukumäärä)?

Vastaajien määrä: 11

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Henkilöä:	0	3	0,91	1	10	0,94

11. Oletko koskaan jäänyt sairauslomalle täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	0	0%
En ole (hyppy kysymykseen 14)	16	100%

Keskiarvo
2

12. Kuinka monta päivää yhteensä olet ollut sairauslomalla CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi (kokonaisluku)?

Vastaajien määrä: 0

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Päivää:	0	0	0	0	0	0

13. Kuinka monta päivää viimeisen kahden vuoden sisällä?

Vastaajien määrä: 0

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Päivää:	0	0	0	0	0	0

14. Onko alaisistasi kukaan jäänyt sairauslomalle täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	1	6,25%
Ei (hyppy kysymykseen 16)	12	75%
En osaa sanoa (hyppy kysymykseen 16)	3	18,75%

Keskiarvo
2,13

15. Arviolta kuinka monta päivää yhteensä alaisesi ovat olleet sairauslomalla CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi viimeisen kahden vuoden aikana (kokonaisluku)?

Vastaajien määrä: 1

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Päivää:	0	0	0	0	0	0

16. Oletko koskaan vaihtanut työtehtäviäsi täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi tai halustasi olla suorittamatta CAM rikostutkintaa tutkinnanjohtajan asemassa?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	1	6,25%
Ei	15	93,75%

Keskiarvo
1,94

17. Oletko koskaan harkinnut vaihtavasi työtehtäviäsi täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi tai halustasi olla suorittamatta CAM rikostutkintaa tutkinnanjohtajan asemassa?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	2	12,5%
Ei	14	87,5%
Olen vaihtanut työtehtäviä kyseisestä syystä	0	0%

Keskiarvo
1,88

18. Kuinka monta henkilöä tiedät tai tunnet, joka olisi siirtynyt työtehtävistä kokonaan pois täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi (kokonaisluku)?

Vastaajien määrä: 16

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Henkilöä:	0	2	0,56	0	9	0,81

19. Kuinka monta henkilöä tiedät tai tunnet, joka olisi siirtynyt työtehtävistä kokonaan pois täysin tai osittain CAM rikostutkinnasta aiheutuneen henkisen kuormittavuuden vuoksi viimeisen kahden vuoden sisällä (kokonaisluku)?

Vastaajien määrä: 16

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Henkilöä:	0	1	0,25	0	4	0,45

20. Olen opinnäytetyöni ohella laatimassa IT-forensiikan tutkintaopasta taktiselle rikostutkijalle CAM tutkinnassa, jonka tarkoitus on toimia eräänlaisena tarkastustyökaluna huomioitavien asioiden osalta sekä auttaa tutkijaa selviytymään CAM tutkinnasta mahdollisimman tehokkaasti ja itsenäisesti. Koetko, että tällainen tutkintaopas olisi CAM tutkintaa suorittaville alaisillesi hyödyllinen?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Kyllä	12	75%
Ei	1	6,25%
Ei minun alaisilleni mutta tiedän tutkijoita, joille se voisi olla hyödyllinen	3	18,75%
En osaa sanoa	0	0%

Keskiarvo
1,44

21. Vastaa vapaasti mitkä ovat sinun mielestäsi CAM tutkinnan haasteet ja/tai ongelmakohdat. Kerro mielipiteesi CAM tutkinnasta yleisesti sekä ilmaise mahdollisia kehitysideoita, kuinka tutkintaa voisi tehostaa.

Vastaajien määrä: 8

Vastaukset
Mitä tiedostoista on haettava ja miten. Yleisesti ottaen linja, mitä tarpeen hakea. Milloin on syytä epäillä, että on useampia asianomistajia - ellei perusteltua epäiltyä uhreista, kuinka laaja tutkinta suoritetaan ja mikä vaikutus lisäkuvilla tuomioon?
Kohtuuttoman paljon tutkintapyyntöjä joiden taustalla on jokin muu syy (riitaisa ero, huoltajuus- tapaamiskiistat). Kyseisten tutkintapyyntöjen käsittelyyn tulisi luoda erillinen esikäsitteilytoiminto, että perusteettomat tutkintapyyntöt tunnistettaisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta rajallisten resurssien käyttö tehostuisi kaikilla viranomaistahoilla. Haasteellista mutta mahdollista?
Esitutkintayhteistyön syyttäjän kanssa on erittäin tärkeää, jotta tutkinnassa tehdään riittävästi, muttei turhaan kuormituta CAM aineistosta. TJ:n oltava aktiivinen ja tuettava taktista ja IT-tutkijaa.
Kyseessä on etenkin tutkijoille henkisesti erittäin raskas työtehtävä. Esimiesten täytyy olla hereillä asian suhteen jatkuvasti ja keskustella asiasta vaikkei mitään ns. "hälytysmerkkejä" olisikaan ilmassa jaksamisen osalta.
VKSV:n järjestämällä CAM-kurssilla jaetaan ns. kaaviokuva CAM-asioihin. Tämän avulla tutkijalle on saatu jaettua tietoa mitä tehdä ja missä vaiheessa.
Kuvamateriaalin automaattista analysointia tulee kehittää niin, että tutkijoiden altistumista voidaan vähentää niin paljon kuin mahdollista.
Pohan olisi jo vuosia sitten ottaa käyttöön jokin kuvien tunnistamis- / luokitteluohjelmisto, jotta samaa työtä ei tehtäisi aina uudestaan. jutuissa pienet tuomiot erityisesti kun verrataan työmäärään.
Ehdottoman tärkeä olisi saada tämä kuvien/videoiden luokittelu automatisoitua ettei sitä tarvitse kenenkään tehdä ja kuormittaa itseään. Tällaista automatisointia on käsittäakseni Euroopassa. Mietittävä jopo onko luokittelu tarpeen kun se vie paljon työaika mutta tuomiot pieniä.

22. Missä poliisilaitoksessa työskentelet?

Vastaajien määrä: 16

	N	Prosentti
Helsingin poliisilaitoksessa	0	0%
Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa	4	25%
Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksessa	1	6,25%
Hämeen poliisilaitoksessa	1	6,25%
Kaakkois-Suomen poliisilaitoksessa	1	6,25%
Lounais-Suomen poliisilaitoksessa	1	6,25%
Pohjanmaan poliisilaitoksessa	2	12,5%
Itä-Suomen poliisilaitoksessa	6	37,5%
Oulun poliisilaitoksessa	0	0%
Sisä-Suomen poliisilaitoksessa	0	0%
Lapin poliisilaitoksessa	0	0%
Keskusrikospoliisissa	0	0%
Ålands polismyndighet	0	0%

Keskiarvo
5,5

Liite 4: Rikosylikonstaapeli Marko Levosen 20.3.2017 haastattelu

Merkitään: Haastattelu suoritetaan haastattelijan toimesta Vantaan Tikkurilassa. Haastattelu ennen haastateltavalle on kerrottu haastattelun aihe ja käyttötarkoitus. Haastateltavalle on kerrottu, että haastattelussa annettuja tietoja tullaan käyttämään haastattelijan opinnäytetyössä ja opinnäytetyö tulee olemaan kokonaisuudessaan julkinen. Haastateltavaa on pyydetty erikseen mainitsemaan mahdollisista salassa pidettävistä asioista sekä asioista, joita opinnäytetyössä ei tulisi julkisesti julkaista. Seuraavat kysymykset ja vastaukset ovat katsottu olevan julkisesti julkaisemiskelpoista tietoa.

K = Kysymys ja V = Vastaus

K: Kerrotko tarkemmin CAM-työryhmän työn alla olevasta hash-tietokannasta?

V: Tarve on lähtenyt tietoteknisen CAM:n määrän suhteettoman kasvun vuoksi. Tarkoitus on suodattaa ennakkoon suuri osa materiaalista laskettamalla materiaalin hash-arvot. Kun tietokantaan liitetään CAM-materiaali, jonka joku on luokitellut jo aikaisemmin, niin näitä hash arvoja voidaan käyttää ennakkoseulonnassa. Hash-tietokannan toimintaperiaate perustuu kuvien hash-arvojen laskentaan. Jokaisen tietokantaan ajatun CAM-kuvan ja -kuvatallenteen ”digitaalinen sormenjälki” eli hash-arvo lasketaan ja verrataan tietokantaan aikaisemmin syötettyjen kuvien ja kuvatallenteiden hash-arvoon. Jos syötetystä materiaalin hash-arvosta tulee osuma tietokannassa olevan materiaalin kanssa, kyseisen materiaalin luokittelu- ja muut tutkintaan liittyvät oleelliset tiedot ilmoitetaan hash-tietokantaohjelmiston kautta.

Muun muassa Saksassa ja Tanskassa tämänkaltaista tietokantaa on käytetty. Tanskaa on käytetty vertailukohteena Suomeen perustettavan tietokannan osalta koska luokitteluperiaate on Tanskassa lähes identtinen ja heillä on pitkä perinne asian tiimoilla. He eivät vie oikeuteen kuvia joita esimerkiksi Suomessa viedään. He tekevät raportin, että näin ja näin paljon on tunnistettu CAM:ia. Tarkoitus on seuloa valtaosa käsiteltävästä materialista pois ja käsiteltäväksi ja luokiteltavaksi jää ainoastaan niin sanottu uusi materiaali. Näin ollen jää enemmän aikaa käydä uusia materiaalia tarkemmin läpi uhrin ja tekijän tunnistamisessa, joka on pääasia CAM tutkinnassa. EXIF-tiedot ja sarjoitus on myös tulevaisuuden tavoite. On havaittu, että henkinen kuorma, joka aiheutuu CAM-tutkinnasta on valtava. Kuten eräs amerikkalainen kollega eräässä haastattelussa mainitsi, että CAM:n parissa työskentelevän IT-tutkijan sielu tuhoutuu kahdessa vuodessa. Joko silloin on siirryttävä eteenpäin tai keksittävä keinot, jolla räsistusta vähennetään.

K: Kuinka kauan kyseinen työryhmä on työskennellyt asian parissa ja miten työryhmä on perustettu?

V: CAM-työryhmä käynnistettiin Pohan asetuskirjeellä 17.12.2015.

K: Miksi tietokantaa ei ole aikaisemmin toteutunut? Onko jotain ongelmia kohdattu asian tiimoilta?

V: Kukaan ei ole ottanut varsinaista koppia asiasta ja tietokannan ylläpito on raskas työ. Vaikeus on ollut siinä, että Pohalta ei ole saatu kantaa siihen, onko kyse henkilörekisteristä vai ei. Onko hash-arvo sellainen arvo, että ihmisen pystyy jotenkin tunnistamaan sillä. Käsittääkseni asia on edelleen Pohassa päätettävänä.

K: Interpol käyttää International Child Sexual Exploitation (ICSE) tietokantaa, jolla sekä epäilyjä että uhreja tunnistetaan ympäri maailmaa. Miten Suomi liittyy ko. tietokannan käyttöön/hyödyntämiseen?

V: Tietokannan käyttöoikeus on Suomen poliisilaitoksissa ja sinne syötetään materiaalia mutta tietokanta ei anna tietoja hiteistä vaan tietokantaa käytetään uhrin ja tekijän tunnistamiseen. Muun muassa Lounais-Suomen poliisilaitoksessa materiaalia on tietokantaan syötetty. Tämän lisäksi kansainvälisessä rekisterissä muodostuu ongelmaksi lainsäädännölliset erot esimerkiksi suojaikärajan ja alaikäisyyden määrittelyn osalta.

K: Onko tai tuleeko Suomen hash-tietokannalla olemaan yhteys muiden maiden poliisiviranomaisten / Interpolin tietokantaan?

V: Lähtökohta on puhtaasti kansallinen jo lainsäädäntöerojen vuoksi esimerkiksi suojaikärajojen vuoksi.

K: Onko mitään aikatavoitetta asetettu, että saadaan tietokanta käyttöön?

V: Tavoite oli saada tietokanta jo aikaisemmin käyttöön, ottamalla Tanskan tietokanta Suomen tietokannan pohjaksi. Asiaan tietty liittyy prosessuaalisia haasteita mutta Tanskan viranomaisilta on lähtökohtaisesti näytetty vihreää valoa tietokannan käyttöönottamiseen mutta asia on tällä hetkellä Pohan käsissä. Tarkaa käyttöönottopäivämäärää tällä hetkellä ei ole asetettu.

Liite 5: Poliisin henkilöstön lukumäärä poliisilaitoskohtaisesti 2010–2017

Lähde: Poliisin tilastorekisteri Polstat

Poliisi yhteensä

henkilöt keskiarvo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
215 Helsinki	1 386	1 375	1 334	1 298	1 357	1 322	1 343	1 336
806 Itä-Uusimaa	594	592	609	605	664	640	643	625
815 Kaakkois-Suomi	391	390	373	361	384	394	388	377
818 Länsi-Uusimaa	444	441	449	439	448	449	445	467
821 Häme	469	465	444	431	457	449	443	438
833 Sisä-Suomi	829	834	827	817	860	845	850	831
836 Pohjanmaa	487	482	458	452	490	488	495	518
842 Lounais-Suomi	815	818	804	780	813	802	800	782
851 Itä-Suomi	681	686	661	642	676	659	661	663
863 Oulu	550	544	573	560	590	590	584	584
866 Lappi	298	295	289	287	306	311	311	306
Paikallispoliisi	6 944	6 921	6 819	6 671	7 045	6 947	6 963	6 924

15:17:31

Poliisi yhteensä
(pl opiskelijat)

henkilöt keskiarvo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
215 Helsinki	1 313	1 288	1 257	1 254	1 323	1 292	1 308	1 301
806 Itä-Uusimaa	565	551	550	570	641	620	624	607
815 Kaakkois-Suomi	374	367	354	354	375	384	377	366
818 Länsi-Uusimaa	425	412	405	418	430	435	432	448
821 Häme	452	438	416	419	448	440	431	427
833 Sisä-Suomi	797	783	762	786	835	826	827	809
836 Pohjanmaa	469	454	437	439	477	477	482	503
842 Lounais-Suomi	789	768	744	746	791	781	778	760
851 Itä-Suomi	653	641	623	622	661	643	643	646
863 Oulu	525	509	522	531	574	575	567	568
866 Lappi	284	276	269	274	296	303	303	300
Paikallispoliisi	6 646	6 487	6 340	6 412	6 851	6 775	6 773	6 733

15:18:02

Liite 6: Vanhempi rikoskonstaapeli Mikko Veijalaisen 21.3.2017 haastattelu

Merkitään: Haastattelu suoritetaan haastattelijan toimesta Vantaan Tikkurilassa. Haastattelu ennen haastateltavalle on kerrottu haastattelun aihe ja käyttötarkoitus. Haastateltavalle on kerrottu, että haastattelussa annettuja tietoja tullaan käyttämään haastattelijan opinnäytetyössä ja opinnäytetyö tulee olemaan kokonaisuudessaan julkinen. Haastateltavaa on pyydetty erikseen mainitsemaan mahdollisista salassa pidettävistä asioista sekä asioista, joita opinnäytetyössä ei tulisi julkisesti julkaista. Seuraavat kysymykset ja vastaukset ovat katsottu olevan julkisesti julkaisemiskelpoista tietoa.

K = Kysymys ja **V** = Vastaus

K: Kerrotko keskusrikospoliisin internettiedustelun toiminnasta sekä keskusrikospoliisin ylläpitämästä estolistasta?

V: Suomessa käytettävä estolista sisältää avoimen verkon domain-osoitteita joilla on laittona todettua lapsen seksuaalista hyväksikäyttömateriaalia. Listan pohjana käytetään Interpolin tuottamaa IWOL-listaa (Interpol Worst Of List). Lisäksi listassa on suomen poliisin vihjeinä saamia ja tarkastamia sivuja. Lista sisältää tällä hetkellä noin 3500 domain osoitetta. Listan tuottaa KRP:n Internet-tiedustelun CSE-tiimi ja toimittaa sen palveluntarjoajille kerran kuussa.

KRP tekee tiivistä yhteistyötä kansainvälisesti Europolin, Interpolin ja muiden maiden viranomaisten kanssa CAM-materiaalin verkossa liikkumisen estämiseksi ja levittäjien paljastamiseksi. EU:n rahoittamassa EMPACT CSE työryhmässä on Poha:n nimittämänä suomen edustaja KRP:stä.

CAM-materiaalin hallussapito ja varsinkin levitys on rajoja ylittävää rikollisuutta ja kansainvälinen yhteistyö ja verkostoituminen on avainasemassa sen tutkinnassa. KRP:n Internet-tiedustelu on ollut Valtakunnansyyttäjänviraston mukana kehittämässä POLAMK:ssa järjestettävää CAM-kurssia ja seminaaria, sekä aloitti projektin CAM-tietokannan rakentamiseksi.

Internet-tiedustelu tekee paljastavia operaatioita, joissa etsitään suomessa toimivia CAM-materiaalin levittäjiä, sekä osallistuu kansainvälisiin operaatioihin levittäjien paljastamiseksi sekä materiaalin levittämisen estämiseksi. Ennalta estävää toimintaa on estolistan ylläpitäminen sekä sidosryhmäyhteistyökumppaneiden kuten Pelastakaa Lapset ry:n toimintaan osallistuminen. Tällä hetkellä KRP osallistuu EMPACT-operaatioon, jossa jaetaan vertaisverkoissa suuria määriä CAM-materiaaliksi nimettyjä vale- ja varoitustiedostoja liikkeellä olevan mate-

riaalin tason heikentämiseksi, sen löytämisen vaikeuttamiseksi ja lataajien varoittamiseksi laittomasta toiminnastaan.

Interpolissa on Crimes Against Children toimisto, jossa ylläpidetään ICSE-tietokantaa ja tehdään kansainvälistä uhrintunnistusta. ICSE-tietokannan avulla ollaan onnistuttu tunnistamaan jo yli 10 000 uhria ja sitä kautta auttamaan seksuaalisesti hyväksikäytettyjä lapsia parempaan elämään. Interpol kouluttaa ICSE:n käyttäjät henkilökohtaisesti, järjestää kansainvälisiä konferensseja, sekä avustaa kouluttamalla maita joihin ollaan perustamassa organisaatiota lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi.